

Rentebegrensningsregelen

En analyse av hvordan IKEA og Statkraft berøres av regelen

Anne Cathrine Solem og Olaug Risting Stemsrud

Veileder: Guttorm Schjelderup

Masterutredning i Økonomi og Administrasjon, Hovedprofiler i
Økonomisk Styring og Finansiell Økonomi

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Forord

Denne utredningen er skrevet som en del av masterstudiet i økonomi og administrasjon ved Norges Handelshøyskole (NHH). Utredningen er skrevet med utgangspunkt i våre hovedprofiler i Finansiell Økonomi og Økonomisk Styring. Arbeidet ble gjennomført høsten 2015.

Guttorm Schjelderup og Dirk Schindler bidro gjennom kurset ”Skatt og forretningsstrategi” til at vi fant en felles faglig interesse for skatteplanlegging i multinasjonale selskap. To tidligere masteroppgaver har kartlagt IKEA-konsernet og Statkraftkonsernet sin skatteplanlegging, og vi synes deres observasjoner var interessante. Basert på deres funn ønsket vi å undersøke hvordan IKEA og Statkraft blir berørt av regelen som nylig er innført som et ledd i arbeidet mot skatteplanlegging i Norge. Dypere innsikt i temaet har gitt økt interesse for problemstillinger knyttet til internasjonal beskatning.

Først og fremst ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder Guttorm Schjelderup, som har vært en stor motivator og vist større fleksibilitet enn det vi synes kan forventes av en veileder. Vi takker for motiverende ord, gode innspill og rask tilbakemelding.

Videre ønsker vi å takke Skatteetaten, særlig Gørill Gylland ved Skatt Øst for faglige innspill og gode råd. Vi takker også Kristine Sperb Bratland ved Skatt Vest for faglige innspill.

Vi håper oppgaven vekker leserens interesse.

Oslo, 19.12.2015

Anne Cathrine Solem

Olaug Risting Stemsrud

Sammendrag

I de senere år har norske medier og myndigheter økt fokuset på multinasjonale selskapers skatteplanlegging. Multinasjonale selskap kan redusere sin skattebelastning ved å flytte overskudd fra land med høy skattesats til land med lav skattesats. Ved å ta opp lån fra nærstående selskap i utlandet får selskap fradrag for renter i Norge. Samtidig flyttes overskudd i form av renter til land hvor renteinntektene skattlegges til en lav eller ingen beskatning. I 2014 innførte Norge en rentebegrensningsregel (RBR), som begrenser hvor høye rentekostnader til nærstående selskap som kan fradragsføres.

Denne oppgaven analyserer hvordan IKEA og Statkraft blir berørt av RBR og hvorvidt de tilpasser seg. Videre ser vi på hvordan de ville blitt berørt dersom regelen var strengere utformet, eksempelvis etter Stoltenberg II-regjeringen og Scheel-utvalgets anbefalinger. Våre beregninger indikerer at både IKEA og Statkraft fikk avskåret rentefradrag i 2014. Våre funn tyder på at selskapene tilpasser seg dagens regel, og at selskap som ville fått fradragsbegrensning i 2012 helt eller delvis har unngått fradragsbegrensning i 2014.

IKEA Handel og Eiendom AS har i perioden fra 2012 til 2014 nedbetalt 22 % av sine interne lån til utlandet. Videre er renten på resterende interne lån satt ned slik at interne rentekostnader blir lavere. Vi finner antydninger til at IKEA-konsernet har vannet ut effekten av RBR ved hjelp av konsernbidrag. Statkraft vil i perioden fra 2012 til 2015 ha nedbetalt 21,9 milliarder kroner tilsvarende 94 % av norske datterselskaps direkte lån fra sin internbank i Belgia. Dette medfører at samlet avskåret rentefradrag for konsernet i 2015 reduseres fra estimerte 554 til 6,2 mill. kroner.

En strengere utforming av RBR vil ramme flere selskap og begrense rentefradraget ytterligere for både IKEA og Statkraft.

Vi konkluderer med at det er sterke antydninger til at både IKEA og Statkraft blir berørt av RBR. Regelen ser ut til å redusere insentivene for bruk av intern gjeld fra utlandet kraftig. Det er likevel rom for omgåelse av regelen gjennom tilpasninger som ikke medfører redusert gjeld.

Innholdsfortegnelse

1. Del 1 - Innledning	6
1.1 Begrepsavklaring:	7
1.2 Avgrensning av arbeidet	9
1.3 Mulige svakheter ved oppgaven	10
2. Kapitalstruktur – tynn kapitalisering	11
2.1 Regler mot tynn kapitalisering	12
2.1.1 Balansebasert TK-regel	12
2.1.2 Resultatbasert TK-regel.....	12
2.2 Effekten av regler mot tynn kapitalisering	13
2.2.1 Effekten av balanseorienterte TK-regler på verdensbasis	13
2.2.2 Overgang fra balansebasert til resultatbasert TK-regel.....	14
2.2.3 Gjeldens betydning for investeringer	14
2.3 Implikasjoner for den norske rentebegrensingsregelen	15
3. Teori	17
3.1 Et asymmetrisk skattesystem	17
3.2 Overskuddsmaksimering ved bruk av gjeld	19
3.2.1 Ordinært skatteskjold fra ekstern gjeld	19
3.2.2 <i>Overskuddsmaksimering i multinasjonale selskap</i>	20
3.3 Rentebegrensingsregelen – beregningsgrunnlag	25
3.3.1 Rentebegrensning basert på EBIT	27
3.3.2 Rentebegrensning basert på EBITDA	27
4. Gjeldende rett før 2014 – Norske skatteregler	29
4.1 Det norske skattesystemet – utvikling og utsikter	29
4.2 Armlengdeprinsippet	30
4.3 Skatterettslig ulovfestet gjennomskjæring	31
4.4 EØS-avtalen og begrensninger på norsk skatterett	32
4.5 Begrensning av fradrag for renter i interessefellesskap (RBR)	32
4.5.1 Behovet for en regel	33
4.5.2 Regelens utforming.....	33
4.5.3 Alternative utforminger	37
4.5.4 Mulige tilpasninger	39
4.5.5 Royalty	41

5. Analyse av IKEA og Statkraft	43
5.1 IKEA	44
5.1.1 Kort om IKEA	44
5.1.2 Selskapsstruktur	44
5.1.3 Kapitalstruktur – egenkapital og gjeld	46
5.1.4 Effekten av rentebegrensingsregelen i lys av IKEA	48
5.1.5 Mulige tilpasningsmetoder	49
5.1.6 Alternative utforminger av RBR	61
5.1.7 Konklusjon IKEA	63
5.2 Statkraft	64
5.2.1 Kort om Statkraft	64
5.3.2 Selskapsstruktur	64
5.2.2 Kapitalstruktur	66
5.2.3 Effekten av rentebegrensingsregelen i lys av Statkraft	68
5.2.4 Mulige tilpasningsmetoder	69
5.2.5 Alternative utforminger av RBR	77
5.2.6 Konklusjon Statkraft AS	80
6. Sammenligning av IKEA og Statkraft	82
6.1 Dagens RBR	82
6.2 Hva skiller IKEA og Statkraft	82
6.2.1 Fradragsramme og variasjon i resultater	82
6.2.2 Konsernbidrag	83
6.2.3 Nedbetaling av interne lån	84
6.2.4 Erstatte gjeld med egenkapital	84
6.2.5 Ekstern gjeld	85
6.2.6 Kildeskatt på royalty	86
6.3 Effekten av RBR under alternative utforminger	86
7. Konklusjon	87
8. Bibliografi	88

1. Del 1 - Innledning

De siste årene har det vært økt mediefokus på hvordan multinasjonale selskaper utnytter forskjeller i skattesystemer internasjonalt for å unngå skatt. I oktober 2015 la OECD og G20 landene frem en handlingsplan for å få bukt med overskuddsflytting og uthuling av skattegrunnlag (Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) prosjektet). Samtidig som BEPS-prosjektet startet i 2013 utnevnte den norske regjeringen et eget skatteutvalg (heretter Scheel-utvalget), som skulle se på det norske skattesystemet i lys av den internasjonale utviklingen (NOU 2014:13, 2014). Rapporten ble ferdigstilt i desember 2014.

Norge har i en internasjonal sammenligning ligget et stykke bak andre land i arbeidet mot skatteplanlegging frem til 2014. Med høy relativ skattesats¹ har det vært attraktivt å flytte overskudd ut av Norge (Ruf & Schindler, 2014). Fra 1. Januar 2014 innførte Norge en regel som begrenser fradrag for renter mellom nærstående parter, heretter rentefradragsbegrensningsregelen (RBR). Skatteplanlegging med rentefradrag kan innebære betydelige provenytap og uthuler selskapsskattegrunnlaget i Norge. RBR har i hovedsak tre mål: i) redusere insentivene og mulighetene til overskuddsflytting ii) sikre likere konkurransevilkår mellom nasjonale og multinasjonale selskap, og iii) redusere skattefavorisering av gjeld som fører til reduserte investeringer på grunn av høy gjeldsfinansiering i norske selskap (NOU 2014:13, 2014, s. 117)

Denne oppgaven presenterer den nye RBR i skattelovens § 6-41 (2013) og bygger videre på to tidligere masterutredninger skrevet om de multinasjonale selskapene IKEA og Statkraft. Basert på årsregnskap fra Brønnøysundregistrene analyserer vi hvordan IKEA og Statkraft kan ha blitt berørt av RBR og hvorvidt de tilpasser seg. Vi ser også på hvordan selskapene ville blitt berørt dersom regelen var utformet etter Stoltenberg II-regjeringen og Scheel-utvalgets anbefalinger. Vi finner at begge konsern blir berørt av RBR. Selskapene reduserer sin interne gjeld, men tilpasser seg også på andre måter for å omgå regelen.

Videre er oppgaven lagt opp som følger: Del 2 tar for seg hvorfor en rentebegrensningsregel er nødvendig og presenterer relevant forskning på området. Del 3 gir en teoretisk gjennomgang av hvordan gjeld er favorisert på selskapers hånd og omfatter også hvordan

---

¹ Ref. Figur 1 i avsnitt 4.1

multinasjonale selskap kan benytte gjeld i sin skatteplanlegg, samt hvordan ulike beregningsgrunnlag i rentebegrensingsregelen kan påvirke investeringsbeslutninger. Del 4 beskriver det norske regelverket mot skatteplanlegging og den nye RBR. Der tar vi også for oss alternative utforminger av RBR og mulige tilpasninger som kan gjennomføres for å bli mindre berørt av regelen. Del 5 er todelt hvor vi først anvender RBR i en analyse av IKEA, etterfulgt av en analyse av Statkraft. I del 6 samler vi trådene ved å se på hvorfor selskapene berøres- og tilpasser seg forskjellig. I del 7 gis en oppsummerende konklusjon.

1.1 Begrepsavklaring:

Følgende definisjoner gjelder i denne rapporten:

Skatteplanlegging	"Lovlige metoder for å søke å ikke betale mer skatt enn nødvendig. Begrepet brukes for aktiviteter som både følger lovens, men som heller ikke går lengre enn hva som er lovens hensikt, i motsetning til skatteunngåelse" (Tax Justice Norge)
Multinasjonale selskap	Selskap som opererer i ett eller flere land utover hjemlandet.
Tynn kapitalisering (TK)	Selskap betegnes som tynt kapitaliserte hvis de har en lavere egenkapitalgrad enn de ville hatt dersom skatteforskjeller mellom land ikke hadde hatt innvirkning på finansieringen (Finansdepartementet, 2013a)
Armlengdeprinsippet	Prinsipp som sier at transaksjoner mellom nærstående parter skal verdsettes som om de hadde blitt gjennomført mellom to uavhengige parter, som begge handler ut i fra sine egne beste interesser (OECD, 2003)
Internprising	Prising av transaksjoner som går mellom nærstående parter og tilknyttede parter.
Rentefradrag	Gjeldsrenter kan trekkes til fradrag mot skattepliktig inntekt.
Skatteskjold	Rentefradrag gir opphav til et skatteskjold. Skatten reduseres med 27 prosent av det du betaler i renter og setter til fradrag. Eksempel: "Om du krever fradrag for 10 000 kroner i renteutgifter, kan du få 2 700 kroner mindre i skatt på inntekten. Det vil si $10\,000 \text{ kroner} \times 0,27 = 2\,700 \text{ kroner}$. De 2700 kronene utgjør her skatteskjoldet" (Skatteetaten, 2015b).
Intern gjeld	Gjeld mellom nærstående parter.
Nærstående part	"For å anses som nærstående part kreves direkte eller indirekte eierskap eller kontroll med minst 50 %. Nærstående part kan være hjemmehørende i Norge eller i utlandet" (Finansdepartementet, 2013c, s. 102).
Interne renter	"Interne rentekostnader omfatter rentekostnader til nærstående person, selskap eller innretning" (Skatteetaten, 2014, s. 1). Renter til eksterne blir ansett som interne renter dersom nærstående part har

	<p>stilt sikkerhet for gjelden eller ved "back-to-back" lån.</p> <p>Lån med sikkerhetsstillelse fra mor omklassifiseres til interne lån. Om sikkerhetsstillelsen går fra datter og opp, vil ikke lånet omklassifiseres. Heller ikke i tilfeller der sikkerheten fra den nærstående parten er stilt i form av pant i eierandel i låntakeren eller fordring på låntakeren (Skatteetaten, 2014).</p>
Ekstern gjeld	Lån fra uavhengig tredjepart.
Eksterne renter	Rentekostnader til uavhengig tredjepart. Er som hovedregel ikke gjenstand for avskjæring, men kan fortrenge fradrag for interne rentekostnader.
Sikkerhetsstillelse	"Omfatter både rettslig bindende avtaler, og annen uformell sikkerhetsstillelse" (Skatteetaten, 2014).
Back-to-back lån	"Når nærstående part har en fordring på en ikke-nærstående part, og fordringen har sammenheng med gjelden, dvs. lån mellom nærstående selskap med videre gitt indirekte via en uavhengig part" (Skatteetaten, 2014).
RBR	Rentebegrensningsregel. Begrenser fradragretten for gjeldsrenter i mellom nærstående part.
Beregningsgrunnlag	Fradragsrammen utgjør 30 % av et beregningsgrunnlag. Beregningsgrunnlaget baseres på EBIT eller EBITDA.
EBIT	Earnings before interest and taxes. Resultat før skatt + netto rentekostnader.
EBITDA	Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization. Resultat før skatt + netto rentekostnader + avskrivninger.
Fradragsramme	Rentekostnader som overstiger fradragsrammen legges til i skattemessig resultat, og kan fremføres.
EK-Andel	Egenkapital / (Egenkapital + Gjeld). I EK-andelen har vi brukt total EK og total gjeld fra balansen.
Utbytte etter fritaksmetoden	"Fritaksmodellen innebærer i hovedsak at et aksjeselskaps opptjente inntekter fra eierandeler i andre selskaper er skattefrie. Dette innebærer at et selskap som aksjonær er fritatt for beskatning av aksjeutbytte og gevinst på aksjer samtidig som det ikke innrømmes fradrag for tilsvarende aksjetap" (KPMG, 2015)
Konsernbidrag	Selskap som inngår i konsern kan "samordne skattepliktig overskudd og underskudd, ved at giverselskapet får inntektsfradrag for et beløp som blir skattepliktig inntekt for mottaker. Vilåret er at selskapene inngår i et konsern med en eierandel på mer enn 90%. Reglene gjelder også for datterselskap av utenlandsk selskap hjemmehørende innenfor EØS" (KPMG, 2015)

1.2 Avgrensning av arbeidet

Scheel-utvalget har vurdert problemstillingene knyttet til den norske selskapsskatten og skattesystemet i lys av den internasjonale utviklingen. Ettersom de foreslår en rentebegrensningsregel spisser vi fokuset inn på denne typen regel. Fokuset vårt begrenser seg til å studere dagens RBR og variasjoner i utforming av en RBR. Det vil si dagens regel og hvordan effekten ville vært om Stoltenberg II eller Scheel-utvalgets anbefalinger hadde blitt fulgt. Vi ser også hvordan selskap kan tilpasse seg for å unngå økt skatt som følge av RBR.

Oppgaven bygger videre på to masterutredninger skrevet om IKEA og Statkraft. I oppgavene er det redegjort for teori om internprising og hvordan selskap kan flytte overskudd mellom land gjennom internprising. Vi henviser til Høgalmen og Olsen (2013) og Hanssen og Haltbrekken (2014) for en slik gjennomgang.

Vi begrenser gjennomgangen av regler som er innført i andre land og andre skattesystemer. Hanssen og Haltbrekken (2014) redegjør for Controlled-foreign-company (CFC) regler, og andre selskapsskattesystem som Allowance for corporate equity (ACE) og Comprehensive business income tax (CBIT). Gylland (2014) har sammenlignet RBR med andre lands regler og vi ser bort fra en slik omfattende internasjonal sammenligning. Vi henviser til deres oppgaver for en detaljert gjennomgang av ovennevnte temaer.

Både IKEA og Statkraft har konsernkontoordninger som benyttes til intern finansiering. Vi har ikke kartlagt alle fordringer og gjeld knyttet til konsernkontoordningene, men fokuserer på de interne rentemomentene som er oppgitt i regnskapene.

Transaksjoner som fisjon, fusjon, og kjøp og salg av selskap er en naturlig del av Statkraft konsernets virksomhet. Av hensyn til oppgavens omfang har vi ikke kartlagt alle disse transaksjonene med hensyn til RBR. Vi kan derfor ikke si om de har brukt slike transaksjoner for å tilpasse seg, men påpeker at mulighetene for slike tilpasninger eksisterer.

1.3 Mulige svakheter ved oppgaven

Avgrensninger i oppgaven vil også kunne medføre svakheter i oppgaven, ref avsnittet 1.2.

Analysen er basert på offentlig tilgjengelig informasjon, og vi har begrenset innsikt i selskapenes faktiske skattestrategier. Vi har kun hatt tilgang på årsregnskap fra Brønnøysundregistrene. Poster som avskrivninger², tap på krav, gevinst og tap ved realisasjon og verdivurdering av varelager danner grunnlag for ulike vurderinger og kan avvike fra de skattemessige tall som er beregningsgrunnlaget under RBR (Altinn, 2015c). Dersom for eksempel skattemessige avskrivningssatser er lavere enn regnskapsmessige avskrivningssatser vil det bety at våre beregninger undervurderer effekten av RBR på disse selskapene³.

Sentrale finansieringsordninger som konsernkontoordninger og internbanker omfattes av RBR. Både IKEA og Statkraft har konsernkontoordninger som benyttes til intern finansiering. Vi mangler innsikt i hvilke rentemomenter som knytter seg til ordningen, og har ikke undersøkt i hvilken grad datterselskap i utlandet benytter seg av ordningen. Videre mangler vi innsikt i effekten av garanti- og sikkerhetsstillelser og hvilke av de eksterne rentekostnadene som under RBR vil klassifiseres som interne. Det betyr at effekten av RBR og avskåret rentefradrag i realiteten kan være større enn vi observerer. I beregningene for Statkraft ser vi bort ifra grunnrenteskatten⁴ kraftselskap må betale.

---

² Skattemessige avskrivninger følger saldometoden, mens regnskapsmessig er lineære avskrivninger vanligst (Altinn 2015c).

³ Refererer til siste del av punkt 3.4 i teoridelen.

2. Kapitalstruktur – tynn kapitalisering

Fradrag for renter gir opphav til en skattebesparelse for alle selskap. Denne skattebesparelsen kalles også et skatteskjold. Multinasjonale selskap kan i mer utstrakt grad enn nasjonale selskap bruke rentefradraget på gjeld for å minimere sin skattebelastning. Dette gjøres gjennom det ordinære skatteskjoldet som nasjonale og multinasjonale selskap kan bruke, og to metoder kalt intern og ekstern gjeldsforflytning som kun benyttes av multinasjonale selskap. Vi kommer tilbake til metodene i kapittel 3. Selskap som har mer gjeld enn hva de ville hatt om man så bort i fra skatteinsentivene kan bli betegnet som tynt kapitaliserte. I Prop. 1 LS (2013–2014) forklares tynn kapitalisering:

"Ved å utnytte ... skatteforskjellene mellom land kan konsern oppnå at samlet skattebelastning reduseres. En slik skattemotivert, strategisk tilordning av gjeld omtales gjerne som «tynn kapitalisering». Selskap i land med relativt sett høy skattesats kan betegnes som tynt kapitaliserte hvis de har en lavere egenkapitalgrad enn de ville hatt dersom skatteforskjeller ikke hadde hatt innvirkning på finansieringen." (Finansdepartementet, 2013c, s. 103)

I forskningslitteraturen om multinasjonale selskapers kapitalstruktur er det en kjent sak at selskapene utnytter forskjeller i skattesatser gjennom gjeldsforflytning (Desai, 2004) (Huizinga, 2008). Huizinga et al. (2008) og Møen et al. (2011) har funnet bevis på at multinasjonale selskap benytter ekstern gjeldsforflytning og plasserer store mengder ekstern gjeld i høyskatteland hvor høye skattebesparelser genereres. Samtidig holder multinasjonale selskaper samlede gjeldskostnader i balanse ved å ha mindre ekstern gjeld i lavskatteland. Videre finner Møen et al. (2011) at det er optimalt for multinasjonale selskap å bruke både intern og ekstern gjeldsforflytning. De finner at mekanismene er omtrent like relevante. Egger et al. (2010) fant at multinasjonale selskaper har signifikant høyere gjeldsandel sammenlignet med lignende nasjonale selskaper, og forskjellen økte i land med høye skatterater. Dette medfører en konkurransevridende effekt til fordel for multinasjonale selskaper.

2.1 Regler mot tynn kapitalisering

Det er i mindre grad forsket på regler mot tynn kapitalisering (heretter TK-regler), sammenlignet med multinasjonale selskapers kapitalstruktur. Dette gjelder særlig forskning på området rentebegrensningsregler. I en artikkel skrevet av Blouin et al (2013) defineres TK-regler som regler som setter tak på fradragsberettigede rentekostnader (Blouin et al. 2013, s. 10) TK-reglene kan deles inn i to ulike kategorier; balansebasert og resultatbasert TK-regler.

2.1.1 Balansebasert TK-regel

En balansebasert TK-regel avskjærer renter på lån dersom selskapets gjeld overstiger et fast forhold mellom gjeld og egenkapital. Det faste forholdet mellom gjeld og egenkapital kalles en trygg-havn. Ofte er det gjeld til nærstående part i forhold til egenkapital, som benyttes som trygg-havn grense. Det vanligste er også at renter på lån fra nærstående part blir avskåret⁵. Rentekostnadene er fradragsberettiget så lenge gjelden er under trygg-havn-grensen. I perioden fra 1996 til 2005 var alle TK-regler i OECD-land balansebaserte (Buettner T., Overesch, Schreiber, & Wamser, 2012). Sørensen (2014) påpeker at ulempen med en slik regel er at rentesats på interne lån og verdi på eiendeler kan manipuleres gjennom kreativ regnskapsføring. Eksempelvis har derfor Tyskland i senere tid supplert den balanseorienterte TK-regelen med en resultatbasert TK-regel (Sørensen, 2014)

2.1.2 Resultatbasert TK-regel

I Norge har vi en resultatbasert TK-regel. En resultatbasert TK-regel begrenser fradrag på rentekostnader som overstiger en gitt prosent av en nærmere bestemt resultatstørrelse, ofte EBIT eller EBITDA. Fordelen med en resultatbasert regel er at den reduserer insentivene av å benytte seg av internprising og royalty for å flytte overskudd. Høye internpriser og royalty bidrar til å redusere resultatet og fradragsrammen. Ulempen med en resultatbasert regel er at fradragsrammen påvirkes av variasjoner i resultatet, hvilket gir selskapene større usikkerhet omkring årlig rentefradrag (NOU 2014:13, 2014).

---

⁵ Eksterne renter blir i de fleste land ikke avskåret, og derfor blir skattemotivet for å bruke ekstern gjeld ikke direkte påvirket av regler mot tynn kapitalisering (Buettner et al (2012), s.993)

2.2 Effekten av regler mot tynn kapitalisering

Studiene til Buettner et al. (2012, 2014) og Blouin et al. (2014) er så langt de eneste som har beskrevet effekten av TK-regler på verdensbasis (refert i Ruf & Schindler, 2014). Wamser (2014) beskriver effekten av å stramme inn TK regler og Buslei og Simmler (2012) har sett på effekten av å gå fra en balansebasert til en resultatbasert TK-regel. Sørensen (2014) viser at høy gjeld reduserer investeringer, og at TK-regler kan bidra til økte investeringer. Resultatene fra de ovennevnte artiklene kan si noe om hvordan effekten av den norske rentebegrensingsregel vil slå ut, samt hvilke tilpasninger vi kan vente oss som følge av regelendringer. Dette er interessant å ha med videre i oppgaven da det ikke er gjort noen empiriske undersøkelser av den norske rentebegrensingsregelen.

2.2.1 Effekten av balanseorienterte TK-regler på verdensbasis

Buettner et al. (2012) finner at insentivene til å bruke interne lån for skatteplanlegging reduseres når man innfører balansebaserte TK-regler. Buettner et al. (2012) konkluderer med at nettoeffekten er negativ og total gjeld reduseres som følge av at en balansebasert TK-regel innføres. Blouin et al. (2014) ser på effekten av TK-regler i datterselskaper til amerikanske multinasjonale selskaper, og finner lignende resultater som Buettner et al. (2012). Resultatene til Blouin et al. (2014) viser at en innføring av en balanseorientert TK-regel, basert på total gjeldsandel⁶, i snitt reduserer gjeldsandelen med 1,9 %. Begrenser regelen intern gjeldsgrad⁷ reduseres intern gjeldsgrad med 6,3 %.

Buettner, Overesch & Wamser (2014) så også på hvilken effekt TK-regler hadde for investeringer. Land som innfører eller strammer inn TK-regler vil være mindre attraktive for utenlandske direkte investeringer fra selskap som er opptatt av å alltid ha lavest mulig effektiv skattesats.

Tyskland strammet i 2001 inn sin balanseorienterte TK-regel ved å sette ned trygg-havn-grensen⁸. Wamser (2014) finner at innstrammingen bidro til å redusere intern gjeldsfinansiering, og at selskapene er i stand til å unngå beskatning på rentekostnader ved å

---

⁶ Gjeldsandel = $\frac{\text{Gjeld}}{\text{Egenkapital} + \text{Gjeld}}$

⁷ Intern gjeldsgrad = $\frac{\text{Sum intern gjeld}}{\text{Egenkapital}}$

⁸ Trygg havn raten er definert som interngjeld mot egenkapital.

bytte ut intern gjeld med ekstern gjeld. Den eksterne gjeldsandelen økte 5,1 % sammenlignet med selskaper som ikke ble rammet av regelens innstramning. Substitusjonseffekten fra interngjeld til eksterngjeld var i midlertid ikke fullstendig ettersom den totale gjeldsandelen ble redusert. Eksterne rentekostnader var på den tiden ikke fradragbegrenset og substitusjonseffekten reduserer regelens gjennomslagskraft. Dette fører ifølge Wamser (2014) til at skattegrunnlaget og provenyinntektene kan bli mindre enn ventet.

2.2.2 Overgang fra balansebasert til resultatbasert TK-regel

I 2008 gikk Tyskland fra en balansebasert til resultatbasert TK-regel, som i prinsippet er strengere enn de tidligere reglene mot overskuddsflytting. Buslei og Simmler (2012) evaluerte effekten av Tyskland sin resultatbaserte TK-regel på selskapers kapitalstruktur, investeringer og lønnsomhet. Fra analysen finner de at selskaper i stor grad tilpasser seg regelen for ikke å bli berørt. Dette gjøres ved å redusere gjeldsgraden i selskapet eller ved å splitte opp eiendelene slik at selskapene kommer under terskelbeløpet⁹ (s.29). Sistnevnte blir særlig benyttet av selskap som har rentekostnader rundt terskelbeløpet. I tilfeller hvor gjelden blir redusert, viser resultatene en økning i selskapenes skattegrunnlag som var proporsjonal med reduserte rentekostnader. Videre fant Buslei og Simmler (2012) at innføring av regelen ikke hadde noen negative effekter på investeringsaktiviteten på kort sikt. Dette mener de at kan tyde på at selskapene er i stand til å bytte ut gjeld med egenkapital for en lav kostnad eller at de har andre metoder for å omgå reglene slik at de ikke blir berørt. En annen forklaring på den uendrede investeringsaktiviteten kan være at investeringer er faste på kort sikt grunnet langsiktige kontrakter (Buslei & Simmler, 2012)

2.2.3 Gjeldens betydning for investeringer

I senere tid har Sørensen (2014) foretatt en analyse av norske selskap som viser at høy gjeld har negative effekter på investeringsaktiviteten. Han viser hvordan innføringen av en RBR kan virke positivt på investeringsaktiviteten. Det vanlige hittil har vært at TK-reglene kun omfatter selskapsgrupper slik som i Tyskland, og hovedmålet har vært å redusere internasjonal gjeldsflytning. Sørensen (2014) viser at det er begrunnelse for at reglene bør omfatte alle selskap.

---

⁹ Hvis netto rentekostnader overstiger terskelbeløpet kan de bli avskåret hvis de overstiger fradragrammen.

Sørensen (2014) viser hvordan favorisering av gjeld på selskapets hånd (ref. avsnitt 2.1) gir en gjeldsgrad som er høyere enn samfunnsøkonomisk optimalt nivå. Økt gjeld gir økt gjeldsrisikopremie¹⁰ som igjen øker selskapenes kapitalkostnad. Økt kapitalkostnad påvirker selskapenes finansieringsbeslutninger og fører til redusert investering.

Sørensen benyttet et norsk datasett og resultater fra internasjonale empiriske studier i analysen. Resultatene til Sørensen (2015) antyder at samfunnsøkonomisk optimal gjeldsandel ligger ca. 4-5 % under dagens gjennomsnittlige gjeldsandel i Norge¹¹. Det vil si at egenkapitalen i norske selskap er lavere enn hva den ville vært om vi ser bort fra skatteinsentivene ved bruk av gjeld. Dersom gjennomsnittlig gjeldsandel reduseres til optimalt nivå vil det tillate et kutt i selskapsskattesatsen på nesten 2 %. Ifølge modellen vil dette generere en netto velferdsgevinst på om lag 2-3 % av selskapenes skattegrunnlag. En del av velferdsgevinsten vil komme i form av redusert risikopremie på selskapsgjeld og egenkapital. Den resterende delen vil stamme fra lettelsen i selskapsskatten (Sørensen, 2014).

2.3 Implikasjoner for den norske rentebegrensingsregelen

Norge har innført en resultatbasert TK-regel. Erfaringene fra Tyskland og USA kan fortelle oss noe om hva vi kan forvente av den norske RBR. Vi kan forvente at insentivene til å bruke interne lån reduseres med den nye norske RBR. Samtidig tyder resultatene til Wamser (2014) på at en substitusjonseffekt fra intern gjeld til eksterne, kan redusere RBR sin gjennomslagskraft. Den norske RBR skiller seg fra den tyske, ved at eksterne renter er med på å fylle opp fradragsrammen og eksterne lån med sikkerhet omklassifiseres til interne. Vi vil derfor ikke nødvendigvis forvente samme resultat med den norske RBR. Videre ser det ut til at netto samlet gjeld vil reduseres, og at selskapene i stor grad vil tilpasse seg regelen.

Om vi legger Buslei og Simmler (2012) til grunn kan vi forvente at investeringsaktiviteten forblir uendret på kort sikt ved innføring av en RBR som avskjærer både interne og eksterne renter. Sørensen (2014) fant ut at det er grunnlag for å begrense eksterne gjeldsbruk og ordinære låneforhold ettersom norske selskap har for høy gjeld som fører til reduserte

---

¹⁰ Gjeldsrisikopremien inkluderer her kompensasjon for risiko, konkurskostnader og agentkostnader.

¹¹ Gjennomsnittlig gjeldsgrad i 2012 var på 58,6 %

investeringer. Funnene fra Sørensen (2014) er grunnlaget for hvorfor Scheel-utvalget foreslår å avskjære renter på eksterne lån.

3. Teori

I denne delen redegjør vi for teori om multinasjonale selskapers muligheter for å bruke gjeld som skatteplanleggingsverktøy. Vi starter med å forklare hvordan det norske skattesystemet favoriserer gjeld over egenkapital. Deretter viser vi hvordan gjeld gir opphav til tre skatteplanleggingsmekanismer som multinasjonale selskaper benytter seg av. Mekanismene er det ordinære skatteskjoldet, ekstern gjeldsforflytning og intern gjeldsforflytning.

RBR forsøker å hindre overdreven gjeldsbruk ved å begrense fradrag for renter. Renter som ikke kan føres til fradrag refereres til som avskårde rentefradrag. Hvor mye interne renter som kan fradragsføres beregnes som en prosent av et bestemt beregningsgrunnlag. Dette beregningsgrunnlaget kan baseres på EBIT eller EBITDA. Vi vil avslutningsvis forklare forskjellen mellom de to.

Følgende notasjoner vil bli benyttet i avsnitt 3.1 og 3.2:

π : Overskudd	D: Gjeld	b_i^E : Ekstern gjeldsandel
t: Skatt	E: Egenkapital	b_i^I : Intern gjeldsandel
π^t : Skattepliktig overskudd	r_D : Gjeldskostnad	E: Ekstern
$F(K)$: Inntekt	r_E : Egenkapital kostnad	I: Intern
L_i : Arbeidskraft	$C^E(b_i^E)$: Kostnad ved ekstern gjeld	t_i : Skattesats i filial i
w: Lønnskostnad	$C^I(b_i^I)$: Kostnad ved intern gjeld	t_j : Skattesats i filial j
K_i : Kapital (består av E + D)	C_f : Overordnet kapital kostnad	t_1 : Skattesats i internbanken

3.1 Et asymmetrisk skattesystem

Skattesystemets hovedoppgaver er å finansiere offentlig sektor, bidra til jevnere inntektsfordeling, korrigere for markedssvikt og bidra til konjunkturreguleringen i økonomien (NOU, 2003:9, 2003 s.14). Et nøytralt utformet skattesystem kjennetegnes ved at ”investeringer som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, også er bedriftsøkonomisk lønnsomme, selv om bedriftene må betale skatt” (NOU 2003:9, 2003, s.61).

I NOU 2014:13 (2014) påpeker Scheel-utvalget at ”selskapsskatten virker nøytralt på investeringsbeslutningene dersom den ikke påvirker kapitalkostnadene” (s.117). I Norge favoriseres gjeldsfinansiering over egenkapitalfinansiering. Renter på gjeld er fradragsberettiget og reduserer skattepliktig inntekt, mens kapitalkostnaden ved egenkapital ikke har en slik fradragsrett. Dermed påvirker skatten kapitalkostnadene og er ikke nøytral på investeringsbeslutninger (NOU 2014:13, 2014, s.117) Dette kan illustreres med

utledninger fra en modell hentet fra forelesning 1 i Personlig Økonomi (2014).

Et selskap har eiendeler K , som består av gjeld (D) og egenkapital (E). Kostnaden ved gjeld (r_D) og egenkapital (r_E) er like og i utledningen vil $r_D = r_E = r$. Selskapets overskudd kan uttrykkes som:

$$(3.1) \quad \pi = F(K) - rD - rE$$

Skattepliktig overskudd tillater fradrag for renter på gjeld og blir derfor følgende:

$$(3.2) \quad \pi^t = t[F(K) - rD]$$

Skattekostnaden er gitt ved:

$$(3.3) \quad \pi - \pi^t = [F(K) - rD - rE] - t[F(K) - rD]$$

Deriveres skattekostnaden med hensyn på gjeld blir uttrykket følgende:

$$(3.4) \quad \frac{\partial[\pi - \pi^t]}{\partial D} = F'(K)(1 - t) - r(1 - t) = 0$$

Førsteordensbetingelsen blir da:

$$(3.5) \quad F'(K) = r$$

Fra ligning 3.5 ser vi selskap får betalt på marginen for gjelden sitt bidrag til verdiskapningen. Gjelden blir derfor upåvirket av skattekostnaden, og skattesystemet skattlegger dermed kun meravkastningen utover normalavkastningen til gjelden (r).

Deriverer vi skattekostnaden med hensyn på egenkapital får vi:

$$(3.6) \quad \frac{\partial[\pi - \pi^t]}{\partial E} = F'(K)(1 - t) - r = 0$$

Førsteordensbetingelsen blir da:

$$(3.7) \quad F'(K) = \frac{r}{(1-t)} > r$$

Skattekostnader fører til mindre bruk av egenkapital enn gjeld fordi bedriften ikke får trekke fra alternativkostnaden ved bruk av egenkapital. Egenkapitalkostnaden blir høyere etter skatt ettersom egenkapitalen bærer deler av skattekostnaden. Et fradrag for kapitalkostnaden ved

egenkapitalfinansiering vil fjerne forskjellbehandlingen av gjeldsfinansiering og egenkapitalfinansiering.

3.2 Overskuddsmaksimering ved bruk av gjeld

Vi har nå beskrevet hvordan skattesystemet favoriserer gjeld ved at fradrag for gjeldsrenter reduserer skattepliktig inntekt. Et selskap som finansieres med gjeld vil dermed ha en lavere skattekostnad enn et tilsvarende selskap som kun er egenkapitalfinansiert. Fradragsmulighet for renter ved gjeldsfinansiering er utgangspunkt for det ordinære skatteskjoldet, i tillegg til ekstern gjeldsforflytning og intern gjeldsforflytning som generer ytterligere skattebesparelser.

3.2.1 Ordinært skatteskjold fra ekstern gjeld

Både nasjonale og multinasjonale selskap kan benytte seg av ekstern gjeld. Ved å få fradrag for rentekostnader på gjeld, gitt ved $D \cdot r$, reduserer selskap sin skattepliktige inntekt (Berk & DeMarzo, 2011, s. 483) Skattebesparelsen eller skatteskjoldet som selskap oppnår som følge av fradraget for gjeldsrenter er gitt ved

$$(3.8) \quad D \cdot r \cdot t.$$

Et slikt skatteskjold oppnås ikke ved egenkapitalfinansiering, og isolert sett vil skatteskjoldet øke selskapets verdi gjennom redusert skattekostnad (Berk & DeMarzo, 2011).

I virkeligheten er bildet mer nyansert. Hittil er det ikke tatt hensyn til andre kostnader eller ulemper og fordeler som oppstår ved gjeldsfinansiering. Dette kan være konkurskostnader¹² på grunn av økt risiko eller agentfordeler- og kostnader. Agentfordeler- og kostnader er forbundet med at selskapets ledelse, eiere og långivere kan ha forskjellig tilgang på informasjon og ulike ønsker om hvordan selskapet drives. Utfallet kan være at ledelsen handler ut i fra sine egne mål på bekostning av eiernes mål. Dette kan være å investere i mindre lønnsomme prosjekter for å oppfylle egne ønsker om vekst, fremfor å maksimere eierens verdi. Ved å ta opp gjeld kan eierne begrense ledernes handlingsrom, fordi ledelsen

---

¹² Konkurskostnader medfører både direkte og indirekte kostnader. Direkte kostnader er knyttet til advokat og revisorutgifter ved konkurs. Indirekte kostnader er knyttet til tap av kunder, omdømme, salg av eiendeler til en lavere pris enn markedsverdi etc (Berk & DeMarzo, 2011)

må sørge for å ha likviditet til å betjene rentekostnaden. På den andre siden kan for høy gjeld redusere muligheten til å gjøre lønnsomme investeringer (Berk & DeMarzo, 2011). Økt gjeld vil også kunne ”øke långivers behov for kontroll, noe som kan øke lånekostnadene” (NOU 2014:13, 2014, s. 60).

Et selskap finner sin optimale gjeldsandel ved å balansere kostnadene ved gjeld med fordelene av skatteskjoldet. Dess høyere skattesatsen er og dermed skatteskjoldet, dess mer kostnader aksepteres og dess større vil gjelden være¹³.

3.2.2 Overskuddsmaksimering i multinasjonale selskap

I motsetning til nasjonale selskap, kan multinasjonale selskap benytte både ekstern- og intern gjeldsflytning. I det ordinære skatteskjoldet avhenger gjeldsbruken av landets skattesats, t_i . Multinasjonale selskap vil i tillegg kunne utnytte skatteforskjeller mellom land, og optimalisere kapitalstruktur og overskudd på konsernivå. For å illustrere hvordan gjeldsflytning kan benyttes for å minimere skatt bruker vi modellen til Møen et al. (2011) og gjengir noen av deres funn¹⁴. Modellen tar ikke hensyn til at det eksisterer regler som begrenser fradraget for rentekostnader. Videre forutsettes det at morsselskapet er majoritetsseier i datterselskapene.

Ekstern gjeldsflytning og egenskaper ved ekstern gjeld

Egenskapene ved ekstern gjeld er de samme som beskrevet under punkt 3.2.1. Forskjellen nå er at multinasjonale selskap kan flytte ekstern gjeld mellom datterselskap for å utnytte skatteforskjellene mellom land. Ekstern gjeldsflytning tillater datterselskap i multinasjonale selskap å ta opp mer eksternt lån sammenlignet med nasjonale selskap. Forklaringen ligger i at morsselskapet stiller garanti for gjelden til datterselskap, og gjeldskostnaden og skatteskjoldet vil beregnes samlet for konsernet. På denne måten maksimeres skatteskjold på overordnet konsernivå. Overordnede gjeldskostnader avhenger av konsernets eksterne gjeldsandel $b_f = \sum_i (b_i^E \cdot K_i) / \sum_i K_i$, og er gitt ved funksjonen $C_f = C_f(b_f)$. For å holde overordnede gjeldskostnader (C_f) i sjakk og gjeldsandelen uendret

---

¹³ Henviser til Trade-off Theory i Berk & DeMarzo (2011), s.521

¹⁴ Møen et. Al (2011) henviser videre til Kraus/Litzenberger (1973), Huizinga et al. (2008) og Mintz & Smart (2004).

vil multinasjonale selskap allokere mye gjeld i land med relativt høy skatt og lite gjeld i land med relativt lav skatt.

Avveiningen mellom kostnadene og fordelene ved bruk av ekstern gjeld gir en optimal ekstern gjeldsgrad for konsernet, gitt ved b^* . Kostnadsfunksjonen for ekstern gjeld er gitt ved $C^E = C^E(b_i^E)$, hvor $b_i^E = D^E/K_i$ er den eksterne gjeldsandel. Hvis gjeldsgraden lavere enn optimal gjeldsgrad vil det lønne seg å ta opp mer gjeld inntil optimal gjeldsgrad er nådd. Hvis gjeldsgraden høyere enn optimal gjeldsgrad er kostnadene større enn fordelene ved bruk av gjeld, og selskapet vil redusere gjelden inntil optimal gjeldsgrad er nådd.

Formelt kan egenskapene til kostnadsfunksjonen uttrykkes som:

$$(3.9) \quad C^E(b_i^E) > 0 \text{ og } C^{E'}(b_i^E) > 0, C^{E''}(b_i^E) > 0, \text{ hvis } b_i^E \geq b^*$$

$$C^{E'}(b_i^E) < 0, C^{E''}(b_i^E) > 0, \text{ hvis } b_i^E < b^*$$

Ekstern gjeldsforflytning drives av den vektete skatteforskjellen, gitt ved:

$$(3.10) \quad \sum_{j \neq i} p_j (t_i - t_j)$$

I ligning (3.10) er p_j den relative kapitalandelen til datterselskap j . Differansen mellom skattesatsen (t_j) i datterselskap j , og gjennomsnittlig skattesats (t_i) for datterselskap i andre land, er gitt ved $(t_i - t_j)$. Teorien til Møen et al. (2011) viser dermed at gjeld vil plasseres i datterselskap med skattesats som er høyere enn gjennomsnittlig skattesats for alle selskapene. Ekstern gjeldsforflytning, som følge av at gjeldskostnader beregnes overordnet for konsernet, er dermed en av kildene til at multinasjonale selskap har høyere gjeldsandel og lavere skattesats sammenlignet med nasjonale selskap.

Intern gjeldsforflytning og egenskaper ved intern gjeld

Mulighetene for at det kan gis lån mellom selskap i samme konsern gir opphav til interne kapitalmarkeder. Overordnet vil interne rentekostnader i et selskap nulles ut ved at de fremkommer som intern renteinntekt i et annet selskap. Totale rentekostnader på interngjeld vil derfor summeres til null.

Kostnadene knyttet til intern gjeld, utover rentekostnaden, er utgifter til advokater og revisorer som jobber for at låneopptaket holdes innenfor armlengdeprinsippet og andre lover og regler¹⁵ (Kløve, 2011). Kostnadsfunksjonen for intern gjeld er konveks. Det vil si at kostnaden ved å bevise at interne lån ikke er rent skattemotiverte vil øke i takt med økt intern gjeld. Kostnadsfunksjonen for interngjeld er uavhengig av eksternt gjeldsopptak og er gitt ved $C^I = C^I(b_i^I)$, hvor $b_i^I = D^I/K_i$ er den interne gjeldsandelen. Formelt kan egenskapene til kostnadsfunksjonen uttrykkes som:

$$(3.11) \quad C^I(b_i^I) > 0 \text{ og } C^{I'}(b_i^I) > 0, \quad C^{I''}(b_i^I) > 0, \text{ hvis } b_i^I > 0$$

$$C^I(b_i^I) = 0 \text{ og } C^{I'}(b_i^I) = 0, \text{ hvis } b_i^I \leq 0$$

Det er skatteforskjellen mellom land som er driveren bak intern gjeldsforflytning, og er gitt ved:

$$(3.12) \quad (t_i - t_1)$$

Multinasjonale selskap har insentiv til å redusere sin skattepliktige inntekt ved å plassere mye intern gjeld i land med relativt høy skattesats. Multinasjonale selskap kan ved å plassere mye gjeld i datterselskap i land med relativt høy skattesats (t_i) få fradrag for renter i høyskattelandet, samtidig som tilsvarende renteinntekt skattlegges hos en nærstående part hjemmehørende i land med lavere eller ingen beskatning (t_1). Denne nærstående parten vil ofte fungere som et selskaps internbank og vil optimalt være plassert i det landet som har lavest eller ingen skatt, slik at skatteforskjellen ($t_i - t_1$) maksimeres. Dermed kan konsern minimere sin skattekostnad ved å flytte overskudd i form av interne gjeldsrenter fra datterselskap i med $t_i > t_1$, til internbanken hvor renteinntektene skattlegges til en lavere sats t_1 .

Optimal kapitalstruktur i et multinasjonalt selskap

Vi har nå sett på hvordan multinasjonale selskap kan minimere sin overordnede effektive skattesats ved hjelp av intern og ekstern gjeldsforflytning. Vi fortsetter å bruke modellen til

---

¹⁵ Andre lover og regler kan for eksempel være ulike nasjonale regler som begrenser bruken av ekstern og/eller intern gjeld ved å nekte fradrag på renter som overstiger et beløp gitt relativt til selskapets gjeld og egenkapitalandel. Det kan også være spesifikke selskapsregler (Kløve, 2011)

Møen et al. (2011)¹⁶ for å vise hvordan multinasjonale selskap optimaliserer sin kapitalstruktur. Under presenterer vi maksimeringsproblemet multinasjonale selskap vil så ovenfor.

Et datterselskap i land i finansierer sin investering med kapital, K_i . Kapitalen kan bestå av både egenkapital og ekstern- og intern gjeld. Dette kan uttrykkes som $K_i = E_i + D_i^E + D_i^I$. Datterselskapets inntekt er en funksjon av innskutt kapital (K_i) og arbeidskraft (L_i). Den totale lønnskostnaden ($w \cdot L_i$) trekkes fra inntekten i likhet med kapitalkostnaden ved bruk av gjeld og egenkapital. Virkelig overskudd i datterselskap i er gitt ved:

$$(3.13) \quad \pi_i^e = F(K_i, L_i) - w \cdot L_i - [r + C^E(b_i^E) + C^I(b_i^I)] \cdot K_i$$

Lønnskostnader og rentekostnadene ved bruk av intern og ekstern gjeld er fradragsberettiget, men det gjelder ikke for kostnaden ved bruk av egenkapital. Skattepliktig overskudd i datterselskap i blir som følger:

$$(3.14) \quad \pi_i^t = F(K_i, L_i) - w \cdot L_i - r \cdot [D_i^E + D_i^I] - [C^E(b_i^E) - C^I(b_i^I)] \cdot K_i$$

Overskudd etter skatt i datterselskap i er gitt ved:

$$(3.15) \quad \pi_i = \pi_i^e - t_i \cdot \pi_i^t = (1 - t_i) \cdot [F(K_i, L_i) - w \cdot L_i] - r \cdot K_i + t_i \cdot r[D_i^E + D_i^I] - (1 - t_i) \cdot [C^E(b_i^E) + C^I(b_i^I)] \cdot K_i$$

Ved å summere overskudd etter skatt for alle filialer finner man det overordnede overskuddet etter skatt for det multinasjonale selskapet:

$$(3.16) \quad \Pi = \sum_i (\pi_i^e - t_i \cdot \pi_i^t) - C_f$$

Som tidligere nevnt vil totale netto rentekostnader på interngjeld summeres til null. Betingelsen er gitt ved:

$$(3.17) \quad \sum_i r \cdot b_i^I \cdot K_i = \sum_i r \cdot D_i^I = 0$$

---

¹⁶ Møen et. Al (2011) henviser videre til Kraus/Litzenberger (1973), Huizinga et al. (2008) og Mintz & Smart (2004).

Et multinasjonalt selskap vil ønske å maksimere selskapets samlede profitt og etterstreber derfor en kapitalstruktur som er mest mulig skatteeffektiv. Dette kan uttrykkes som et maksimeringsproblem gitt ved:

$$(3.18) \quad \max_{b_i^E, b_i^I} \Pi = \sum_i \{ (1 - t_i) \cdot [F(K_i, L_i) - w \cdot L_i] - r \cdot K_i + t_i \cdot r [D_i^E + D_i^I] - (1 - t_i) \cdot [C^E(b_i^E) + C^I(b_i^I)] \cdot K_i \} - C_f(b_f)$$

$$s. t. \sum_i r \cdot b_i^I \cdot K_i = 0 \quad (\lambda)$$

Standard betingelsen $\sum_i r \cdot b_i^I \cdot K_i = 0$ sier det samme som ligning (3.17)

Ved å derivere maksimeringsproblemet med hensyn på ekstern og intern gjeld får man førsteordensbetingelsene som viser optimal bruk av intern og ekstern gjeld:

$$(3.19) \quad t_i \cdot r = (1 - t_i) \cdot \frac{\partial C^E(b_i^E)}{\partial b_i^E} + \frac{\partial C_f(b_f)}{\partial b_f} \cdot \frac{1}{\sum_i K_i} > 0, \text{ for alle } i$$

$$(3.20) \quad (t_i - \lambda) \cdot r = (1 - t_i) \cdot \frac{\partial C^I(b_i^I)}{\partial b_i^I} \geq 0, \text{ for alle } i \text{ hvor } \lambda = t_1$$

Ligning (3.19) og (3.20) viser at optimal tilpasning ved bruk av ekstern gjeld og intern gjeld er der de marginale skattebesparelsene balanseres mot de marginale kostandene ved ekstern og intern gjeld. Skattebesparelsene er det som tidligere er beskrevet som skatteskjold.

Ligningene viser at både optimal ekstern og intern gjeld avhenger av skattesats t_i . Videre viser ligning (3.20) at størrelsen på intern gjeld også vil avhenge av skattesatsen til internbanken. Ettersom kostnadene ved ekstern og intern gjeld er uavhengige av hverandre, vil også bruken av ekstern og intern gjeld i prinsippet være uavhengig av hverandre.

Ved å differensiere ligning (3.19) og (3.20) kan man se på effekten av å øke skattesatsen t_i og t_1 på ekstern gjeld og intern gjeld.

$$(3.21) \quad \frac{db_i^E}{dt_i} = \frac{r + \partial C^E / \partial b_i^E}{(1 - t_i)(\partial^2 C^E / \partial b_i^{E2}) + \partial^2 C_f / \partial b_f^2 \cdot \frac{K_i}{(\sum_i K_i)^2}} > 0$$

$$(3.22) \quad \frac{db_i^I}{dt_i} = \frac{r + \partial C^I / \partial b_i^I}{(1 - t_i)(\partial^2 C^I / \partial b_i^{I2})} > 0$$

$$(3.23) \quad \frac{db_i^I}{dt_1} = -\frac{r}{(1-t_i)(\partial^2 C^I/b_i^{I2})} < 0$$

Ligning (3.21) og (3.22) viser at en økning i skattesats t_i vil øke den marginale skattebesparelsen ved bruk av intern og ekstern gjeld i datterselskap i . Multinasjonale selskaper vil derfor øke både den eksterne og interne gjelden i datterselskap i på grunn av økt skatteforskjell mellom landene. Ligning (3.21) viser at ekstern gjeld vil økes frem til den marginale skattebesparelsen igjen er lik den marginale kostnaden forbundet med å ha ekstern gjeld. Økt ekstern gjeld gir økte konkurskostnader, og ettersom konsernet vil holde overordnede konkurskostnader uendret må andre datterselskaper redusere sin eksterne gjeld. Ligning (3.22) viser at intern gjeld vil øke frem til den marginale skattebesparelsen igjen er lik den marginale kostnaden forbundet med å ha intern gjeld.

Ligning (3.23) forteller oss at en økning i skattesatsen t_1 vil redusere den marginale skattebesparelsen ved bruk av intern gjeld i alle datterselskaper $i > 1$. Når den marginale skattebesparelsen reduseres må den interne gjelden reduseres for å sikre at bruken av intern gjeld er optimalisert. Dette fører til at det blir mindre attraktivt å benytte intern gjeld når skattesatsen til internbanken øker. Ekstern gjeld som sagt blir ikke påvirket av endringer i t_1 .

Gitt at skattesatsene i land er forskjellige, vil det alltid være optimalt å bruke både ekstern og intern gjeldsforflytning. Ved bruk av både ekstern og intern gjeldsforflytning mellom datterselskaper i forskjellige land kan multinasjonale selskap utnytte skatteskjold fra rentefradrag mer aggressivt enn nasjonale selskap. Datterselskaper i multinasjonale selskaper vil av den grunn ha høyere gjeldsandel enn sammenlignbare nasjonale selskaper i samme industri (Møen et al. 2011).

3.3 Rentebegrensningsregelen – beregningsgrunnlag

Vi har nå sett hvilke mekanismer multinasjonale selskaper kan benytte seg av for å maksimere samlet profitt. Regler med målsetning om å hindre overdreven gjeldsbruk og utnyttelse av skatteforskjeller mellom land, som eksempelvis den nye RBR, refereres til som tynnkapitaliseringsregler¹⁷. RBR begrenser fradrag på rentekostnader som overstiger en gitt

---

¹⁷ Tynnkapitaliseringsregel er definert under punkt 2.2.1

prosent av en nærmere bestemt resultatstørrelse, ofte EBIT eller EBITDA. Den bestemte resultatstørrelsen utgjør beregningsgrunnlaget. Forskjellen mellom de to er at EBIT er etter avskrivninger, mens EBITDA er før avskrivninger. I dagens regel benyttes EBITDA, men i Scheel-utvalgets forslag til skattereform er RBR basert på EBIT. Før vi presenterer RBR i del 4, er det viktig for leseren å forstå forskjellen mellom EBIT og EBITDA, da dette er et sentralt tema i RBRs utforming.

I NOU 2014:13 (2014) fremheves EBITDA som er god indikator for selskaps gjeldsbetjeningsevne. Dersom andelen rentekostnader er uforholdsmessig høy i forhold til EBITDA kan det være en indikasjon på at rentekostnadene ikke er markedsmessige, enten ved at renten er for høy eller at gjeldsgraden overstiger selskapets låneevne. EBITDA er derfor godt egnet til å skille ut renter som ligger utenfor armlengdeprinsippet (NOU 2014:13, 2014, s. 221). På en annen side kan et beregningsgrunnlag basert på EBITDA gi vridning mot investeringer i driftsmidler med høye avskrivningssatser ettersom dette øker beregningsgrunnlaget. Slike vridninger kan reduseres ved å bruke EBIT som beregningsgrunnlag (NOU 2014;13, 2014 s.223).

Vi vil i de neste avsnittene presentere en teoretisk modell fra Sørensen (2013) for å vise hvordan valget mellom EBIT og EBITDA kan påvirke RBR og investeringsbeslutninger.

Sørensen (2013) bruker følgende notasjoner:

K: Kapitalbeholdning

F(K): Brutto inntekt (EBITDA)

r: Real rente

δ: Real avskrivningssats

τ: Selskapsskattesats

α: Maksimalt tillatt rentefradrag som andel av EBIT eller EBITDA

II: Overskudd etter skatt

θ: Skattemessig avskrivningsfaktor

Virkelig overskudd er gitt ved:

$$(3.24) \quad \pi = F(K) - (r + \delta)K$$

Overskudd etter skatt er gitt ved:

$$(3.25) \quad \Pi = \pi - \pi^t$$

3.3.1 Rentebegrensning basert på EBIT

EBIT består av resultat før skatt og rentekostnader. Avskrivninger utelates hvilket betyr at selskap med store avskrivninger vil få et mindre beregningsgrunnlag sammenlignet med EBITDA.

Skattemessig overskudd med EBIT er gitt ved:

$$(3.26) \quad \pi^t = \tau(1 - \alpha)(F(K) - \delta K)$$

Overskudd etter skatt med begrenset rentefradrag og beregningsgrunnlag lik EBIT kan uttrykkes som:

$$(3.27) \quad \Pi = \pi - \pi^t$$

$$(3.28) \quad \Pi = F(K) - (r + \delta)K - \tau(1 - \alpha)(F(K) - \delta K)$$

Ved å derivere ligning (3.25) med hensyn på kapitalbeholdningen finner man kapitalkostnaden til den marginale investeringen:

$$(3.29) \quad \frac{\partial \Pi}{\partial K} = 0 \rightarrow \frac{\Delta F(K)}{\Delta K} = \frac{r}{(1 - \tau(1 - \alpha))} + \delta$$

Fra ligning (3.29) finner vi at en økning i avskrivningssatsen gir en tilsvarende lik økning i kapitalkostnaden på den marginale investeringen, det vil si at forholdet er 1:1. Med en RBR basert på EBIT vil avskrivningssatsen slå fullt ut i kapitalkostnaden og regelens beregningsgrunnlag vil ikke påvirke selskapenes investeringsbeslutning. For selskap som ikke har avskrivninger vil bruk av EBIT eller EBITDA som beregningsgrunnlag gi samme fradragssamme.

3.3.2 Rentebegrensning basert på EBITDA

EBITDA består av resultat før skatt, avskrivninger og rentekostnader. Skattemessig overskudd med EBITDA er gitt ved:

$$(3.30) \quad \pi^t = \tau(F(K)(1 - \alpha) - \delta K)$$

Overskudd etter skatt med begrenset rentefradrag og beregningsgrunnlag lik EBITDA kan uttrykkes som:

$$(3.31) \quad \Pi = F(K) - (r + \delta)K - \tau(F(K)(1 - \alpha) - \delta K)$$

Ved å derivere ligning (3.28) med hensyn på kapitalbeholdningen finner man kapitalkostnaden til den marginale investeringen:

$$(3.32) \quad \frac{\partial \Pi}{\partial K} = 0 \rightarrow \frac{\Delta F(K)}{\Delta K} = \frac{r}{(1 - \tau(1 - \alpha))} + \left(\frac{1 - \tau}{1 - \tau + \tau\alpha}\right)\delta$$

Ligning (3.32) viser at en økning i avskrivningssatsen ikke vil slå fullt ut i kapitalkostnaden på den marginale investering, det vil si at forholdet er mindre enn 1:1. Med en RBR basert på EBITDA vil ikke avskrivningssatsen slå fullt ut i kapitalkostnaden og regelens beregningsgrunnlag vil påvirke selskaperenes investeringsbeslutning. Med EBITDA som beregningsgrunnlag vil fradragsbegrensningen virke strengere på selskap med investeringer som har lang levetid og lave avskrivninger, det vil si lav δ . Disse selskapene vil få en lavere fradragsramme sammenlignet med selskap med som har investeringer med kort levetid og høye avskrivninger, det vil si høy δ . Denne forskjellsbehandlingen kan man unngå ved å bruke EBIT (hvor forholdet mellom avskrivningssatsen og kapitalkostnaden er 1:1)

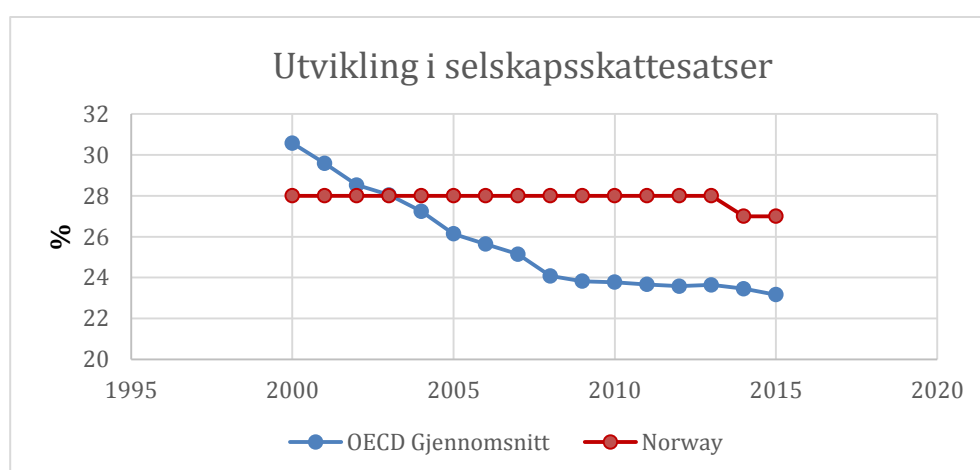
4. Gjeldende rett før 2014 – Norske skatteregler

I del 2 forklarte vi begrepet tynn kapitalisering og presenterte ulike regler mot tynn kapitalisering. Vi presenterte forskning på området og hvilke implikasjoner det kan ha for Norge ved innføring av RBR. I del 3 presenterte vi en teoretisk modell for multinasjonale selskapers muligheter for å bruke gjeld som skatteplanleggingsverktøy. Det er disse mulighetene TK-regler har sikte på å forhindre. Avslutningsvis forklarte og forskjellen på å bruke EBIT eller EBITDA som beregningsgrunnlag i en RBR.

Denne delen tar for seg det norske regelverket mot skatteplanlegging. Vi introduserer Norges arbeid mot skatteplanlegging, og redegjør for de relevante reglene som har gjort seg gjeldene frem til 2014. Deretter gir vi en gjennomgang av den nye RBR, og ser på alternative utforminger av regelen etter Stoltenberg II og Scheel-utvalgets anbefalinger. Vi avslutter med å se på hvordan selskap kan tilpasse seg for å unngå avskåret rentefradrag.

4.1 Det norske skattesystemet – utvikling og utsikter

Figur 1 viser utviklingen i selskapsskatten i OECD sammenlignet med Norge. Mens andre land har redusert sin selskapsskatt, har Norge holdt selskapsskatten uendret fra 1992 til 2014 (NOU 2014:13, 2014, s. 12). Norge har blant de høyeste skattesatsene i OECD per dags dato (OECD, 2015).

Figur 1 - Utvikling i skatterater - OECD og Norge. Kilde: (OECD, 2015)

Frem til 2014 var i hovedsak armlengdeprinsippet og ulovfestet gjennomskjæring virkemidlene mot skatteplanlegging i Norge¹⁸. Norge har derfor vært relativt sent ute med å innføre TK-regler mot overskuddsflytning gjennom rentefradrag (Ruf & Schindler, 2014). Før 2014 var det store muligheter for å få fradrag for rentekostnader i Norge, og sammen med en relativt høy skattesats har Norge vært et attraktivt land å føre fradrag i (Finansdepartementet, 2014a).

Innsatsen i arbeidet mot skatteplanlegging tok seg opp i 2013 da Stoltenberg II regjeringen utnevnte Scheel-utvalget for å ”vurdere den norske selskapsskatten i lys av den internasjonale utviklingen og skattesystemet for øvrig” (Finansdepartementet, 2014a, s. 8). De første tiltakene ble iverksatt i 2014 med innføringen av RBR og en reduksjon i selskapsskatten fra 28 til 27 %. I desember 2014 ble Scheel-utvalgets rapport ferdigstilt. Utvalget kom frem til at det er hensiktsmessig å ta utgangspunkt i dagens system for selskapsbeskatning, men foreslår å redusere selskapsskatten til 20 % Videre mener de det er ”behov for særskilte tiltak for å motvirke overskuddsflytting og uthuling av selskapsskattegrunnet” (NOU 2014:13, 2014, p. 18). Den endelige rapporten foreslår en innstramning av dagens regel (NOU 2014:13, 2014).

I skattemeldingen for 2016 foreslår regjeringen at selskapsskattesatsen skal reduseres til 22 % i løpet av 2016-2018 (Finansdepartementet, 2015b, s. 8). Regjeringen foreslår også å stramme inn RBR ved å redusere fradragssrammen fra 30 % til 25 %pst (s.81). Videre fremkommer det at Finansdepartementet vil arbeide videre med Scheel-utvalgets forslag om å utvide RBR til å omfatte renter til uavhengige långivere. De ”vil utrede alternative løsninger for å hindre at reelle låneforhold ... rammes av rentebegrensningen, og herunder vurdere OECDs endelige anbefalinger om nasjonale rentebegrensningsregler” (s. 84) Det ser altså ut til at arbeidet mot internasjonal skatteplanlegging vil fortsette i årene som kommer.

4.2 Armlengdeprinsippet

OECD sin definisjon av armlengdeprinsippet er nedfelt i OECDs mønsterskatteavtale, artikkel 9. I definisjonen brukes armlengdeprinsippet på kommersielle og finansielle transaksjoner mellom nærstående selskaper. Den sier at transaksjoner skal verdsettes som om

---

¹⁸ For en ytterligere forklaring av armlengdeprinsippet og ulovfestet gjennomskjæring se avsnitt 4.2 og 4.3

de hadde blitt gjennomført mellom to uavhengige parter, som begge handler ut i fra sine egne beste interesser (OECD, 2003).

I Norge er armlengdeprinsippet nedfelt i skatteloven §13-1 om skjønnsfastsettelse av formue og inntekt ved interessefellesskap (2007). ”Armlengdeprinsippet er det grunnleggende prinsippet for fordeling av fortjeneste mellom parter i interessefellesskap, både i norsk skattelovgivning og i skatteavtaler” (Finansdepartementet, 2015b, s. 36)

Dersom det er grunn til å tro at skatteyter har redusert inntekten på grunn av kunstig høye internpriser med et annet relatert selskap kan ligningsmyndighetene fravike skatteyers opplysninger og fastsette inntekten ved skjønn med hjemmel i skatteloven § 13-1. Prisen settes da til det som ville blitt betalt til en uavhengig tredjepart, det vil si på armlengdes avstand (Skatteloven § 13-1, 2007).

For enkelte transaksjoner kan det være vanskelig å finne et relevant sammenligningsgrunnlag når man skal kontrollere om prisen er korrekt. Spesielt gjelder dette transaksjoner som involverer immaterielle eiendeler som varemerker, design, teknologi og patenter. Slike transaksjoner finner sjeldent sted mellom uavhengige parter, og uten et relevant sammenligningsgrunnlag er håndhevingen av armlengdeprinsippet krevende (NOU 2014:13, 2014, s. 102)

4.3 Skatterettslig ulovfestet gjennomskjæring

Dersom en transaksjon eller disposisjon er gjort ut i fra skattemotiverte hensyn kan skattemyndighetene benytte seg av ulovfestet gjennomskjæring. For skattemyndighetene har det vist seg å være krevende å nå frem med grunnlag i ulovfestet gjennomskjæring. Dette kommer av at de i saker hvor det er tydelig at transaksjonen er skattemotivert vil skatteyter ofte kunne forsvare transaksjonen ut i fra enkelte forretningsmessige årsaker. På denne måten fremstår transaksjoner ikke lenger bare som skattemotiverte grunnlaget for ulovfestet gjennomskjæring svekkes (Gylland, 2014).

Et eksempel på ulovfestet gjennomskjæring er saken som pågår mellom IKEA Handel og Eiendom AS og Skatt Øst. I 2007 lånefinansierte IKEA Handel og Eiendom kjøpet av IKEA Eiendom Holding AS fra INGKA Pro Holding BV. I kjølvannet av transaksjonen nektet skattekontoret IKEA Handel og Eiendom fradrag for rentekostnadene med hjemmel i både

skatteloven §13-1 og ulovfestet gjennomskjæring¹⁹. I tingrettsdommen fra 19. november 2014 ble det understreket at IKEA ikke klarte å påvise ”noen forretningsmessig fornuftig egenverdi ved lånearrangementet ut over å spare skatt” (NTB, 2014). Saken kommer opp for lagmannsretten i 2016. I fremtiden vil denne typen problemstillinger bli vurdert etter § 6-41, begrensning av rentefradrag mellom nærstående (2013) (Gylland, 2014).

4.4 EØS-avtalen og begrensninger på norsk skatterett

For å redusere skatteplanlegging med rentefradrag ville det ideelle for skattemyndighetene vært å skille rentebetalinger til utland og rentebetalinger innad i Norge. Dette er dessverre ikke mulig på grunn av forpliktelser i EØS avtalen. EØS-avtalen gir EFTA/EØS-landene adgang til EUs indre marked, men motstykket er at EU får en betydelig rolle i EFTA/EØS-landenes lovgivning. Formålet med avtalen er å styrke handelen og landenes økonomiske forbindelser seg i mellom, ved å sørge for like konkurransevilkår og overholdelse av like regler (Knudsen, 2015). En forskjellsbehandling av rentebetalinger vil gi ulike konkurransevilkår og Norge har dermed ikke mulighet til å skille innenlandske og utenlandske transaksjoner eller aktører.

4.5 Begrensning av fradrag for renter i interessefelleskap (RBR)

1. januar 2014 ble RBR innført²⁰. Regelen ble annonsert i april 2013. RBR begrenser «fradrag for renter som betales mellom skattytere i interesse-felleskap (nærstående), jf. skatteloven § 6-41 (2013). Regelen omfatter både nasjonale og grenseoverskridende transaksjoner» (Skatteetaten 2014), og de berørte selskapene vil være:

”aksjeselskap, og øvrige selskap og innretninger som skattlegges som selvstendig skattesubjekt. Videre omfattes deltakerlignede selskap og NOKUS-selskap, samt

---

¹⁹ For nærmere informasjon om oppkjøpet viser vi til Høgalmen og Olsen (2013)

²⁰ Dette gjelder også skattepliktige med avvikene regnskapsår som utløper i 2014. Enkelte høringsinstanser uttalte at selskap med avvikende regnskapsår ble negativt påvirket i det inntektsåret som avsluttes i 2014. Departementet svarte med at regelen var annonsert i april 2013, og selskapene har derfor hatt tid til å forberede seg (Finansdepartementet, 2013c)

selskap og innretninger med begrenset skatteplikt til Norge. Finansinstitusjoner er unntatt fra begrensingsregelen” (Finansdepartementet, 2013c, s. 102)

Videre faller sentrale finansieringsordninger og internbanker innenfor. Dette vil si at konsernkontoordninger også omfattes av regelen (Skatteetaten, 2014). For kraftforetak vil regelen "omfatte grunnlaget for alminnelig selskapsskatt og ikke grunnlaget for grunnrenteinntekt" (Skatteetaten, 2014, s. 2)²¹.

4.5.1 Behovet for en regel

I likhet med andre OECD land som har innført TK-regler er formålet å hindre skatteplanlegging. Gjennom intern og ekstern gjeldsflytning²² kan multinasjonale selskap redusere sin skattepliktige inntekt i større grad enn nasjonale selskap. Gjeldsflytningen fører derfor til at multinasjonale selskap har et konkurransefortrinn i forhold til nasjonale selskap. Regjeringens mål med RBR er derfor "å bidra til å gjøre det norske skattegrunnlaget mer robust samtidig som en styrker rammebetingelsene for nasjonale bedrifter som konkurrerer med multinasjonale selskap" (Finansdepartementet, 2013c, s. 102).

4.5.2 Regelens utforming

For å forklare RBR i skatteloven § 6-41 (2013) tar vi utgangspunkt i "Skatteetatens rettleiding om begrensning av rentefradrag" (Skatteetaten, 2014). Innledningsvis presiseres det at fradragbegrensningen beregnes individuelt for hvert selskap som omfattes av regelen, slik at hvert datterselskap og morselskap beregnes hver for seg.

Regelen slår inn idet netto rentekostnader²³ overstiger et terskelbeløp på kr 5 000 0000. Når terskelbeløpet er nådd, avskjæres interne renter hvis de overstiger 30 pst av et særskilt fastsatt beregningsgrunnlag. 30 pst av beregningsgrunnlaget utgjør dermed fradragrammen. Med interne renter menes rentekostnader betalt til nærstående part, det vil si person, selskap eller innretning. For å regnes som nærstående part kreves det direkte eller indirekte eierskap eller minst 50 % kontroll (Finansdepartementet, 2013c, s. 123). Eksterne rentekostnader er

---

²¹ Vi ser derfor bort ifra grunnrenteskatten på kraftforetak.

²²Se avsnitt 3.2 for en detaljert gjennomgang av gjeldsflytningmekanismene og hvordan disse mekanismene reduserer skattepliktig inntekt.

²³ Netto rentekostnader = rentekostnader fratrukket renteinntekter

med på å fylle opp fradragrammen og vil dermed kunne fortrenge fradrag for interne renter. Det betyr at bruken av intern og ekstern gjeld har blitt avhengig av hverandre etter innføringen av RBR. Den optimale kapitalstrukturen som ble utledet i teoridel 3.2 vil dermed endres slik at den tar hensyn til at renter på interne lån og eksterne lån med sikkerhetsstillelse fra mor ikke nødvendigvis vil kunne fradragføres. Samtidig vil optimaliseringen av ekstern gjeld tar hensyn til hvordan den eksterne gjelden påvirker fradraget for interne renter.

For å unngå ekstern gjeldsflytning og omgåelse av regelen går renter på enkelte eksterne lån også inn under definisjonen ”interne rentekostnader”. Selskap som benytter seg av sikkerhetsstillelse kan ta opp høyere eksterne lån hos uavhengige långivere enn et uavhengig selskap, og dermed få større rentefradrag. De skattemessige effektene av et eksternt lån med sikkerhetsstillelse er derfor de samme som ved et internt lån. For å sikre like konkurransevilkår inngår således renter på gjeld fra ikke-nærstående part, som en nærstående part har stilt sikkerhet for, i interne rentekostnader. Dersom lån mellom nærstående selskap gis indirekte via en uavhengig part, såkalt ”back-to-back lån”, skal dette anses som interne lån. (Finansdepartementet, 2013c, s. 126)

Beregningsgrunnlaget beregnes ved å tilbakeføre netto eksterne og interne rentekostnader samt skattemessige avskrivninger til alminnelig inntekt (dvs. resultat før skatt). Dette er også kjent som skattemessig EBITDA. Skattemessig beregningsgrunnlag brukes fremfor regnskapsmessig fordi førstnevnte er vanskeligere å manipulere. Fradragbegrensningen beregnes for hvert enkelt selskap, og for selskap som inngår i et konsern skal mottatt og avgitt konsernbidrag inngå i beregningsgrunnlaget (Finansdepartementet, 2013c, s. 111). Utbytte fra datterselskap og tilknyttede selskap holdes utenfor.

RBR er som nevnt tidligere en resultatbasert regel. Ulempen med en resultatbasert regel er at den gir større usikkerhet for selskaper som har varierende resultater da dette vil påvirke beregningsgrunnlaget og adgangen til rentefradrag over tid. Dette er forsøkt utlignet ved å gi avskåret rentefradrag en fremføringsadgang på 10 år. Ubenyttet fradragramme har ikke denne fremføringsretten jf. skatteloven §6-41 (7) ledd (Finansdepartementet, 2013c, s. 128). Innføring av RBR er anslått til å øke statens skatteproveny med 2,45 milliarder kroner i 2014 (Finansdepartementet, 2013c, s. 103).

Eksempler på hvordan RBR virker i ulike tilfeller

I de neste avsnittene følger noen eksempler for hvordan RBR virker i ulike tilfeller.

Tabell 1 - Fradragsbegrensning med kun interne rentekostnader Kilde: Finansdepartementet (2013c) (Selvlaget eksempel)

Alminnelig inntekt	100
+ Skattemessig avskrivninger	50
+ Netto skattemessig rentekostnader	100
Netto eksterne	0
Netto interne	100
= EBITDA	250
Rentefradragsramme	75
Avskåret rentefradrag	25
Skattesats (t)	27 %
Økt skatteinnbetaling (avskåret rentefradrag * t)	6,75

I tabell 1 har selskapet kun interne rentekostnader. Med beregningsgrunnlag på 250 mill. kroner får selskapet en fradragsramme på 75 mill. kroner. Ettersom netto rentekostnader er 100 mill. kroner, men maksimalt rentefradrag er 75 mill. kroner, vil selskapet få avskåret rentefradrag på 25 mill. kroner. Avskåret rentefradrag legges til i alminnelig inntekt og selskapet får en økt skatteinnbetaling på 6,75 mill. kroner.

Tabell 2 - Fradragsbegrensning med eksterne og interne rentekostnader. Kilde: Finansdepartementet (2013c) (Selvlaget eksempel)

Alminnelig inntekt	100
+ Skattemessig avskrivninger	50
+ Netto skattemessig rentekostnader	100
Netto eksterne	80
Netto interne	20
= EBITDA	250
Rentefradragsramme	75
Avskåret rentefradrag	20
Skattesats (t)	27 %
Økt skatteinnbetaling (Rentefradragsramme *t)	5,4

I tabell 2 er fortsatt netto rentekostnader 100 mill. kroner, men netto interne rentekostnader redusert til 20 mill. kroner og netto eksterne rentekostnader økt til 80 mill. kroner, sammenlignet med tabell 1. Ettersom beregningsgrunnlaget er det samme som i forrige eksempel er fradragsrammen fortsatt 75 mill. kroner. Om eksterne og interne rentekostnader

ble avskåret ville det avskårede rentefradraget være 25 mill. kroner. Avskåret rentefradrag skal imidlertid ikke overstige netto interne rentekostnader, og avskåret rentefradrag blir redusert til 20 mill. kroner. Denne forutsetningen fører til at skatteinnbetalingen reduseres fra 6,75 til 5,4 mill. kroner, sammenlignet med tabell 1.

Tabell 3 - Fradragsbegrensning for selskap med negativt resultat. Kilde: Finansdepartementet 2013c, eksempel 3.

Alminnelig inntekt	-300
+ Skattemessig avskrivninger	40
+ Netto skattemessig rentekostnader	60
Netto eksterne	0
Netto interne	60
= EBITDA	-200
Rentefradragsramme	0
Avskåret rentefradrag	60
Skattesats (t)	27 %
Redusert fremførbart underskudd	16,2
(Avskåret rentefradrag * t)	

I tabell 3 har selskapet et underskudd på 300 mill. kroner. Etter tilbakeføring av avskrivninger og rentekostnader er begrensningsgrunnlaget fortsatt negativt. I år med negativt beregningsgrunnlag avskjæres rentefradraget fullt ut. I dette tilfellet vil alminnelig inntekt øke med 60 mill. kroner, og selskapets fremførbare underskudd blir 240 mill. kroner ($300 - 60 = 240$). Selskapet får redusert fremførbart underskudd med 16,2 mill. kroner.

Tabell 4 - Netto rentekostnader overstiger rentefradragsrammen. Kilde: Finansdepartementet (2013c) (Selvlaget eksempel).

Alminnelig inntekt	150
+ Skattemessig avskrivninger	13
+ Netto skattemessig rentekostnader	120
Netto eksterne	100
Netto interne	20
= EBITDA	333
Rentefradragsramme	100
Avskåret rentefradrag	20
Skattesats (t)	27 %
Økt skatteinnbetaling (Rentefradragsramme * t)	5,4

I tabell 4 har selskapet en fradragsramme på 100 mill. kroner. Fradragsrammen blir fylt opp av de netto eksterne rentekostnadene som er lik 100 mill. kroner. Netto interne rentekostnader blir avskåret i sin helhet hvilket gir øker alminnelig inntekt med 20 og økt skatteinnbetaling på 5,4 mill. kroner. Om eksterne rentekostnader hadde vært 80 mill. kroner ville man fått fradrag for de 20 mill. kroner i interne rentekostnader. RBR har dermed ført til at bruk av intern og ekstern gjeld er avhengig av hverandre, noe de ikke var før regelen trådte i kraft.

4.5.3 Alternative utforminger

Dagens RBR er et resultat av det første høringsnotatet og innspill i senere høringsrunder. Fra empirien så vi at utformingen av TK-regler varierer i stor grad fra land til land. Det vil derfor være interessant å se på effekten av dagens RBR sammenlignet med hva Stoltenberg II-regjeringen opprinnelig foreslo og Scheel-utvalgets forslag.

I tabell 5 har vi samlet hovedforskjellene i de alternative regelutformingene:

Tabell 5: Alternative regelutforminger (Kilde: selvlaget eksempel).

	Dagens regel	Stoltenberg II	Scheel-utvalget
Terskelbeløp	5 000 000	1 000 000	1 000 000
Alminnelig inntekt	Ja	Ja	Ja
Avskrivninger	Ja	Ja	Nei
Netto rentekostnader	Ja	Ja	Ja
Beregningsgrunnlag	EBITDA	EBITDA	EBIT
Fradragsprosent	30 %	25 %	45 %
Rentefradragsbegrensning	Netto interne rentekostnader	Netto interne rentekostnader	Netto interne og eksterne rentekostnader

I avsnittene under vil vi redegjøre for Stoltenberg II regjeringen- og Scheel-utvalgets forslag til en RBR.

Stoltenberg II

I det første høringsforslaget fra Finansdepartementet under Stoltenberg II regjeringen ble det foreslått et terskelbeløp på 1 000 000 og fradragsramme på 25 pst av EBITDA (Finansdepartementet, 2013a, s. 4). Etter innspill på høringsforslaget ble regelen lempeligere på flere punkter i høringsnotatet. Blant annet ble terskelbeløpet satt opp fra 1 til 3 mill. kroner og fradragsrammen satt opp fra 25 pst til 30 pst av beregningsgrunnlaget

(Finansdepartementet 2013c, s.120 og s.103). I analysen tar vi utgangspunkt i det første høringsforslaget, heretter referert til som Stoltenberg II, ettersom dette regelforslaget skiller seg i større grad fra dagens regel.

Scheel-utvalget

Scheel-utvalget sin anbefaling til utforming av RBR skiller seg fra dagens regel på tre områder. For det første anbefaler utvalget at beregningsgrunnlaget skal baseres på alminnelig inntekt før skatt og renter, også kalt EBIT. (NOU 2014:13, 2014, s. 209) Scheel-utvalget ønsker ikke at avskrivninger skal legges til i beregningsgrunnlaget. Bruk av EBITDA gir selskap som investerer i driftsmidler med høye avskrivningssatser en større fradragsramme enn selskap som investerer i driftsmidler med ingen eller lave avskrivningssatser. «En EBITDA-regel vil derfor kunne motivere selskap som begrenses av regelen, til å vri investeringene mot driftsmidler med høye avskrivningssatser» (NOU 2014:13, 2014, s. 223). En EBIT-regel er på sin side nøytral mellom investeringer. Videre anbefaler de en fradragsramme på 45 pst av EBIT. Dette tilsvarer provenymessig en fradragsbegrensning på 25 pst av EBITDA, så lenge selskapene har avskrivninger (NOU 2014:13 s. 222). Til slutt anbefaler de at både interne og eksterne rentekostnader avskjæres. Scheel-utvalget understreker at overskuddsflytting kan skje gjennom ekstern gjeldsflytning. For å begrense bruk av slik ekstern gjeldsflytning bør således eksterne rentekostnader også avskjæres. Dagens RBR forsøker å ta hensyn til dette ved at lån med sikkerhetsstillelse fra mor omklassifiseres til interne lån. Det vil likevel være krevende å avgjøre hvilke lån som i realiteten er interne gjennom sikkerhetsstillelse, ettersom låneavtalene kan være konstruert for å unngå en slik omklassifisering (Finansdepartementet, 2013c, pp. 109-110).

Regjeringen har i skattemeldingen for 2016 sagt seg enig i behovet for å begrense eksterne lån, men innstramningen vil ikke bli gjennomført før det er kommet forslag på hvordan ordinære låneforhold kan forbli uberørt (Finansdepartementet, 2015b, s. 84). Fra Scheel-utvalget sin side er det derimot en ønsket strategi at også bruken av ordinære lån begrenses. Sørensen (2014) viser i et vedlegg til Scheel-rapporten at reglene bør omfatte alle selskap, uavhengig av om selskapet kan benytte seg av internasjonal gjeldsflytning. Han viser at skattefavoriseringen av gjeld fører til økt gjeldsrisikopremie, og dermed økt kapitalkostnad, som igjen fører til reduserte investeringer. Gjeldsrentefradraget fører til at innenlandske bedrifter låner for mye. Med høyere egenkapital ville investeringene vært større (Sørensen, 2014). Scheel-utvalget presiserer at

”Selskapsskatten kan ... motivere til økt gjeldsgrad generelt, også for selskap som ikke har muligheter til å utøve overskuddsflytting. En strammere fradragsbegrensning vil redusere dette incentivet noe. Utvalgets flertall mener derfor at det er viktigere å få en fradragsbegrensning som er effektiv mot overskuddsflytting enn å skjerme enkelte høyt belånte selskap” (NOU 2014:13, 2014, s. 209).

4.5.4 Mulige tilpasninger

Revisjons- og skatterådgivningsselskap var tidlig ute med å foreslå mulige tilpasninger selskap kan gjennomføre for å unngå avskjæring av interne renter. PwC (2013) foreslår tilpasninger som går ut på å øke fradragsrammen eller å redusere interne rentekostnader. Vi baserer oss i stor grad på deres forslag og tilpasningene beskrives under.

Reduksjon av interne rentekostnader

Erstatte intern gjeld med ekstern gjeld

Selskap kan erstatte intern gjeld med ekstern gjeld (PWC, 2013). Om de skal erstatte intern gjeld med ekstern gjeld blir dermed en avveining mellom kostnadene av avskåret rentefradrag og kostnader ved å ta opp mer ekstern gjeld (inkludert økt konkursrisiko) ref. avsnitt 3.2.1.

Konvertere gjeld til egenkapital

Etter innføringen av RBR skattlegges renteinntekten uavhengig av om rentekostnaden er fradragsberettiget. Når både långiver og låntaker er norske selskap er en løsning å konvertere gjeld til egenkapital slik at de interne rentene forsvinner (PWC, 2013).

Valuta- og rentederivater, Valuta- og rentebytteavtaler²⁴

Gevinst eller tap på valuta- og rentederivater og rente- og valutabytteavtaler inngår ikke i beregningen av netto rentekostnader under RBR. I boken Norsk Bedriftsskatterett av Gjems-Onstad, Ferdowsi, Folkvord, & Furuseth, 2015) påpekes det hvordan bruken av slike finansielle instrumenter kan ha blitt undervurdert som tilpasningsmulighet ved utforming av regelen:

---

²⁴ ”Derivater er en felles benevnelse på finansielle instrumenter hvor verdien er avledet av andre underliggende objekter” (Skatteetaten, 2015a)

”Valutakostnader kan langt på vei ha samme funksjoner som renter og burde dermed prinsipielt vært omfattet av avskjæringsregelen i §6-41. Når slike kostnader ikke omfattes, oppstår det også tilpasningsmuligheter” (Gjems-Onstad et al., 2015, s.627).

Vi forenkler tilpasningsmetoden som er beskrevet i Skatteetatens høringssvar (2013c) til høringsnotatet for RBR (s.4): Selskapene vil kunne tilpasse seg ved at de tar opp lån i en valuta med lav rente. Samtidig kan selskapet inngå rente-og valutabytteavtaler for å sikre seg mot forventet valutatap og dermed sikre at samlede kostnader blir lik som for et lån i norske kroner. Kostnaden på slike avtaler vil kunne tilsvare differansen mellom den norske lånerenten og den lavere renten selskapet får i utlandet²⁵, men vil ikke regnes som et rentemoment slik RBR er utformet i dag. Selskapene kan dermed uten risiko sikre seg lavere forventede rentekostnader. Det samme gjelder for rente – og valutaderivater. Skatteetaten påpeker at ekskludering av slike momenter ved valutalån må antas å gi sterke insentiver til såkalt carry-trade, lån i lavrentevaluta og plassering i høyrentevaluta. Det kan derfor tales for at sikringsinstrumenter bør inngå i beregningsgrunnlaget. Valutakursendringer kan gi også gi store utslag på resultatet og dermed fradragsrammen (Skatteetaten, 2013c, pp. 4-5).

Økt fradragsramme ved å øke alminnelig inntekt

Ved å øke den alminnelige inntekten kan selskap øke fradragsrammen, og dermed unngå/ redusere avskåret rentefradrag. I de neste avsnittene gjennomgår vi hvordan selskap kan øke sin alminnelige inntekt.

Konsernbidrag

Konsernbidrag, er et "særnorsk" fenomen

«som sikrer skattemessig likestilling mellom selskap som organiserer sin virksomhet gjennom avdelinger i ett aksjeselskap mv., og selskap som organiserer virksomhet gjennom flere aksjeselskap i konsern. Reglene utjevner konsernets inntekt som om det hadde blitt konsernlignet» (Gylland, 2014, s. 27)

Ved bruk av konsernbidrag kan konsern flytte skattepliktig inntekt fra selskap uten interne rentekostnader eller med overskytende fradragsramme, til selskap med høye interne

---

²⁵”Renteparitet tilsier at forventede kostnader er lik som for et NOK-lån, der lavere forventede rentekostnader oppveies av forventet valutatap” (Skatteetaten, 2013, s.4)

rentekostnader slik at fradragsrammen hos sistnevnte økes (PWC, 2013). Metoden kan kun benyttes av selskap hvor det ene selskapet har over 90 pst eierandel i det andre, jf. skatteloven §10-2 (2013).

Fisjon eller skattefritt konserninternt salg av overskuddsgenererende virksomhet /eiendeler, og fusjon.

Ved å strategisk ”plassere intern og ekstern gjeld i ulike selskaper, kan en unngå at eksterne rentekostnader spiser opp fradragsrammen for interne rentekostnader”, Selskap kan ved ”fisjon eller konserninternt skattefritt salg av overskuddsgenererende virksomhet/ eiendeler” øke sin alminnelige inntekt. (PWC, 2013, s. 4).

Det samme gjelder fusjon mellom to selskap hvor den ene har høy alminnelig inntekt som kan øke fradragsrammen til et selskap som blir berørt, og hvor de sammenlagt blir berørt mindre enn hver for seg.

Plassere intern gjeld i selskap med høye avskrivninger

Skattemessige avskrivninger øker fradragsrammen, og det kan derfor være fordelaktig å plassere intern gjeld i selskap med høye avskrivninger. Selve avskrivningene kan ikke overføres mellom selskap (PWC, 2013, s. 4)

Tidfesting

Regnskapsføring innebærer visse skjønsmessige vurderinger. Selskap kan fremskynde inntektsføring eller utsette fradragsføring(PWC, 2013, s. 4). og dermed øke sin alminnelige inntekt og fradragsrammen for interne rentekostnader. Vi ser bort ifra tidfesting i analysen.

4.5.5 Royalty

I tillegg til ekstern og intern gjeldsflytning kan multinasjonale selskap flytte overskudd gjennom betaling av royalty. Royalty omfatter betaling for bruk av immaterielle rettigheter som eies av en annen part. Dette kan være patenter, opphavsrettigheter, lisenser, varemerker osv. (Zimmer, 1992). I diskusjonen om royalty vil vi ta utgangspunkt i kapittel 7.3. ”skattemessig behandling av royalty og lignende betalinger” fra Scheel-utvalgets rapport (NOU 2014:13, 2014)

Royalty som betales fra et norsk selskap til en eier eller mottaker i utlandet, kan som hovedregel fradragsføres i Norge. Fastsettelsen av royalty innebærer internprising og kan brukes til å flytte overskudd ut av land med høy skatt og over til land med lav skatt.

Royalty skal prises etter armlengdeprinsippet. Dette har vist seg å være svært vanskelig å kontrollere da immaterielle eiendeler ofte er unike og mangler sammenligningsgrunnlag mellom uavhengige parter. Resultatet kan være at selskap setter en kunstig høy royalty for å flytte overskudd skattefritt ut av landet.

Til tross for riktig armlengdepris er det fortsatt et problem med mulig dobbel ikke-beskatning. Dersom royalty ikke beskattes i mottagende land og kildestaten ikke har intern hjemmel til å beskatte royalty er resultatet dobbel ikke-beskatning. Det oppstår dermed asymmetrisk behandling av royalty dersom betalinger til Norge ilegges skatt mens betalinger til lavskatteland ikke ilegges skatt. Dette fører til en konkurransevridende effekt i disfavør av norske eiendeler. Resultatet kan bli at norske eiendeler flyttes ut av Norge (NOU 2014:13, 2014 s.187).

Med utgangspunkt i nasjonale og internasjonale erfaringer med royalty, er det i følge NOU-rapporten grunn til å vurdere tiltak som kan motvirke dobbel ikke-beskatning (NOU 2014:13, 2014 s.191). Anbefalingen fra Scheel-utvalget er å ilegge kildeskatt på royalty.

Kildeskatt på royalty

Kildeskatt på royalty vil redusere det skattemessige motivet for å flytte overskudd gjennom kunstig høy royalty. I tillegg vil det hindre dobbelt ikke-beskatning i tilfeller hvor mottakerlandet ikke skattlegger royalty, uavhengig av om betalingen er satt etter markedsmessige vilkår (Finansdepartementet, 2015). Per dags dato har ikke Norge hjemmel til å ilegge kildeskatt på royalty. Dersom det åpnes for hjemmel kan Norge ilegge kildeskatt ovenfor land vi ikke har skatteavtale med. Dette er som regel lavskatteland. Imidlertid kan det være krevende å hindre at royalty kanaliseres gjennom tredjeland Norge har skatteavtale med (Finansdepartementet, 2015). Scheel-utvalget (2014) har foreslått en kildeskatt på $\frac{3}{4}$ av den foreslåtte selskapsskattesatsen, altså 15 pst, under forutsetning om en selskapsskattesats på 20 pst (NOU 2014:13, 2014, s. 191).

5. Analyse av IKEA og Statkraft

I denne oppgaven ønsker vi å studere hvordan IKEA og Statkraft blir berørt av RBR. I oppgavene til Hanssen og Haltbrekken (2014), og Høgalmen og Olsen (2013) finner forfatterne antydninger til at Statkraft og IKEA benytter intern gjeld for å minske skattebyrden. Dersom Statkraft og IKEA i utstrakt grad benytter intern gjeld vil vi forvente at selskapet blir berørt av den nye RBR. Omfanget av skatteplanlegging i IKEA og Statkraft er i stor grad allerede kartlagt. Vi gir en kort innføring i relevante funn fra tidligere analyser av selskapene. Fokuset i denne oppgaven er hvordan innføringen av RBR har påvirket IKEA og Statkraft, og hvordan de eventuelt tilpasser seg RBR. Vi analyserer derfor de delene av selskapene som omhandler Norge og som omfattes av den nye RBR.

Vi starter med å se på selskapenes struktur. Videre studerer vi kapitalstrukturen til hvert selskap for å få en indikasjon på om selskapene er tynt kapitaliserte. Gjennomsnittlig kapital i norske selskap bestod i 2012 av 41,4 % egenkapital og 52,6 % gjeld (Sørensen, 2014). Vi bruker den gjennomsnittlige egenkapitalandelen (EK-andel) fra 2012 som referansepunkt for å si noe om IKEA og Statkrafts bruk av gjeld sammenlignet med norske selskap. Endring i EK-andel sier lite om hvorvidt selskapene har redusert eller økt gjeld, eller om fordelingen mellom intern og ekstern gjeld. Endringer i perioden fra 2012 til 2014 i EK-andel må derfor undersøkes nærmere ved å gå inn i selskapenes resultatregnskap, balanse og noter.

Etter at kapitalstrukturen er kartlagt undersøker vi om- og hvor mye hvert enkelt selskap får avskåret i rentefradrag som følge av RBR. Beregningene følger utformingene av regelen slik de er angitt i avsnitt 4.5.2, og vi henviser til vedlegg 1 for et eksempel på hvordan vi har gjennomført beregningene. Vi benytter oss av samme metode som Hanssen og Haltbrekken (2014) brukte i sin oppgave. Det vil si at vi beregner hvor mye rentefradrag RBR ville avskåret i 2012 og 2013, og sammenligner med beregninger for 2014. Avskåret rentefradrag i 2012 viser hvordan selskapene ville blitt rammet av regelen uten muligheter for tilpasninger. I april 2013 ble regelen annonsert og det ble bestemt at den skulle få virkning fra og med inntektsåret 2014. I løpet av regnskapsåret 2013 kan selskapene ha begynt å tilpasse seg, og i 2014 ser vi utfallet. Dersom selskapene har redusert avskåret rentefradrag som følge av RBR i perioden fra 2012 til 2014 kan det bety at selskapene blir berørt, men tilpasser seg for å redusere eller fjerne avskåret rentefradrag.

Videre ser vi på hvilke eventuelle tilpasninger som kan ha blitt gjennomført for å redusere avskåret rentefradrag. Ved å kartlegge mulige tilpasninger kan vi få en indikasjon på hvorvidt RBR er hensiktsmessig utformet eller om det er store rom for omgåelser av RBR. Det er viktig å presisere at vi ikke har nok informasjon til å si om tilpasningene er av skattemessige eller driftsmessige årsaker. Det er uansett viktig å være klar over hvilke tilpasninger selskapene kan benytte seg av med tanke på fremtidige endringer av regelen.

For å vurdere utformingen av dagens RBR ser vi på hvordan selskapene rammes under andre forutsetninger. Vi tar utgangspunkt i Stoltenberg II og Scheel-utvalgets forslag til utforming av RBR. Vi sammenligner resultatene og forklarer hva som kan ligge bak observerte forskjeller i avskåret rentefradrag. Avslutningsvis vil vi komme med en oppsummerende konklusjon for hvert av selskapene. I kapittel 6 sammenligner vi IKEA og Statkraft, og ser på hva som kan være årsaken til at tilpasningene vi finner er ulike.

Alle tall som brukes videre i analysen er hentet fra Brønnøysundregistrene, og dersom tallene er hentet fra andre kilder står det opplyst. Det er også viktig å understreke at årsregnskapene ikke skiller mellom ekstern gjeld med- og uten sikkerhetsstillelse fra nærstående part. Dette kan føre til at våre funn avviker fra faktisk utfall. Ettersom de to selskapene er forskjellige vil analysen av selskapene ha noe ulik oppbygning.

5.1 IKEA

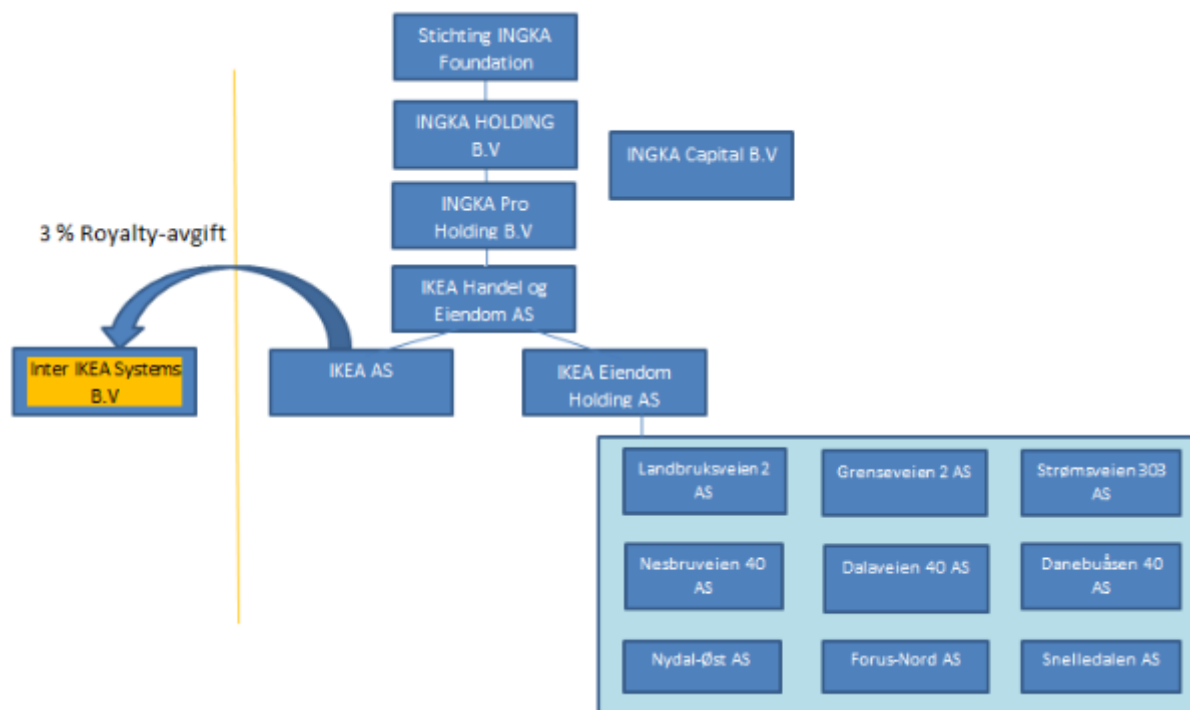
5.1.1 Kort om IKEA

IKEA er verdens største møbelkjede med 361 varehus i mer enn 40 land og hadde i 2014 salgsinntekter på over 244 milliarder kroner (IKEA Group, 2014). Internasjonalt er IKEA sin virksomhet delt i to. IKEA Group driver varehusene, med ansvar for produksjon, distribusjon og salg. Inter IKEA Group eier varemerket IKEA og er IKEA sin franchisegiver på verdensbasis. ”De to delene er juridisk separate enheter med ulike eiere, og er ifølge IKEA kun koblet sammen gjennom franchisedriften.” (Høgalmen og Olsen (2013) s.60)

5.1.2 Selskapsstruktur

Selskapsstruktur er svært kompleks og består av selskap og stiftelser det er vanskelig å kartlegge og få informasjon ut av. Fra Orbis-databasen (2015) ser vi at de øverste

eierselskapene er plassert i lavskatteland. I figur 2 viser vi eierskapsstrukturen for det norske IKEA-konsernet.

Figur 2 – Selskapsstruktur IKEA. IKEA Eiendom Holding AS har også et datterselskap i Finland som ikke er med i figur 2. (Kilde: Selvlaget eksempel inspirert av Høgalmen og Olsen (2013))

Den nederlandske stiftelsen Stichting INGKA Foundation er eier i INGKA Holding BV, som igjen kontrollerer flere datterselskap med ulike funksjoner. De eier blant annet INGKA Pro Holding BV som igjen eier det norske morselskapet IKEA Handel og Eiendom AS. Morselskapet i Norge har ingen aktivitet bortsett fra å eie aksjer i datterselskapene IKEA AS og IKEA Eiendom Holding AS. IKEA AS selger hjemmeinnredningsartikler fra 7 varehus og via nett²⁶, mens IKEA Eiendom Holding AS eier varehusene gjennom ulike datterselskap. Varehusene leies ut til IKEA AS og annen varehandelsvirksomhet i Norge og Finland²⁷. Videre består virksomheten i å eie, utvikle, forvalte og vedlikeholde IKEA varehusene og eiendommene.²⁸

²⁶ Hentet fra årsregnskapet IKEA AS 2014 (Brønnøysundregistrene, 2014)

²⁷ Vi vil videre i oppgaven se bort fra datterselskapet i Finland, da vi kun ser på driften i Norge.

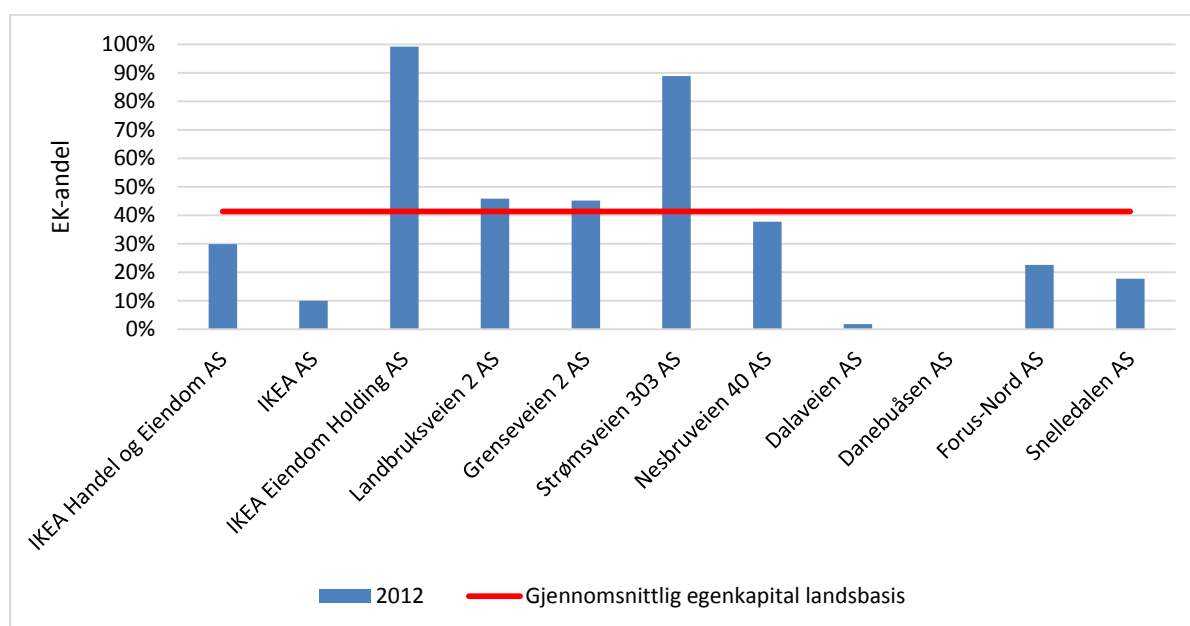
²⁸ Hentet fra årsregnskapet IKEA Eiendom Holding AS 2014 (Brønnøysundregistrene, 2014)

I oppgaven til Høgalmen og Olsen (2013) konkluderes det med at IKEA har flere kjennetegn som samsvarer med aggressiv skatteplanlegging. Dette er:

”... karakteristika som liten grad av gjennomsiktighet, svært kompleks organisasjonsstruktur og bruk av gjennomstrømmingsselskap, skatteparadis og royalty på varemerket. At IKEA globalt er delt i to konsern er ifølge vår analyse motivert av skattemessige hensyn. Både internasjonalt og i Norge bærer IKEA preg av aktiv bruk av det interne kapitalmarkedet til å redusere sin skattebyrde. Eksempelvis har det norske IKEA-konsernet intern gjeld 40 ganger så stor som egenkapitalen. Generelt ser man tegn til at profitt flyttes fra varehusdriften til skattemessig gunstige selskapsstrukturer i toppen av begge internasjonale konsern. At de endelige eierne av de to konsernene i det ene tilfellet er en tvilsom veldedighet og i det andre tilfellet en stiftelse som ble hemmeligholdt i 20 år, underbygger vår konklusjon om at hensynet til skatt påvirker store deler av organisasjonen.” (Høgalmen & Olsen, 2013, s. 2)

Legger vi konklusjonene til Høgalmen og Olsen (2013) til grunn vil det være interessant å se hvordan den nye RBR har påvirket IKEA-konsernet i Norge. Dersom IKEA i utstrakt grad benytter det interne kapitalmarkedet til å flytte overskudd ut av Norge er dette et selskap RBR er ment å berøre

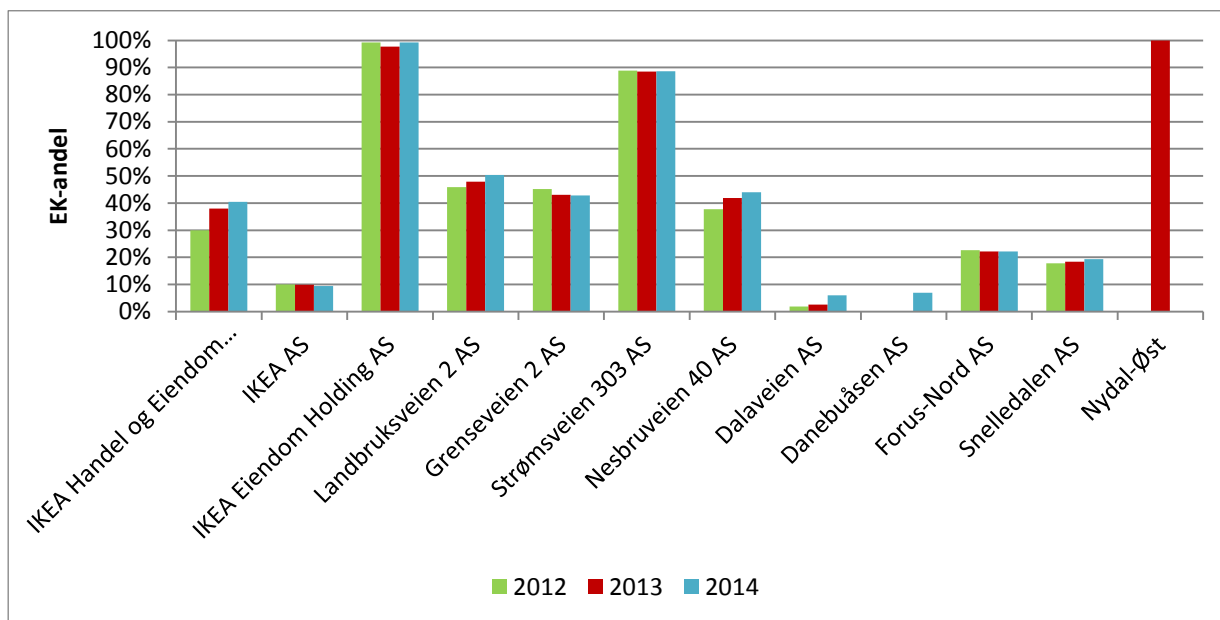
5.1.3 Kapitalstruktur – egenkapital og gjeld

Figur 3 – Egenkapitalandel IKEA i 2012. Nydal Øst ble opprettet i 2013 (Kilde: Selvlaget figur basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Fra figur 3 ser vi at kun fem av tolv norske IKEA selskap har EK-andel omkring gjennomsnittlig landsbasis og over. IKEA Eiendom Holding AS og Strømsveien 303 AS skiller seg ut med høy EK-andel, og felles for de to selskapene er svært lave eller ingen rentekostnader. IKEA Eiendom Holding AS ser ut til å være en finansieringssentral for sine datterselskap med store netto renteinntekter. Fra årsregnskapene i 2014 er det oppgitt at Nesbruveien AS, Dalaveien AS, Danebuåsen AS, Landbruksveien 2 AS og Snelledalen AS har lån fra internbanken. Blant de ”modne” IKEA selskapene skiller IKEA AS seg ut med svært lav EK-andel. Den lave EK-andelen skyldes høy leverandørgjeld og det ser ut til at IKEA AS kan bruke royalty, internprising og leie av egne varehus for å flytte overskudd fremfor rentefradrag.

Totalt varierer EK-andelen mye fra selskap til selskap. Dette kan skyldes at datterselskapene til IKEA Eiendom Holding AS var på ulike stadier i utviklingen av tomter og eiendomsbygg i 2012²⁹. De fem selskapene helt til høyre i figur 3 har enten nylig ferdigstilte bygg, bygg under oppføring eller venter på byggetillatelse fra kommunen. EK-andelen alene sier ikke hvorvidt selskapet er tynt kapitalisert, ettersom det kan ligge driftsmessige årsaker bak.

Figur 4 – Utvikling i egenkapitalandel (Kilde: Selvlaget figur basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

²⁹ Se vedlegg 3 for oversikt over IKEA Eiendom Holding sine datterselskap og hvor modne selskapene er

Fra figur 4 ser vi at EK-andelen har vært stabil for omtrent halvparten av selskapene i perioden fra 2012 til 2014. Totalt økte EK-andelen for konsernet fra 36 % til 39 % i perioden 2012 til 2014. IKEA Handel og Eiendom skiller seg positivt ut med en økning i EK-andel på 11 %. Senere i analysen vil vi se at dette selskapet rammes hardest av RBR.

5.1.4 Effekten av rentebegrensingsregelen i lys av IKEA

For å bli berørt av RBR må selskapene ha netto rentekostnader som overstiger 5 mill. kroner. I IKEA-konsernet har kun 6 av 12 selskap netto rentekostnader over 5 mill. kroner i perioden fra 2012 til 2014³⁰.

5.2.4.1 Dagens regel

Vi går videre med å beregne avskåret rentefradrag for selskap i konsernet. Vi viser til vedlegg 1 for fremgangsmetode for beregningen av avskåret rentefradrag.

Tabell 6 – Effekt av dagens regel i 2014 (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
IKEA Handel og Eiendom AS	9 399	52 126	115 398
Nesbruveien 40 AS	240	3 373	4 891
Dalaveien AS	2 641	7 275	13 404
Danebuåsen AS	1 861	4 832	4 621
Snelledalen AS	275	2 452	6 522
Samlet avskåret rentefradrag	14 416	70 058	144 836

Avskåret rentefradrag for de fem selskapene er vist i tabell 6 over. Fem selskap får avskåret rentefradrag under dagens RBR³¹ på til sammen 14,4 mill. kroner i 2014. Sammenligner vi samlet avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014 ser vi at summen er redusert med 90%³². De store endringene indikerer at IKEA-konsernet kan ha tilpasset seg for å hindre at interne rentekostnader avskjæres. IKEA Handel og Eiendom AS ville fått høyest avskåret rentefradrag i 2012, og er også selskapet med størst reduksjon i perioden fra 2012 til 2014. Vi vil i neste avsnitt se nærmere på mulige tilpasningsmetoder.

³⁰ Se vedlegg 6 for en oversikt over netto rentekostnader.

³¹ Avskåret rentefradrag gir økt skattepliktig inntekt og dermed økt skatteinnbetaling.

³² Redusert avskåret rentefradrag 2012 – 2014 : $\frac{14416-144836}{144836} * 100 \approx -90 \text{ pst.}$

5.1.5 Mulige tilpasningsmetoder

Konsernbidrag

I avsnitt 4.5.4 presenterte vi konsernbidrag som en mulig tilpasningsmetode for å øke fradragssrammen. Før vi går videre og analyserer bruken av konsernbidrag presenterer vi et selvlaget eksempel basert på fiktive tall som viser hva et konsern kan tjene på å bruke konsernbidrag under den norske RBR.

Tabell 7- Eksempel på hvordan konsernbidrag kan påvirke skattekostnaden under RBR (Kilde: selvlaget eksempel)

	Før overført konsernbidrag		Etter overført konsernbidrag	
	Selskap 1	Selskap 2	Selskap 1	Selskap 2
Resultat før skatt (RFS)	100	0	0	100
Konsernbidrag	0	0	-100	100
Skattekostnad uten avskjæring (RFS*0,27)	27	0	0	27
Rentekostnad	0	30	0	30
Fradragsramme	30	0	0	30
Avskåret rentefradrag	0	30	0	0
Skatt på avskåret rentefradrag (Avsk. Rentefradrag*0,27)	0	8,1	0	0
Samlet skattekostnad med rentemoment	(27 + 8,1) = 35,1		27	
Redusert sakt som følge av konsernbidrag			(35,1-27) = 8,1	

Tabell 7 illustrerer hvordan konsernbidrag bidrar til å redusere effekten av RBR. Selskap 1 og 2 utgjør sammen et konsern. Selskap 1 har ubenyttet fradagsramme på 30 og skattekostnad på 27. Selskap 2 har netto interne rentekostnader på 30, men ingen fradagsramme. Det betyr at selskap 2 må skatte fullt ut på de interne rentekostnadene, tilsvarende 8,1. Før overført konsernbidrag har konsernet en samlet skattekostnad på 35,1. Ved at selskap 1 avgir 100 i konsernbidrag til selskap 2 vil skattepliktig inntekt bli redusert med 100 i selskap 1 samtidig som skattepliktig inntekt øker med 100 i selskap 2. Så langt er den skattemessige effekten av konsernbidraget null. Etter at RBR ble innført vil konsernbidraget innebære at ubenyttet fradagsramme i selskap 1 overføres til selskap 2. Økt fradagsramme i selskap 2 gjør at selskapet kan fradragføre gjeldsrentene som før konsernbidraget ville blitt avskåret. Etter overført konsernbidrag har konsernet en samlet skattekostnad 27, hvilket er lavere enn utgangspunktet på 35,1 før overført konsernbidrag. Etter at RBR ble innført lønner det seg for et konsern å avgi konsernbidrag til selskap som

får avskåret rentefradrag fordi økt fradragssramme tillater at en større andel av gjeldsrentene kan fradragføres.

Det vil være naturlig og lovlig for selskap som inngår i et konsern å jevne ut resultatforskjeller og skattekostnader. Det er likevel interessant å se hvordan konsernbidrag påvirker avskåret rentefradrag og om IKEA har økt bruken av konsernbidrag de siste årene. I tabell 8 har vi tatt en nærmere titt på hvordan konsernbidrag har påvirket avskåret rentefradrag i Dalaveien 40 AS og Strømsveien 303 AS i 2014.

Tabell 8 - Eksempel på hvordan konsernbidrag påvirker avskåret rentefradrag i Dalaveien AS og Strømsveien 303 AS. (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

	Dalaveien 40 AS		Strømsveien 303 AS	
	Med konsern- bidrag	Uten konsern- bidrag	Med konsern- bidrag	Uten konsern- bidrag
Alminnelig inntekt	30 398	6 600	7 388	31 186
Resultat før skatt	6 600	6 600	31 186	31 186
Konsernbidrag	23 798	-	23 798	-
Avskrivninger	24 271	24 271	6 234	6 234
Netto rentekostnader	27 202	27 202	-	-
Netto eksterne rentekostnader	367	367	-	-
Netto interne rentekostnader	26 835	26 835	-	-
Beregningsgrunnlag	81 871	58 073	13 622	61 218
Fradragsramme (30%)	24 561	17 422	-	-
Avskåret rentefradrag	2 641	9 780	-	-
Økt skatteinnbetaling (avskåret rentefradrag * t)	713	2 641	-	-

I tabell 8 ser vi hvordan IKEA-konsernet ved hjelp av konsernbidrag har redusert avskåret rentefradrag i Dalaveien 40 AS. Strømsveien 303 AS kan avgi konsernbidrag uten fare for å få interne rentekostnadene avskåret fordi selskapet har netto renteinntekter. Dalaveien 40 AS har 27 millioner i rentekostnader og får avskåret 9,7 mill. kroner uten konsernbidrag. I 2014 ga Strømsveien 23,7 mill. kroner i konsernbidrag til Dalaveien 40 AS. Resultatet blir at skattepliktig inntekt (alminnelig inntekt) reduseres for Strømsveien 303 AS med 23,7 mill. kroner, samtidig som Dalaveien 40 AS får tilsvarende økt skattepliktig inntekt (alminnelig inntekt) på 23,7 mill. kroner. Skattemessig effekt av denne overføring er for konsernet så langt null. Samlet effekt for konsernet vil likevel være positiv fordi det som var ubenyttet fradragssramme hos Strømsveien 40 AS nå vil bli brukt for å redusere avskåret rentefradrag i Dalaveien 40 AS. Overføringen innebærer økt fradragssramme i Dalaveien 40 AS. Resultatet

blir at «økt skatteinnbetaling», som følge av RBR, går ned fra 2,6 mill. kroner uten konsernbidrag til 0,7 mill. kroner med konsernbidrag. Differansen i skatteinnbetalingen er hva konsernet tjener på å overføre konsernbidrag fra selskap som ikke får avskåret rentefradrag til selskap som får avskåret rentefradrag. Mottatt konsernbidraget på 23,7 mill. kroner vanner dermed ut effekten av RBR.

Tabell 9 – Sammenheng mellom hvem som har mottatt og avgitt konsernbidrag og hvilke selskap som får avskåret og ikke avskåret rentefradrag som følge av RBR i IKEA Norge, 2014 (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Selskap (tall i 1000 NOK)	Konsernbidrag	Sum	Avskåret rentefradrag
IKEA AS	Avgitt	138 515	Nei
Landbruksveien 2 AS	Avgitt	15 269	Nei
Grenseveien 2 AS	Avgitt	16 780	Nei
Strømsveien 303 AS	Avgitt	23 798	Nei
IKEA Handel og Eiendom AS	Mottatt	189 747	Ja
Nesbruveien 40 AS	Mottatt	3 959	Ja
Dalaveien AS	Mottatt	23 798	Ja
Danebuåsen AS	Mottatt	16 780	Ja
Snelledalen AS	Mottatt	2 483	Ja

IKEA Eiendom Holding AS, Forus-Nord og Nydal-Øst er tatt ut av tabellen fordi deres mottatte konsernbidrag har forretningsmessig forankring³³.

I tabell 9 ser vi at selskap som ikke får avskåret rentefradrag avgir konsernbidrag, og selskap som får avskåret rentefradrag mottar konsernbidrag. I IKEA-konsernet benyttes konsernbidrag i de fleste tilfeller for å øke allerede positiv alminnelig inntekt, ikke for å redusere underskudd. Dette kan indikere at konsernbidragene benyttes for å redusere avskåret rentefradrag.

For å se hvor stor innvirkning konsernbidrag kan ha på samlet avskåret rentefradrag, sammenligner vi hva IKEA-selskapene ville fått i avskåret rentefradrag med- og uten konsernbidrag under dagens RBR (med konsernbidrag), jf. avsnitt 5.2.4.1. Vi har brukt

³³Fra årsregnskapene i Brønnøysundregistrene finner vi at IKEA Eiendom Holding AS kun har renteinntekter og blir ikke berørt av regelen. Forus-Nord AS og Nydal-Øst AS mottar konsernbidrag for å dekke inn underskudd.

samme oppsett som i tabell 8 for å finne forskjellen med og uten konsernbidrag for alle IKEA selskapene³⁴

Tabell 10 – Samlet avskåret rentefradrag med og uten konsernbidrag (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Samlet avskåret rentefradrag: (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Uten konsernbidrag*	74 507	93 604	147 191
Med konsernbidrag	14 416	70 058	144 836
Redusert avskåret rentefradrag	60 091	23 546	2 355
Prosentvis forskjell med og uten konsernbidrag	-81 %	-25 %	-2 %

*Tallene «Uten konsernbidrag» har vi funnet ved å trekke fra konsernbidrag i alminnelig inntekt (skattepliktig inntekt) for de selskap som har mottatt konsernbidrag. Vi viser til vedlegg 2 for fremgangsmetode for beregning av avskåret rentefradrag uten konsernbidrag.

Det er de samme selskapene som blir berørt med og uten konsernbidrag, men fra tabell 10 ser vi at avskåret rentefradrag for IKEA-konsernet blir betraktelig redusert når de berørte selskapene har mottatt konsernbidrag. I 2012 var forskjellen i avskåret rentefradrag med og uten konsernbidrag relativt liten, hvilket kan indikere at konsernbidrag var lite brukt på denne tiden. I 2013 begynner forskjellene å øke og i 2014 var differansen på avskåret rentefradrag med og uten konsernbidrag på 81%. Det ser derfor ut til at IKEA-konsernet fra 2013 begynte å utveksle konsernbidrag mellom selskapene. Hensikten kan ha vært å redusere avskåret rentefradrag.

Ved å se på den aggregerte forskjellen mellom mottatt og avgitt konsernbidrag kan vi finne ut om IKEA Norge har endret bruken av konsernbidrag de siste tre årene.

Tabell 11 – Aggregert oversikt over mottatt og avgitt konsernbidrag (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

År (Kroner i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Totalt mottatt konsernbidrag	247 288	132 120	28 098
Totalt avgitt konsernbidrag	194 362	97 252	455 528
Differanse mellom mottatt og avgitt konsernbidrag	52 926	34 868	- 427 430

³⁴ Se vedlegg 2 for et eksempel som angir hva som inngår i beregningen for hvert selskap under dagen RBR uten konsernbidrag

Fra tabell 11 ser vi at IKEA-konsernet har gått fra å avgi mer konsernbidrag enn de mottar i 2012, til å motta mer konsernbidrag enn de avgir i 2014. Netto mottatt konsernbidrag var i 2014 på nærmere 53 mill. kroner. Dette er disponeringer vi tror kommer fra datterselskap i Finland eller morselskapet, INGKA Pro Holding B.V i Nederland. Vi har ikke sett på i hvordan konsernbidrag behandles under den finske og nederlandske RBR, og kan derfor ikke si hvorvidt landenes RBR vil redusere insentivene til å avgi konsernbidrag til Norge. Skattesatsen i Finland og Nederland er lavere enn i Norge men hvorvidt det lønner seg å avgi konsernbidrag er avhenger av om³⁵ i) skattebesparelsen av å redusere avskåret rentefradrag er større i Norge sammenlignet Finland og Nederland ii) hvorvidt økt skattepliktig inntekt, som følge av mottatt konsernbidrag gir en høyere skattekostnad i Norge, sammenlignet med Finland og Nederland. Hvorvidt det lønner seg å avgi konsernbidrag avhenger av avveiningene mellom i) og ii).

Det er mer gunstig å øke skattepliktig inntekt i Finland og Nederland ettersom skattesatsen er lavere, men på en annen side er det mer gunstig å få redusert avskåret rentefradrag i Norge, sammenlignet med Finland og Nederland, på grunn av en høyere skattesats her hjemme. Ettersom IKEA Norge har mottatt netto konsernbidrag kan det se ut til at det er mer lønnsomt å øke skattepliktig inntekt i Norge for å redusere avskåret rentefradrag enn å ikke overføre konsernbidrag fra Finland og Nederland.

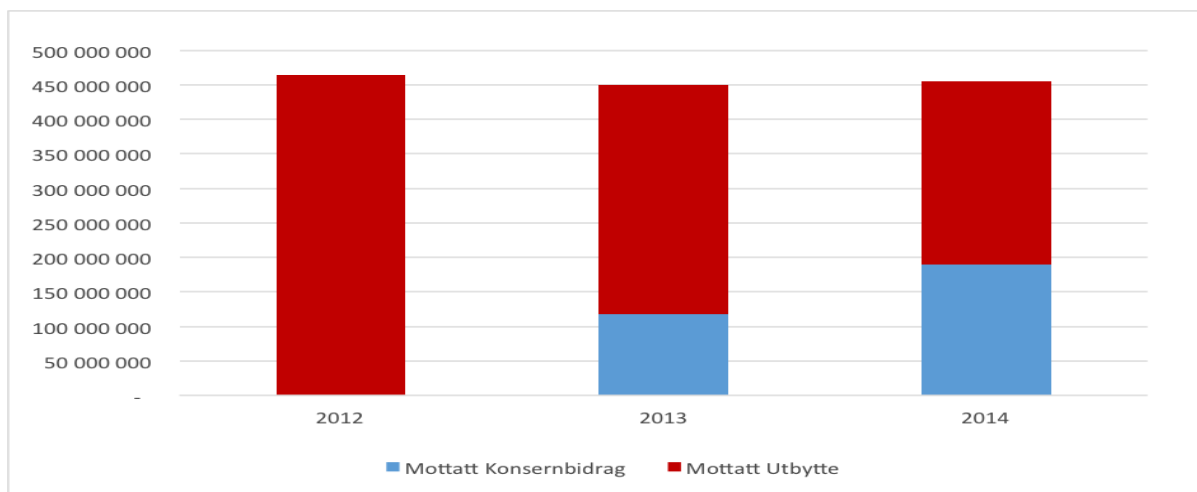
Det ser ut til at konsernbidrag mottatt fra utlandet har bidratt til å redusere avskåret rentefradrag for IKEA. Sammenlignet med et nasjonalt selskap vil IKEA ha større muligheter til å tilpasse seg RBR når IKEA i tillegg kan motta konsernbidrag fra utlandet for å ytterligere redusere avskåret rentefradrag. RBRs mål om likere konkurransevilkår mellom multinasjonale og nasjonale selskap kan derfor bli svekket som følge av overførte utenlandske konsernbidrag til Norge.

IKEA Handel og Eiendom AS

I figur 5 viser vi utviklingen i mottatt utbytte og mottatt konsernbidrag for IKEA Handel og Eiendom AS. RBR forskjellsbehandler utbytte og mottatt konsernbidrag ved at sistnevnte legges til i alminnelig inntekt, mens mottatt utbytte trekkes fra fordi utbytte er skattefri inntekt under fritaksmetoden.

---

³⁵ Nederland har skattesats på 25 % og Finland har skattesats på 20 % (OECD, 2015).

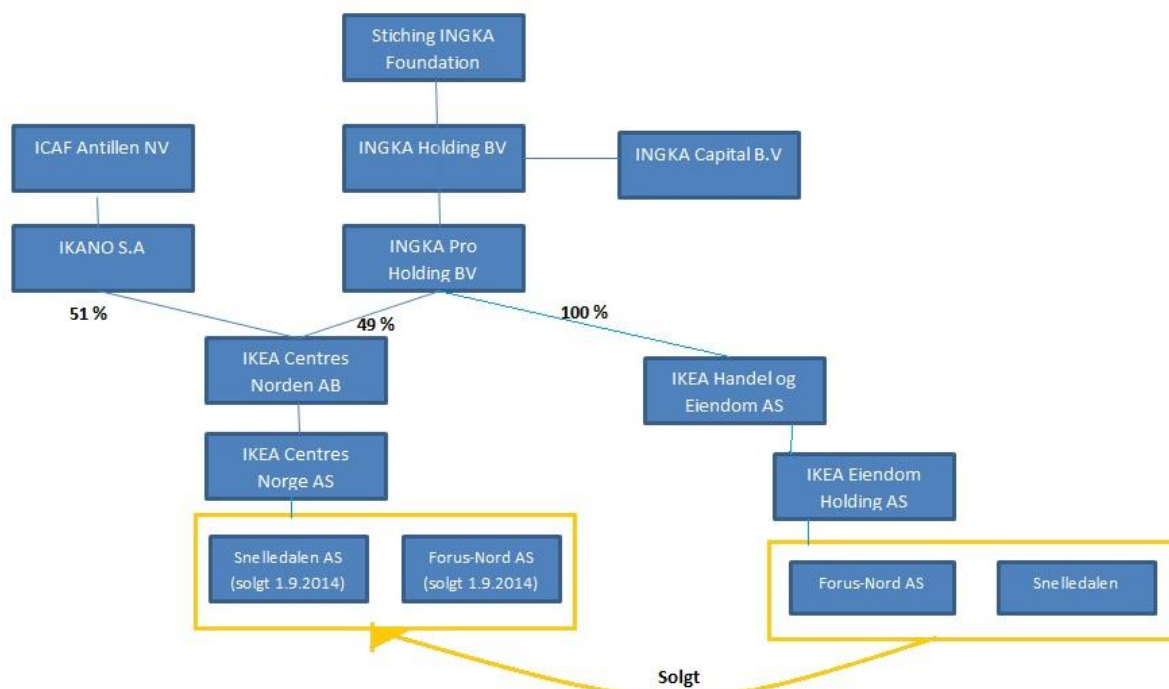

Figur 5 – Utvikling i mottatt konsernbidrag og utbytte for IKEA Handel og Eiendom. (Kilde: Selvlaget figur basert på tall fra årsregnskapet hentet fra Brønnøysundregistrene)

IKEA Handel og Eiendom AS er selskapet som får høyest avskåret rentefradrag av IKEA-selskapene. Som morselskap har de både kunnet motta utbytte og konsernbidrag, og RBRs forskjellsbehandling mellom utbytte og konsernbidrag kan være en forklaring på hvorfor IKEA Handel og Eiendom har gått fra å kun motta utbytte til å motta både utbytte og konsernbidrag de siste tre årene. Konsernbidrag fra datterselskap har ført til at skattekostnaden som følge av RBR ble redusert fra 15 mill. kroner uten konsernbidrag til 2,5 mill. kroner med konsernbidrag i 2014. Legger vi resultatene fra figur 5 til grunn kan det se ut til at IKEA har valgt å benytte seg av mer konsernbidrag og mindre utbytte for å redusere avskåret rentefradrag.

Omklassifisere rentekostnader fra interne til eksterne

IKANO SA er en forretningsgruppe som er eid av Ingvar Kamprads tre sønner gjennom selskapet ICAF Antillen NV (Orbis, 2015). IKANO SA har ikke direkte noe å gjøre med IKEA, men gjennom felles eierskap av IKEA Centres Norden AB med INGKA pro holding BV er det likevel en forbindelse.

Figur 6 - Beskrivelse av salg av Snelledalen og Forus-Nord (Kilde: Selvlaget figur basert på informasjon fra Orbis-databasen 2015)

IKEA Centres Norden AB eies 51 % av IKANO SA og 49 % av INGKA Holding BV. Et av de heleide datterselskapene til IKEA Centres Norden AB er IKEA Centres Norge AS. Sistnevnte skal erverve, eie, utvikle drive og leie ut fast eiendom direkte gjennom eget selskap, eller gjennom datterselskaper³⁶.

Den 1.9.2014 ble Snelledalen og Forus-Nord solgt til IKEA Centres Norge AS fra IKEA Eiendom Holding AS³⁷. Etter oppkjøpet vil gjelden som Snelledalen AS og Forus Nord AS har i INGKA Capital B.V ikke lenger være kategorisert som nærstående da morselskapet til INGKA Capital BV har gått ned til en eierandel på 49 %.

Den skattemessige effekten av salget for Snelledalen er relativt liten. Totalt har selskapet netto interne rentekostnader på nærmere 17 mill. kroner. Ved hjelp av en stor fradragssramme blir avskåret rentefradrag på 275 000 kroner, som følge av RBR. Ved å bli en del av IKEA Centres Norge vil de interne rentekostnadene og bli omklassifisert til eksterne for regnskapsåret 2015, og selskapet unngår avskåret rentefradrag.

³⁶ Hentet fra årsrapport IKEA Centres Norge AS, 2014. (Brønnøysundregistrene, 2014)

³⁷ Hentet fra Orbis-databasen i 2015. Blir med avvikende regnskapsår først regnet med i 2015.

Forus-Nord er et varehus under oppføring i Stavanger som ferdigstilles i oktober 2017. I 2014 hadde selskapet netto interne rentekostnader på 3 mill. kroner. Vi antar at selskapet i løpet av de neste årene vil ta opp store lån for å finansiere oppføringen av varehuset. Dersom lånene finansieres av INGKA Capital BV vil påløpte rentekostnadene nå klassifiseres som eksterne og ikke interne. Dette kan bety store kostnader spart takket være salget til IKEA Centres Norge AS.

Vi har lite grunnlag for å si om disse salgene er skattemotiverte da vi ikke kjenner den fremtidige gjeldsutviklingen i Forus-Nord og det reduserte avskårede rentefradraget i Snelledalen er relativt lite. Vi noterer oss likevel at salgene er konsistente med en tilpasning til regelen hvor rentekostnader blir omklassifisert fra interne til eksterne.

Nedbetaling av lån

Tabell 12 – Nedbetaling av lån IKEA Handel og Eiendom (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

År (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Interne rentekostnader	76 820	111 470	158 585
Gjeld til selskap i samme konsern	3 491 401	3 593 894	4 485 822
Effektiv internrente	2,20 %	3,10 %	3,54 %
Gjennomsnittlig utlånsrente for bedrifter ³⁸	4,40 %	4,70 %	4,70 %

Nedbetaling av lån fører isolert sett til en gjeldsreduksjon, som er en ønsket effekt av RBR. Det kan se ut til at introduksjonen av RBR har ført til at de gjenværende fordelene av intern gjeld fra utlandet har blitt mindre enn kostnadene som følge av avskåret rentefradrag. Dette kan være en forklaring på hvorfor IKEA Handel og Eiendom har redusert kortsiktig gjeld til et utenlandsk selskap i samme konsern med 1 mrd. kroner i perioden fra 2012 til 2014, som vist i tabell 12. Ser vi på reduksjonen i rentekostnader mot reduksjonen i gjeld samsvarer ikke forholdet mellom de to. Rentekostnadene har blitt redusert med 52 % i perioden fra 2012 til 2014, mens gjelden har blitt redusert med litt under 22 % i samme periode³⁹. Ved å regne ut den effektive renten finner vi at internrenten for IKEA Handel og Eiendom AS har blitt redusert med litt over 1,3 % siden 2012. Reduksjonen er større enn for den observerte

³⁸ Hentet fra Statistisk Sentralbyrå (2014)

³⁹ Redusert interne rentekostnader 2012-2014: $\frac{76820-158585}{158585} = -52 \text{ pst.}$

Redusert intern lån fra 2012-2014: $\frac{3491406-4485822}{4485822} = -22 \text{ pst.}$

gjennomsnittlige utlånsrente, hvilket får oss til å tro at renten kan ha blitt satt ned for å redusere avskåret rentefradrag. Redusert gjeld, lavere rente og mottatt konsernbidrag gir en god forklaring på hvordan IKEA Handel og Eiendom AS har klart å redusere avskåret rentefradrag fra 115 mill. kroner i 2012 til 9 mill. kroner i 2014. Samtidig vil reduksjonen i gjeld og lavere rentesats føre til reduserte rentekostnader og økt skattepliktig inntekt for IKEA Handel og Eiendom.

Tabell 13 – Utvikling i interne rentekostnader i perioden fra 2012 til 2014 (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Tall i NOK	Endring fra 2012 til 2014	2014	2013	2012
Nesbruveien 40 AS	-17 %	18 779	20 659	22 600
Dalaveien AS	11 %	26 835	24 148	24 253
Danebuåsen AS	10 %	6 576	6 251	5 991
Snelledalen AS	-13 %	16 815	17 946	19 370

Tabell 13 viser utvikling i interne rentekostnader for de resterende selskapene som blir berørt. Utviklingen i interne rentekostnader kan indikere at selskapene i tabell 13 har ikke har hatt behov for å redusere gjelden i like stor grad som IKEA Handel og Eiendom AS for å redusere avskåret rentefradrag. Årsaken kan komme av at de har benyttet seg av andre tilpasningsmetoder, som for eksempel å øke fradragssrammen gjennom konsernbidrag. På denne måten kan selskapene opprettholde de interne rentekostnadene.

Konvertere gjeld til egenkapital

I 2014 økte IKEA Handel og Eiendom AS egenkapitalen med 204 mill. kroner ved å holde tilbake utbytte⁴⁰. Med utgangspunkt i gjeldsreduksjonen på 1 mrd. kroner for samme selskap, kan det se ut til at deler av gjelden har blitt erstattet med egenkapital. Vi noterer oss at økning i egenkapital i kombinasjon med redusert gjeld er ønsket i henhold til RBR. Økningen i egenkapital og reduksjonen i gjeld forklarer IKEA Handel og Eiendom sin økte EK-andel på 11 % de siste tre årene.

Nærmere om IKEA AS⁴¹,

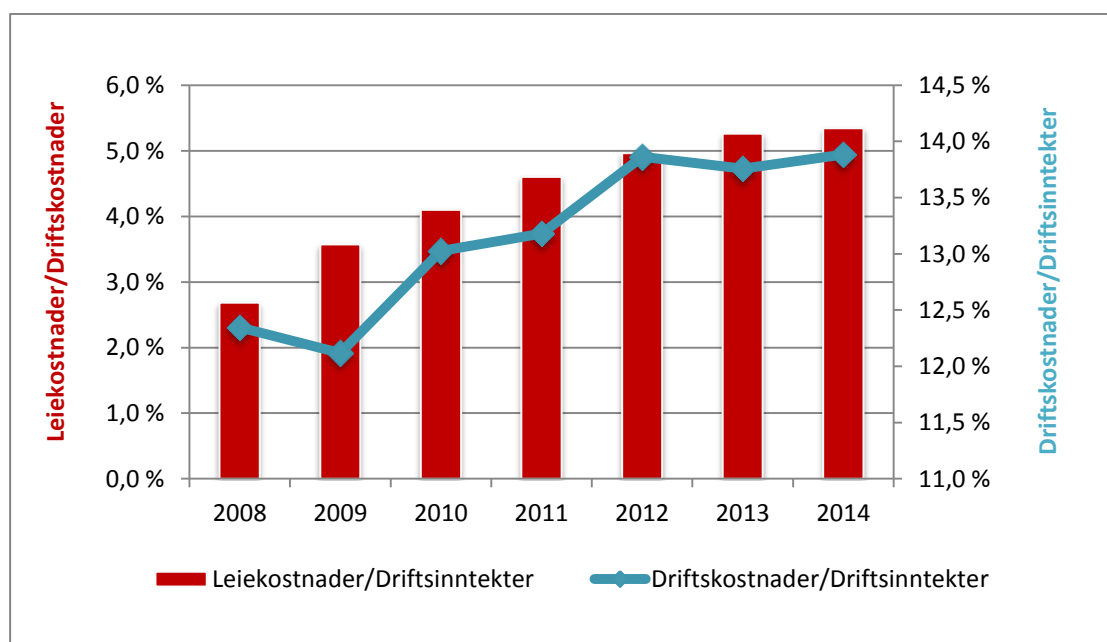
IKEA AS har ikke rentekostnader men det kan se ut til at selskapet benytter andre metoder for å redusere overskuddet i Norge, og i det videre vil vi ta for oss disse metodene.

⁴⁰ Tall fra årsregnskap til IKEA Handel og Eiendom AS hentet fra Brønnøysundregistrene

⁴¹ Tall og beregninger er fra årsregnskap til IKEA AS hentet fra Brønnøysundregistrene

Bruk av interne leiekostnader

I Høgalmen og Olsen (2013, s. 99-101) beskrives den omfattende omstrukturering konsernet hadde i 2007 - 2008. IKEA AS har ikke hatt interne rentekostnader siden 2008, og har siden betalt årlig leie for bruk av varehusene til IKEA Eiendom Holding AS sine datterselskap. Fra årsregnskapet til IKEA AS står det ingenting om hva som inngår i "andre driftskostnader", men vi antar at leiekostnadene ligger inne i denne posten.

Figur 7 - Rød strek er Driftskostnader/Driftsinntekter og blå er leiekostnader/Driftsinntekter⁴². (Kilde: Selvlaget figur basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Fra figur 7 ser vi at selskapet har hatt en positiv økning i leiekostnader siden 2008. Det kan se ut til at IKEA AS fra 2007-2008 erstattet rentekostnader til selskap i samme konsern med leiekostnader for å redusere overskuddet. På en annen side kan det være andre årsaker til økningen i leiekostnader. Prisutviklingen i eiendomsmarkedet og tomteprisene har steget mye i Norge siden 2007 og vi har derfor ikke grunnlag for å si at leiekostnadene eller internprising benyttes for å redusere skattbart overskudd. Vi noterer oss likevel at det kan være en metode for å redusere overskuddet.

Implisitte rentekostnader

Internprising av varer er en annen metode som brukes til å flytte overskudd. De siste tre årene har 29 % av gjelden til IKEA AS bestått av leverandørgjeld til selskap i samme

⁴² Leiekostnader/driftsinntekter tar hensyn til at det har kommet flere varehus i løpet av årene gitt at vi antar at økt omsetning kommer av flere varehus. Den prosentvise økningen for de to parameterne er tilbærmet like.

konsern. Dersom leverandørgjelden inneholder en implisitt rentekost i form av dyrere varer, kan det bety at IKEA benytter seg av en form for rentekostnader til å flytte overskudd. Høgalmen og Olsen (2014) finner at dette vil være vanskelig å bevise. Vi noterer oss likevel at effekten av å ha kunstig høye implisitte rentekostnader i form av dyrere varer vil være lønnsomt for IKEA og en metode som kan brukes for å flytte overskudd ut av landet.

Bruk av royalty

Til slutt vil vi se på hvordan royalty-betalingen til IKEA AS påvirker resultatet og skattekostnaden for 2014. IKEA AS betaler 3 % royalty-avgift på salgsinntektene sine til Inter IKEA Systems B.V., som er en del av Inter IKEA Group⁴³. Betalingen fradragsføres i Norge og betales til Nederland. Prinsippet for overskuddsflytting blir derfor det samme som for interne renter.

Dersom IKEA AS flytter overskudd ut av Norge gjennom royalty-betalinger som er høyere enn armlengdeprinsippet er det ulovlig, men kan være svært vanskelig å oppdage. Fra oppgaven til Høgalmen og Olsen (2014) fant de at:

”... franchisetakerne er også villig til å betale 3 % av salgsinntektene, og vi kan derfor ikke si at denne prisen ikke er satt etter armlengdeprinsippet. IKEA Group er en uavhengig juridisk [enhet] sett fra Inter IKEA Group, men da Kamprad-familien er involvert i begge parter, er det nyttig å se at andre franchisetakere også betaler denne prisen.” (Høgalmen & Olsen, 2013, ss. 92-93)

I tabellen under har vi illustrert hvor mye royalty utgjør av årlig salgsinntekter i 2014.

Tabell 14 - Skattekostnad med og uten royalty for IKEA AS i 2014 (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap til IKEA AS i 2014 hentet fra Brønnøysundregistrene).

IKEA AS 2014 (tall i 1000 NOK)	Med royalty	Uten royalty
Salgsinntekter	6 598 540	6 598 540
Royalty	197 956	-
Resultat før skatt (RFS)	530 097	728 053
Skattekostnad (RFS * 27%)	143 126	196 574

⁴³ Det er ingen opplysninger i årsregnskapet om hvilken royalty-sats IKEA AS betaler, og tar derfor utgangspunkt i 3 % som er hva The Economist (2011) har anslått.

I 2014 hadde IKEA AS salgsinntekter på nærmere 6,5 milliarder kroner hvilket medførte royalty på 198 mill. kroner. Uten royalty ville resultat før skatt vært 728 mill. kroner, mot 530 mill. kroner med. Royalty reduserer resultat før skatt med 198 mill. kroner, hvilket betyr at IKEA AS får en redusert skattekostnad på 53 mill. kroner⁴⁴ i 2014.

RBR reduserer insentivene til å benytte seg av royalty for selskap med interne rentekostnader⁴⁵. IKEA AS har som sagt ikke rentekostnader, og deres insentiver vil derfor være upåvirket. Scheel-utvalget påpeker i NOU2014:13 (2014 s.22) at en RBR ikke er nok til å hindre uthulingen av det norske skattesystemet, og foreslår at det i tillegg ilegges kildeskatt på royalty. Med utgangspunkt i deres forslag ville kildeskatten i 2014 vært på 20,25%⁴⁶. En kildeskatt på IKEA AS sin royalty-betaling ville medført en skattekostnad på 40 mill. kroner⁴⁷ i 2014. Insentivene til å bruke royalty for og flytte overskudd vil fortsatt være tilstede dersom en kildeskatt blir innført. Dette kommer av at den foreslåtte kildeskatten på royalty er lavere enn selskapsskatten.

Så lenge royalty er priset etter armlengdeprinsippet kan dette tale for at royalty er en reell kostnad selskapet bør ha rett til å fradragføre. Høgalmen og Olsen (2014) understreker at det er «flere som stiller spørsmålsteget ved hensikten med franchiseavgiften» og at det er grunn til å tro at overskuddet flyttes fra Nederland videre til Luxemburg før det ender opp i Liechtenstein i Interogo Foundation (Høgalmen & Olsen, 2013). Dersom vi antar at overskuddet beskattes til en svært lav sats i Liechtenstein får IKEA tilnærmet dobbel ikke-beskatning på royalty. En kildeskatt på royalty ville i dette tilfellet ha fjernet problemene rundt en mulig dobbelt ikke-beskatning på IKEA sine royaltybetalinger.

---

⁴⁴ Redusert skattekostnad med royalty, tall i TNOK: $196\,574 - 143\,126 = 53\,448$

⁴⁵ Ref. avsnitt 4.5.2 hvor vi forklarer at RBR er en resultatbasert regel. En resultatbasert regel vil redusere insentivene til å benytte seg av internprising og royalty-betalinger fordi alminnelig inntekt blir redusert.

⁴⁶ $27\text{ pst.} \cdot \frac{3}{4} = 20,25\text{ pst.}$

⁴⁷ $20,25\text{ pst.} \cdot 197\,856\,000 \approx 40\,000\,000$

5.1.6 Alternative utforminger av RBR

Sammenligning av utformingene

Tabell 15 – Samlet avskåret rentefradrag ved de forskjellige utformingene (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	Dagens regel	Stoltenberg II	Scheel-utvalget
2012	144 836	152 698	149 131
2013	70 058	84 820	68 125
2014	14 416	38 324	9 422
Totalt avskåret rentefradrag	229 310	275 842	226 678

Tabell 15 viser avskåret rentefradrag for de tre siste årene under dagens-, Stoltenberg II- og Scheel-utvalgets utforming av regelen. Vi ser fra tabell 15 at den største skattemessige effekten kommer fra Stoltenberg II. Hovedforklaringen er smalere fradragssamme som avskjærer en større del av de interne rentekostnadene. Forslaget til Scheel-utvalget virker mer lempelig sammenlignet med Stoltenberg II. For IKEA Norge kan det forklares med at selskapene ikke har netto eksterne rentekostnader i tillegg til at enkelte av de berørte selskapene ikke har avskrivninger. Videre ser vi at forskjellene mellom de ulike utformingene av RBR er mindre i 2012 og 2013 sammenlignet med 2014. Dette kan komme av at tilpasninger er foretatt med hensyn på dagens utforming av RBR.

Stoltenberg II sin utforming

Tabell 16 – Avskåret rentefradrag under Stoltenberg II sin utforming (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
IKEA Handel og Eiendom AS	18 577	55 847	116 564
Nesbruveien 40 AS	3 239	6 144	7 432
Dalaveien AS	6 734	10 088	15 212
Danebuåsen AS	2 599	5 035	4 827
Forus-Nord AS	2 684	2 671	-
Snelledalen AS	3 031	5 035	8 663
Nydal-Øst	1 460	-	-
Samlet avskåret rentefradrag	38 324	84 820	152 698

Fra tabell 16 ser vi at IKEA ville fått avskåret rentefradrag på 38,2 mill. kroner i 2014 under Stoltenberg II forslaget. Avskåret rentefradrag øker med 6,5 mill. kroner sammenlignet med

dagens RBR i 2014. Forus-Nord og Nydal-Øst var under dagens regel uberørt, men har under Stoltenberg II forslaget rentekostnader som overstiger terskelbeløpet på 1 million. For IKEA Handel og Eiendom AS, Nesbruveien 40 AS, Dalaveien AS og Snelledalen AS kommer økt avskåret rentefradrag ene og alene fra innstramningen i fradragsbeløpet, fra 30 % av EBITDA til 25 % av EBITDA.

I perioden fra 2012 til 2014 ble avskåret rentefradrag redusert med 75 %⁴⁸ tilsvarende 114 mill. kroner, hvilket er noe mindre enn reduksjonen under dagens regel. Vi ser at ved å stramme inn terskelbeløp og fradragsprosent, berøres flere selskap og RBR slå bredere ut. Resultatet er et større avskåret rentefradrag.

Scheel-utvalgets utforming

I årsregnskapene til de norske IKEA-selskapene ser vi at interne rentekostnader utgjør tilnærmet 100 % av rentekostnadene⁴⁹. Effekten av å avskjære eksterne rentekostnader, slik Scheel-utvalget (2014) foreslår, vil derfor være marginal.

Tabell 17 – Effekt av Scheel-utvalget (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
IKEA Handel og Eiendom AS	-	40 963	111 900
Landbruksveien 2 AS	73	-	2 258
Nesbruveien 40 AS	3 237	7 010	10 089
Dalaveien AS	1 282	9 668	11 514
Danebuåsen AS	-	4 222	4 001
Forus-Nord AS	2 221	2 217	-
Snelledalen AS	1 373	4 045	9 369
Nydal-Øst	1 236	-	-
Samlet avskåret rentefradrag	9 422	68 125	149 131

Våre beregninger fra tabell 17 viser at Scheel-utvalgets forslag ville berørt de samme selskapene som Stoltenberg II, i tillegg til Landbruksveien. For selskap uten avskrivninger gir Scheel-utvalget en betydelig rausere fradragsramme sammenlignet med Stoltenberg II og dagens RBR. Resultatet blir økt fradragsramme og IKEA Handel og Eiendom AS er et

⁴⁸ Redusert avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014: $\frac{38324-152698}{152698} * 100 \approx -75 \text{ pst.}$

⁴⁹ Se vedlegg 5 for oversikt over interne rentekostnader i IKEA-konsernet

eksempel på dette. Under dagens RBR og Stoltenberg II fikk selskapet anslagsvis avskåret rentefradrag på henholdsvis 9,4 og 18,6 mill. kroner. Fra tabell 17 ser vi at avskåret rentefradrag for IKEA Handel og Eiendom AS under Scheel-utvalget anslagsvis ble null i 2014. Årsaken er at fradragsrammen på 45 % av EBIT er større enn netto rentekostnader. Reduksjon i samlet avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014 er på 93 %⁵⁰. Sammenlignet med Stoltenberg II forslaget ville Scheel-utvalget samlet sett vært en lempeligere regel for IKEA-konsernet. Et mindre beregningsgrunnlag og utvidet fradragsramme gir IKEA lavere avskåret rentefradrag sammenlignet med et større beregningsgrunnlag og smalere fradragsramme.

5.1.7 Konklusjon IKEA

Våre anslag tilsier at dagens RBR avskjærer rentefradrag i 5 av 12 selskap i IKEA-konsernet. Totalt avskjæres 14,4 mill. kroner i 2014, mot 144 mill. kroner i 2012. Den store endringen i avskåret rentefradrag indikerer at IKEA har gjort tilpasninger for å redusere effekten av RBR.

IKEA Norge har ved bruk av konsernbidrag fra norske og utenlandske selskap redusert avskåret rentefradrag med 60 mill. kroner i 2014, det vil si nærmere 81 %. Det kan se ut til at endringen fra netto avgitt- til netto mottatt konsernbidrag i løpet av perioden 2012 til 2014 kommer av at IKEA ønsker å vanne ut effekten av RBR. Videre fant vi at konsernbidrag som mottas fra utlandet gir multinasjonale selskap utvidet mulighet for å omgå RBR sammenlignet med nasjonale selskap. Et av målene til RBR, om likere konkurransevilkår mellom multinasjonale og nasjonale selskap, kan dermed bli svekket.

Salget av Snelledalen AS og Forus-Nord AS i regnskapsåret 2015 fører til at lånene fra internbanken INGKA Capital BV går fra å være interne (100 % eierandel) til eksterne (49 % eierandel). Dette til tross for at selskapene fortsatt ser ut til å tilhøre IKEA-konsernet på øverste nivå internasjonalt. Alle fremtidige lån fra ”internbanken” vil dermed bli klassifisert som eksterne lån. Så lenge vi ikke kjenner til den fremtidige gjeldsutviklingen i Snelledalen AS og Forus-Nord AS kan vi ikke si at salget er gjort med hensikt for å omgå RBR.

---

⁵⁰ Redusert avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014: $\frac{9422-149\,1316}{149\,131} * 100 \approx -93 \%$

Tilslutt fant vi at IKEA Handel og Eiendom AS har redusert sin interne gjeld med 1 milliard, halvert rentekostnadene og økt egenkapitalen med 200 mill. kroner. Etersom IKEA Handel og Eiendom fikk avskåret et vesentlig større rentefradrag i 2012 sammenlignet med 2014, kan det være antydninger til at økningen i egenkapital og reduksjonen i rentekostnader er en tilpasning til RBR. Videre kan reduksjonen i lån sammen med økt egenkapitalfinansiering indikere at IKEA har vært tynt kapitalisert i årene før RBR ble innført, og at RBR kan fungere etter sin hensikt.

Begrunnelsen på hvorfor IKEA AS ikke har rentekostnader kan komme av tilgang på andre metoder for å redusere overskuddet. Vi har ikke grunnlag for å si at bruken av leiekostnader til nærstående part, internprising av varer og royalty er skattemotivert, men ser at det kan være en forklaring på hvorfor de ikke benytter seg av rentekostnader. Antydningene om at royalty-betalingene har skatteminimerende motiver (Høgalmen og Olsen 2013) kan tale for en innføring av kildeskatt på royalty. Dersom det var innført kildeskatt på royalty i 2014 ville IKEA AS sin skatteinnbetaling økt med 40 mill. kroner.

Avslutningsvis ser vi at avskåret rentefradrag under de tre ulike utformingene varier. For IKEA ville Stoltenberg II vært strengest og forklaringen kommer i hovedsak av en smalere fradragssamme og at de ikke har eksterne rentekostnader.

5.2 Statkraft

5.2.1 Kort om Statkraft

Statkraft er Norges største og Nordens tredje største kraftprodusent, med kjernevirksomhet innen vannkraft, vindkraft, gasskraft og fjernvarme. Konsernet er stort med 4200 ansatte og virksomhet i mer enn 20 land (Statkraft AS, 2015). Underliggende driftsresultater stammer fra kjernevirksomheten, og har vært relativt stabil de siste årene. Likevel har valutaeffekter vært avgjørende for resultat før skatt.

5.3.2 Selskapsstruktur

Statkraft AS er heleid av den norske stat gjennom statsforetaket Statkraft SF. Fra Orbis-databasen (2015) ser vi at Statkraft AS har eierandeler i 137 selskap, hvorav konsernregnskapet til Statkraft viser at 104 av disse selskapene konsolideres inn i

konsernregnskapet i 2014. Selskapsstrukturen er omfattende med virksomhet i mange land, og kun 26 av de konsoliderte datterselskapene er hjemmehørende i Norge.

Artikler fra norske aviser og en masteroppgave skrevet av Hanssen og Haltbrekken (2014) antyder at Statkraft skatteplanlegger og forklarer hvordan de gjør det. Statkraft har virksomhet i mange land av forretningsmessige hensyn og vekstmuligheter internasjonalt, men i sammenheng med skatteplanlegging er det interessant å gjengi kort hvordan noen av disse utenlandske selskapene kan brukes som ledd i overskuddsflytting. Statkraft har blant annet fått omtale i Aftenposten (Bjørnstad, 2013, 2014) og nylig i Dagens Næringsliv (Linderud & Riisnæs, 2015) for deres internbank i Belgia og hvordan overskudd flyttes fra Norge til Belgia for å redusere samlet skattekostnad.

Statkraft benytter internbanken Statkraft Treasury Centre SA i Belgia for å utstede intern gjeld til andre selskap i konsernet. Ved å overføre egenkapital til internbaken i Belgia, for å så låne det tilbake til selskap i Norge, får Statkraft fradrag for renter i Norge til en høy sats. Samtidig flyttes overskudd i form av renter til Belgia hvor renteinntektene skattlegges til en lavere sats. Statkraft har valgt å tilbakeholde overskuddene i Belgia de siste årene (Bjørnstad, 2014), men står fritt til å føre overskuddet tilbake til Norge i form av skattefritt utbytte etter fritaksmetoden. Til tross for et overskudd på 1,5 milliarder kroner i 2014 betaler internbanken kun 16 mill. kroner i skatt i Belgia, som tilsvarer 1 % av overskuddet (Linderud & Riisnæs, 2015).

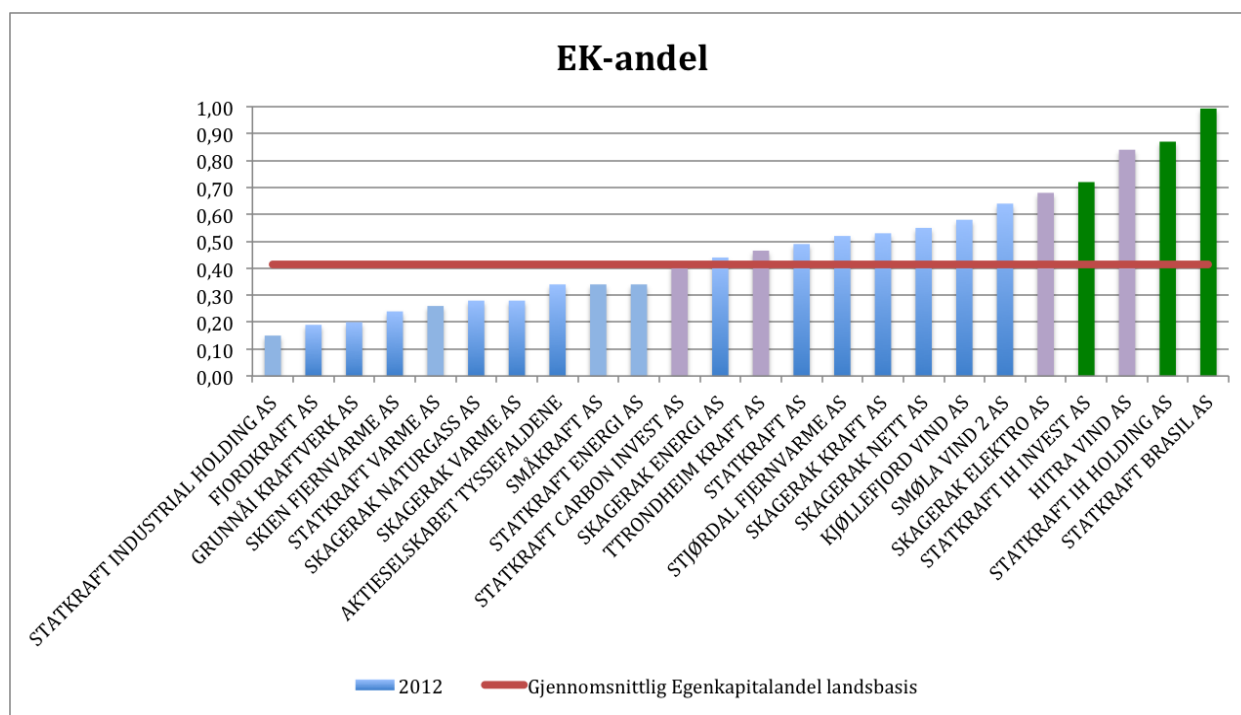
Hanssen og Haltbrekken (2014) påpeker ”hvordan Statkraft reduserer sin skattekostnad gjennom strategisk plasserte gjennomstrømmingsselskap” (s.56). Konsernet reduserer sin skattebelastning i Albania og Filippinene ved å ha eierskap gjennom Nederland. Dette fordi Nederland har gunstige skatteavtaler som begrenser kildeskatten. Statkraft har også flere gjennomstrømmingsselskap i Singapore, men Hanssen og Haltbrekken fant ingen skattemessig fordel ved å plassere disse selskapene i Singapore.

Statkraft oppgir at finansieringen av selskapet er sentralisert på konsernnivå (Statkraft AS, 2015), og derfor skulle man kunne anta at de optimaliserer ekstern gjeld gjennom bruk av ekstern gjeldsflytting. Hanssen og Haltbrekken (2014) sjekket dette, men fant ingen støtte for bruk av ekstern gjeldsflytting i konsernet. De påpeker likevel at analysen bærer preg av ufullstendig informasjon som fører til usikkerhet rundt resultatene. Vi vil likevel se om Statkraft kan ha justert sin eksterne gjeld som følge av RBR.

Statkraftkonsernet er organisert som aksjeselskap og finansiering av konsernselskapene er sentralisert hos mor Statkraft AS. Fokuset videre vil være på Statkraft AS og de 26 konsoliderte datterselskapene⁵¹ som er hjemmehørende i Norge. Det er disse selskapene som kan få avskåret rentefradrag og som vi har regnskapsinformasjon til. Tabellen i vedlegg 7 gir en oversikt over eierskapsstruktur og eierandeler.

Når vi beregner effekten av RBR vil vi gjøre en forenkling ved å anta at selskapene inngår i konsernet med 100 pst eierandel. Det vil si at vi inkluderer avskåret rentefradrag fra alle selskapene som om de var heleid av konsernet, men presiserer at konsernet bare vil bære den andel av kostnadene som tilsvarer Statkrafts samlede eierandel.

5.2.2 Kapitalstruktur

Figur 8- Egenkapitalandel 24⁵² av 27 selskap. *Grønt: holdingsselskap med eiendeler i utlandet **Lilla: Blir ikke berørt under noen utforming og har interne rentekostnader under terskel. (Kilde: selvlaget figur basert på årsregnskap fra Brønnøysundregistrene) .

I figur 8 ser vi at 11 av de 24 selskapene til Statkraft i 2012 hadde en EK-andel lavere enn det norske landsgjennomsnittet. Gjennomsnittlig EK-andel for selskapene på 43 % er likevel

⁵¹ SN Power med datter Agua Imara AS er felles virksomhet og regnes ikke med som en del av de 26.

⁵² Statkraft IH Invest beregning for 2012 basert på valutakurs fra Bloomberg 1 USD = 5,5851 NOK (Bloomberg, 2015).

høyere enn landsgjennomsnittet på 41 %. Selskapene i lilla blir ikke berørt under noen utforming av RBR, og har ingen eller lave brutto interne rentekostnader, og selskapene markert i lilla blir derfor utelatt. Fra regnskapene ser vi at fire av Statkraft sine 26 datterselskap er holdingselskap hvis virksomhet i hovedsak består av investering i utenlandske datterselskap. Holdingselskapene har formål om ”å eie aksjer og andeler i selskaper som helt eller delvis er tilknyttet Statkraftkonsernet” (Brønnøysundregistrene, 2014)⁵³. De fire selskapene knytter seg til utenlandsinvesteringer, har høy EK-andel og blir ikke berørt av RBR⁵⁴. Fokuset videre vil være på de selskapene som blir berørt og/eller har interne rentekostnader⁵⁵.

Statkraft Industrial Holding AS (heretter SIH), Småkraft AS og Statkraft Varme har alle lav EK-andel og de eneste som opplyser i regnskapene for 2014 og 2012 at de har direkte lån fra internbanken i Belgia⁵⁶. SIH er det femte holdingselskapet i Norge, men skiller seg fra de andre holdingselskapene ved at de i hovedsak investerer i norsk virksomhet. SIH eier Skagerak Energi-konsernet og har dermed 11 av de 26 norske konsoliderte datterselskapene under seg. SIH har lavest EK-andel på 15 % blant de norske selskapene og får etter våre anslag avskåret store rentefradrag i 2014. Videre får også Småkraft AS avskåret rentefradrag, men det samme gjelder ikke for Statkraft Varme.

Basert på EK-andel alene har vi ikke grunnlag for å anslå hvilke selskap som vil bli berørt av RBR. Dette er fordi RBR er resultatbasert, *og andel gjeld og egenkapital ikke direkte vil påvirke hvor mye renter som blir avskåret*. Fra regnskapene ser vi likevel at gjennomsnittlig EK-andel har økt fra 43 % i 2012 til 54 % i 2014 som kan være et tegn på at RBR kan ha ført til økt egenkapitalfinansiering⁵⁷. Videre tyder interne lån fra internbanken på at konsernet benytter intern gjeldsforflytning. Siden intern gjeldsforflytning er uavhengig av ekstern gjeld, vil de interne lånene komme i tillegg til ekstern gjeld. Dette indikerer at konsernet har

---

⁵³ Sitert fra årsberetningen til Statkraft Asset Holding AS, 2014 hentet fra Brønnøysundsregistrene. Gjelder også Statkraft IH Invest AS, Statkraft IH Holding AS og Statkraft Brasil AS. Selskapene holdes utenfor den videre analysen.

⁵⁴ Statkraft Asset Holding AS ble stiftet i juli 2012. Derfor er de ikke med i figur 8 som viser selskapenes EK-andel i 2012.

⁵⁵ Se vedlegg 8 for begrunnelse for hvorfor 9 av selskapene ikke er med i videre analyse. De 18 som gjenstår er med i tabeller der de relevante.

⁵⁶ Informasjon fra årsregnskapene til SIH, Småkraft AS og Statkraft Varme AS for 2012 og 2014, hentet fra Brønnøysundregistrene.

⁵⁷ Beregning basert tall fra de årsregnskap i 2012 og 2014 hentet fra Brønnøysundregistrene. Se vedlegg 7 for Statkraftkonsernets norske kapitalstruktur

hatt mer gjeld i Norge enn de ville hatt uten skatteinsentivene bak intern gjeldsforflytning, og at selskapet går under definisjonen *tynt kapitalisert*.

5.2.3 Effekten av rentebegrensingsregelen i lys av Statkraft

Tabell 18 - Dagens regel, beregnet effekt for 2012, 2013 og 2014 (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Statkraft AS		300 000	326 000
Statkraft Varme AS			9 078
Statkraft Industrial Holding AS	547 369	530 008	730 972
Skagerak Energi AS		70 281	23 790
Skagerak Varme AS	3 280		9 007
Småkraft AS	6 253	9 342	21 399
Totalt avskåret rentefradrag:	556 902 (553 622⁵⁸)	909 631	1 120 246
Årlig prosentvis endring ⁵⁹	-39 %	-19 %	
Endring fra 2012-2014	-50 %		

Tabell 18 viser selskapene som får avskåret rentefradrag under dagens RBR, eller som ville ha fått det tidligere år. Fra tabellen ser vi at RBR fører til samlet avskåret rentefradrag for Statkraftkonsernet på 557 mill. kroner i 2014. Dette antyder at RBR har hatt effekt. Samtidig ser vi antydninger til at flere av selskapene har tilpasset seg ettersom avskåret rentefradrag ble halvert i perioden fra 2012 til RBR trådte i kraft i 2014. Store deler av den reduserte effekten skyldes Statkraft AS og Skagerak Energi AS. I avsnitt 5.2.4 kommer vi tilbake til hvilke tilpasninger selskapene kan ha foretatt seg.

Beregningene våre tilsier at Skagerak Varme AS får avskåret rentefradrag. I en e-post fra konsernregnskapssjefen til Skagerak Energi AS får vi likevel opplyst at ”ingen av selskapene i Skagerak Energi-konsernet får avskåret rentefradrag i 2014”. Dette viser en svakhet ved vår analyse, som følge av at vi bruker regnskapsmessige tall og ikke skattemessige tall. For å være konsistent i beregninger og sammenligningsgrunnlag i perioden fra 2012 til 2014, og mellom alternative utforminger, inkluderer vi Skagerak Varme i tabellen for dagens regel. I konklusjonen hvor tallene ikke brukes som sammenligningsgrunnlag vil 3,28 mill. kroner fjernes fra samlet avskåret rentefradrag.

⁵⁸ Uten Skagerak Varme

⁵⁹ Årlig prosentvis endring = ((2013-2012)/2013) og ((2014-2013)/2013) (Avskåret rentefradrag for Skagerak Varme er inkludert)

5.2.4 Mulige tilpasningsmetoder

Statkraft AS (Mor)

Tabell 19 - Utvikling i interne renteinntekter- og kostnader Statkraft AS (Mor) (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

(tall i mill. NOK)	2014	2013	2012
Interne renteinntekter	291 (226↑)	65	67
Interne rentekostnader	247 (118↓)	365	393
Netto interne rentekostnader*	-44	300	326

*Negativt tall indikerer inntekt.

I 2013 og 2014 hadde Statkraft AS negativt resultat, og negativt beregningsgrunnlag. Under RBR fører det til at alle interne rentekostnader avskjæres⁶⁰. Tabell 19 viser utviklingen i interne renteinntekter- og kostnader for Statkraft AS. I 2014 økte interne renteinntekter slik at selskapet gikk fra å ha 300 mill. kroner (326 mill. kroner) i netto rentekostnader i 2013 (2012) til å ha netto renteinntekter på 44 mill. kroner i 2014. Dette kommer blant annet av en økning i lån til konsernselskaper på 8 350 mill. kroner⁶¹ (Statkraft 2014), og resultatet er at Statkraft AS ikke får avskåret rentefradrag i 2014.

Ettersom Statkraft AS går med underskudd og ville blitt berørt av RBR uten renteinntektene, kan økt utlån til datterselskap være en strategisk allokering av gjeld som er konsistent med en tilpasning. Dette gitt at gjelden er plassert i selskap som har fradragsramme til å dekke økte interne rentekostnader. Statkraft AS sine resultater er varierer og dermed er fradragsrammen også usikker fra år til år. Ved å gå fra netto interne rentekostnader til netto interne renteinntekter, sørger de for at avskåret rentefradrag ikke avhenger av resultat.

Nedbetaling av lån fra internbanken

En av hensiktene med RBR er å hindre at interne lån fra selskap i utlandet blir brukt for å redusere skattepliktig inntekt i Norge. I årsregnskapene fra Brønnøysundregistrene er det som nevnt tidligere kun SIH, Småkraft AS og Statkraft Varme AS av de norske selskapene som har direkte lån fra Statkraft Treasury Centre SA. SIH og Småkraft AS får avskåret rentefradrag som følge av regelen, men ikke Statkraft Varme AS. Nedbetaling av lån fra

⁶⁰ Ref. Tabell 18 og tall fra Statkrafts årsregnskap for 2012, 2013 og 2014 hentet fra Brønnøysundregistrene

⁶¹ Økt renteinntekt på 226 tilsvarer 2,71 % av 8 350. Dette kan tilsvare renten på økt lån til datterselskap. Referanserente Statkraft AS 2014: Rentebærende gjeld/rentekostnader = 63651/1410 = 2,2 % (2,6 % i 2013)

internbanken vil tyde på redusert intern gjeldsforflytning. Vi tar for oss de tre selskapene i hvert sitt avsnitt.

Tabell 20 – Norske datterselskaps lån direkte fra Statkraft Treasury Centre SA (internbanken) (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Lån (tall i mill. NOK)	2015 (estimert)	2014	2013	2012
Småkraft AS	237	237	402	363
SIH		21 451	19 841	22 499
Statkraft Varme AS	1 116	1 267	1 267	1 416
Sum	1 352	22 954	21 510	24 277

Statkraft Industrial Holding AS (SIH)⁶²

Fra tabell 20 ser vi at SIH har den største andelen av lånene fra internbanken med en sum på 21,4 milliarder kroner⁶³. Her fungerer RBR ettersom de blir rammet hardt med anslagsvis avskåret rentefradrag på 547 mill. kroner. I 2014 er gjelden likevel reklassifisert til kortsiktig, som vil si at det interne lånet skal nedbetales innen ett år. I 2012 var det ikke fastsatt noen nedbetalingsplan for det langsiktige lånet, mens de i 2013 oppgir at lånet skal tilbakebetales i 2015. Styret skriver i årsberetningen at de i samråd med eierne har ”vurdert selskapets langsiktige finansiering, og konkludert med at det er mest hensiktsmessig at selskapet i all hovedsak finansieres med egenkapital” (2014, s.19). Lånet nedbetales med selskapets likviditetsbeholdning og gjennom tilførsel av 11 milliarder kroner i ny egenkapital. Dersom nedbetalingen hadde vært inkludert i beregningen for 2014 ville samlet avskåret rentefradrag for SIH gått fra 547,4 mill. kroner til null. For konsernet ville det bety et gjenstående avskåret rentefradrag på 6,2 mill. kroner⁶⁴. Reduksjon i intern gjeld fra utlandet og økt egenkapitalfinansiering er en ønsket tilpasning og i tråd med hensikten bak RBR. Vi kan ikke konstatere at gjeldsreduksjonen er gjort ene og alene å spare skatt, men noterer at det er konsistent en tilpasning.

Småkraft AS⁶⁵

Småkraft AS får anslagsvis avskåret 40 % av sine netto interne rentekostnader i 2014. Avskåret rentefradrag er likevel betydelig redusert fra hva det ville vært i 2012. Reduksjonen

⁶² Beregninger basert på tall fra Brønnøysundregisterets årsregnskap for SIH 2014 og 2012.

⁶³ I SIH sine årsrapporter fra 2012, 2013 og 2014 oppgis det at endringer i lånesaldo fra tidligere år vedrører valutaeffekter.

⁶⁴ Beregning uten Skagerak Varme AS

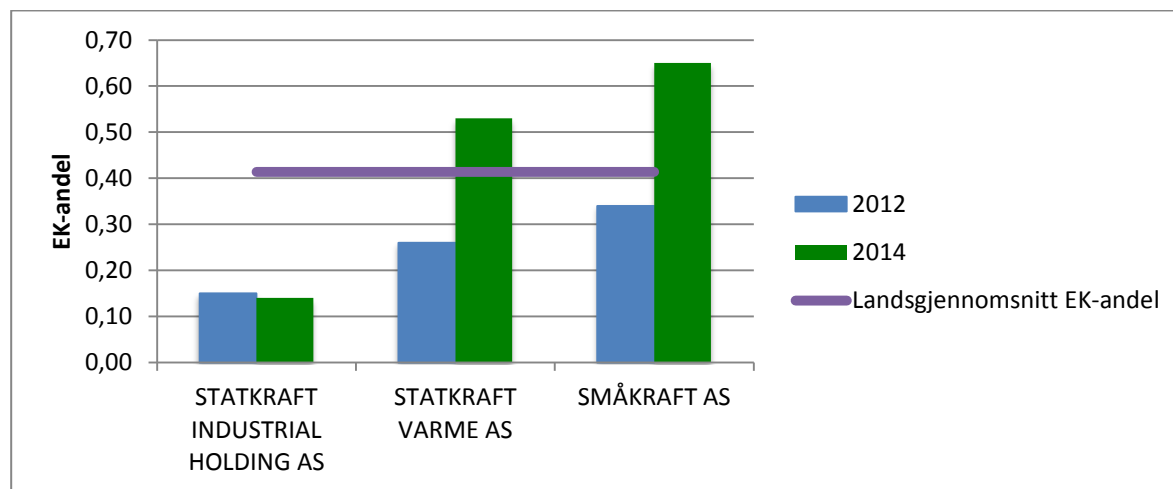
⁶⁵ Beregninger basert på tall fra Brønnøysundregisterets årsregnskap for Småkraft AS 2014 og 2012.

kommer av at Småkraft AS reduserte gjeld til internbanken med 41 % i perioden fra 2013 til 2014. Dette er i likhet med for SIH en ønsket tilpasning. Småkraft AS har økt sin egenkapital med en faktor på 1,81, det vil si at de nesten har doblet egenkapitalen. Samtidig har de redusert gjelden med 38 % i perioden fra 2013 til 2014, hvor deler av reduksjonen kommer av redusert lån fra internbanken. Dette indikerer at de har erstattet gjeld med egenkapital. Vi ser også at lån til datterselskap er redusert fra 63 mill. kroner til null, noe som antyder at også datterselskapene benytter mindre intern gjeld.

Statkraft Varme AS⁶⁶

Statkraft Varme AS ville blitt berørt av RBR i 2012, men blir ikke berørt i 2014. I 2013 ble 150 mill. kroner av den interne gjelden nedbetalt og samtidig fremskyndte de forfallsdatoen på 150 mill. kroner av interngjelden fra 2019 til 2015. Dette tilsvarer en nedbetaling av lån fra internbanken på til sammen 300 mill. kroner fra 2013 til utgangen av 2015. Selskapet har i 2014 fortsatt 1,2 milliarder i lån fra internbanken uten at det medfører avskåret rentefradrag.

Egenkapitalandel for selskapene med lån i internbanken

Figur 9 – Utvikling i Ek-andel for selskap med lån fra internbanken (Kilde: selvlaget figur basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Figur 9 viser utviklingen i EK-andelene i perioden fra 2012 til 2014 for selskapene med lån fra internbanken. Vi ser en markant økning i EK-andelen til Statkraft Varme AS og Småkraft AS. Mye av endringen skyldes nedbetaling av interne lån, selv om mesteparten av endringen

⁶⁶ Beregninger basert på tall fra Brønnøysundregisterets årsregnskap for Statkraft Varme AS i 2012, 2013 og 2014.

i EK-andel for Statkraft Varme AS skyldes en kapitalforhøyelse som følge av overkurs. Samtidig vet vi at EK-andelen til SIH vil skyte i været i 2015. I 2015 vil dermed de tre selskapene med lån fra internbanken ha hatt en markant økning i EK-andel fra 2012.

Vi ser en samlet reduksjon i de norske selskaperes lån fra internbanken på 94,1 % fra 2012 til 2015⁶⁷. Småkraft nedbetalte 165 mill. kroner i perioden fra 2013 til 2014, Statkraft Varme betaler ned 300 mill. kroner fra 2012 til 2015, og i 2015 betaler SIH ned 21 450 mill. kroner. Dette vil si at norske datterselskaps lån fra internbanken reduseres fra 22 954 til 1 352 mill. kroner i perioden fra 2012 til 2015. I en artikkel fra Dagens Næringsliv 14. Desember 2015 kan vi lese at Statkrafts finansdirektør Hallvard Granheim ”understreker at Statkrafts internbank i Belgia ikke gir lån til norske selskap” (Linderud & Riisnæs, 2015). Ut i fra hva vi leser i regnskapene fra tidligere år må dette være nytt av 2015, og kan bety at selskapene har kvittet seg med 100 % av sine interne lån fra internbanken før utgangen av 2015. Fremskyndt forfall på interne lån, i tillegg til endret strategi for internbanken som innebærer at Statkraft Treasury Centre SA ikke lenger har lån til norske selskap, kan sies å ha kommet på et beleilig tidspunkt i lys av RBR.

Konsernbidrag

I 2014 mottok Statkraft AS (Mor) 4 290 mill. kroner i konsernbidrag. Konsernbidraget er likevel ikke stort nok til å gjøre EBITDA positiv. Tidligere fant vi at det ser ut til at Statkraft AS har tilpasset seg på en måte som gjør at avskåret rentefradrag ikke avhenger av skattepliktig inntekt og konsernbidrag.

SIH mottar store utbytter fra datterselskap og tilknyttede selskap. Med tanke på at SIH får store avskårede rentefradrag, kan man spørre seg hvorfor ikke SIH vanner ut effekten av RBR ved å motta konsernbidrag istedenfor utbytte, ref. IKEA Eiendom Holding AS. Forklaringen ligger i at SIH med 66,67 % eierandel i Skagerak Energi-konsernet ikke oppfyller kravet om 90 % eierandel for å utveksle konsernbidrag. Heller ikke søsterselskap med over 90 % tilknytning til SIH og ubenyttet fradragsramme avgir konsernbidrag til SIH. I en e-post fra 18. Desember (2015) begrunner selskapet dette med at ”hensyn til rentefradrag kun [er] ett av flere elementer som vurderes når konsernbidrag ytes mellom selskaper”.

---

⁶⁷ Redusert intern gjeld= $(1 - (237 + (1416 - 300)) / (22954 + 165 + 150)) * 100 = 94,19$ %. Endringer i lånebeløp hos SIH skyldes valutaeffekter.

Innad i Skagerak Energi-konsernet avgis det likevel konsernbidrag. Vi ser at selskap med ubenyttet fradragssramme avgir konsernbidrag til selskap som uten mottatt konsernbidrag ville fått avskåret rentefradrag. Likevel opplyser morselskapet i en e-post 16. Desember 2015 at konsernbidragene til Skagerak Varme føres som innskutt egenkapital og ikke over resultatet. Det vil si at konsernbidraget ikke vil påvirke fradragssrammen. Videre har Skagerak Kraft AS og Skagerak Nett AS fortsatt ubenyttede fradragssrammer etter å ha avgitt konsernbidrag på 123 mill. kroner. Søsterselskapene får ikke avskåret rentefradrag og den ubenyttede fradragssrammen kan ikke overføres til SIH. Dette kan være forklaringen på hvorfor de ikke avgir mer konsernbidrag.

Skagerak Energi AS har økt *sin interne gjeld* fra Statkraftkonsernet med 950 mill. kroner, og i løpet av 2014 dermed økt sine netto interne rentekostnader. Skagerak Energi AS mottar konsernbidrag på 477 mill. kroner, som innebærer en økning i netto mottatt konsernbidrag på 155 mill. kroner fra 2013 til 2014. Dette er nok til at rentekostnader ikke avskjæres i 2014⁶⁸, og kan være en antydning på bruk av konsernbidrag for å omgå RBR.

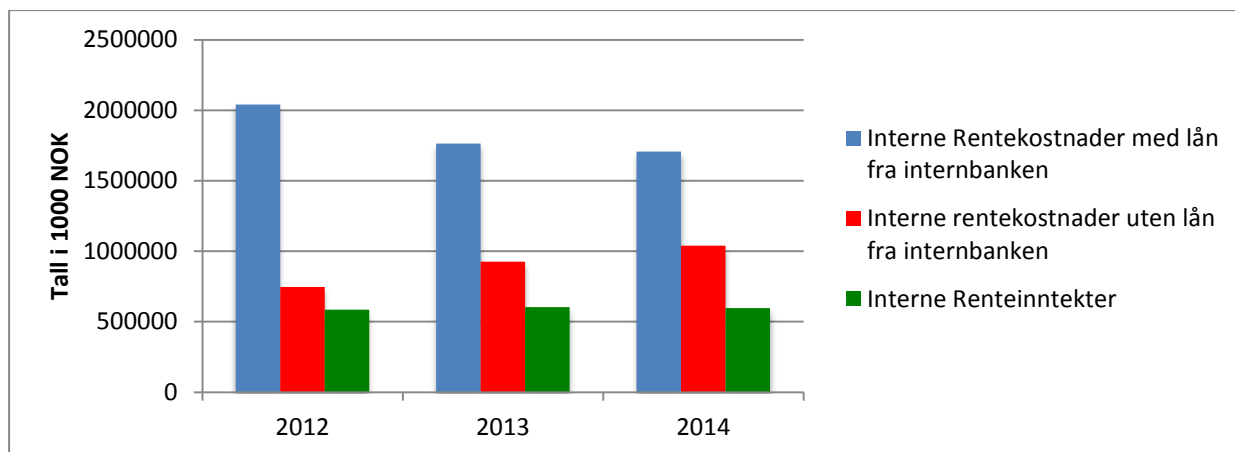
Utvikling i interne rentekostnader

Konsernets samlede interne rentekostnadene er redusert med 16 %⁶⁹ i perioden fra 2012 til 2014. Reduserte interne rentekostnader er som følge av redusert intern gjeld fra internbanken (før SIH sin gjeldsreduksjon), men ser også delvis ut til å motvirkes av økte interne lån fra Statkraft AS til datterselskap i Norge.

---

⁶⁸ Se vedlegg 9 for utregning med isolert effekt av økt konsernbidrag.

⁶⁹ Endring i perioden fra 2012 til 2014 = $\frac{1705900374-2039490411}{2039490411} \times 100 \approx -16 \text{ st. pst.}$ Interne Renteinntekter og rentekostnader for alle de norske konsoliderte selskapene. Se vedlegg 10 for totale interne rentekostnader.

Figur 10 - Interne rentekostnader med og uten lån fra internbanken sammenlignet med interne renteinntekter (Kilde: selvlaget figur basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

Ved å føre opp alle interne renteinntekter og interne rentekostnader i de norske selskapene kan vi fra figur 10 se at samlede interne rentekostnader i Norge overstiger interne rentekostnader i Norge. Ved å fjerne rentekostnadene til de tre selskapene som har store lån i internbanken, kan vi i figur 10 se at forskjellene utjevnes, men at rentekostnadene fortsatt er større enn inntektene. Både norske og utenlandske selskap kan ha fordringer på- eller lån fra konsernkontoordningen til Statkraftkonsernet. Etersom vi ser at norske datterselskap sammenlagt har netto rentekostnader (sett bort i fra rentekostnader på lån direkte fra internbanken) kan det se ut til at de har netto lån fra utenlandske konsernselskap gjennom konsernkontoordningen. Dette kan bety at lån fra nærstående part i utlandet i realiteten er større enn lånene vi klarer å identifisere direkte. Fra figur 10 ser vi at rentekostnader til internbanken har gått ned, hvilket er naturlig ettersom store lån til internbanken har blitt nedbetalt de siste tre årene. På en annen side har interne rentekostnader uten lån fra internbanken gått opp, hvilket kan bety at interne lån fra andre utenlandske selskap har økt.

Sentralisert finansiering på konsernnivå

Statkraftkonsernets finansiering er sentralisert på konsernnivå, og Statkraft uttaler i sin finansstrategi at morselskapet Statkraft AS vil være utsteder av nye lån i konsernet. ”Gjelden plasseres i morselskapet Statkraft AS, slik at långiverne får sikkerhet i hele konsernets balanse” (Statkraft AS, 2015c) Samtidig har den sentrale finansfunksjonen til Statkraftkonsernet som oppgave å samordne og ivareta "den finansielle risikoen for

konsernet knyttet til valuta, renter og likviditet ” (Brønnøysund, 2014⁷⁰). ”Statkraft benytter valuta- og rentederivater som ledd i risikostyringen. Rentebytteavtaler, valuta- og rentebytteavtaler og valutaterminkontrakter brukes for å oppnå ønsket valuta og rentestruktur på selskapets låneportefølje” (Statkraft 2013, s.94). Urealiserte valutaeffekter på interne lån og valutasikringskontrakter har medført stor usikkerhet og variasjoner i resultatet på konsernnivå.

Ekstern gjeld og sikkerhetsstillelse⁷¹

Det kan være lønnsomt for konsernet å plassere mye gjeld i Norge for å maksimere overordnet skatteskjold. Etter innføringen av RBR vil derimot store eksterne lån ha kunne medført to ting; (i) at eksterne rentekostnader fortrenger fradragssrammen for interne rentekostnader, og (ii) at rentekostnader på eksterne lån med sikkerhet fra mor omklassifiseres til interne. Samtidig er skattesatsen i Norge redusert og dermed vil den vektete skatteforskjellen som er driveren bak ekstern gjeldsforflytning reduseres⁷².

Konsernregnskapet viser økt egenkapital, og redusert ekstern gjeld i perioden fra 2012 til 2014. For eksempel er lån i det norske obligasjonsmarkedet redusert fra 12,9 til 6,8 milliarder i perioden. Vi kan ikke si hva endringene i gjeld kommer av, men ser at det er store beløp og at ekstern gjeld kan være av betydning for avskåret rentefradrag. Hanssen og Haltbrekken (2014) fant ingen bevis på bruk av ekstern gjeldsforflytning i Statkraft. Vi observerer heller ikke noen åpenbar endring i bruken av ekstern gjeld etter innføringen av RBR, men ser likevel at Statkraft AS stiller store garantier.

Statkraft stiller morselskapsgarantier på til sammen 27,5 milliarder i 2014 som er en økning på 78 % fra 15,4 milliarder i 2013. De oppgir at 20 milliarder av garantiene er knyttet til energihandel og forpliktelser overfor leverandører, men oppgir ikke hva øvrige garantistillelser gjelder. Konsernet oppgir i tillegg å ha stilt morselskapsgarantier for datterselskap på 2 milliarder (Statkraft 2014, s.79). Vi klarer ikke å se hvor mye av garantiene som knytter seg til sikkerhetsstillelse for eksterne *lån* i datterselskaps, eller om det er for selskap i Norge og i utlandet. I datterselskapenes regnskaper er det heller ikke klassifisert hvilke lån som har sikkerhetsstillelse fra mor. Usikkerhet i hvilke eksterne lån og

---

⁷⁰ Årsregnskapet til Statkraft Industrial Holding AS i 2014, note 14

⁷¹ Tall hentet fra årsrapporten til Statkraft AS (2014)

⁷² Vi viser til teoridel 3.2.2 for gjennomgang av ekstern gjeldsforflytning.

tilhørende rentekostnader som vil omklassifiseres, gjør at avskåret rentefradrag kan være større enn hva våre beregninger tilsier.

Fra regnskapene ser vi likevel ett lån hvor tilhørende rentekostnader vil omklassifiseres til interne under RBR, og det er back-to-back lånet Statkraft AS har fra eier Statkraft SF. Rentene på lånet vil likevel ikke være nok til at Statkraft AS får netto rentekostnader.

Valutaeffekter

Som sagt varierer konsernets resultater mye på grunn av valutaeffekter. I 2012 var netto valutaeffekter positiv med 4467 mill. kroner, mens i 2013 og 2014 var netto valutaeffekter negativ med henholdsvis -9403 og -4791 mill. kroner. I forbindelse med RBR er det særlig to momenter ved valuta som er interessante. For det første fører usikkerhet i valutaeffekter til usikkerhet i resultatet før skatt, og dermed fradragsrammen. For det andre utgjør rente- og valutabytteavtaler en tilpasningsmetode.

Fra konsernregnskapet til Statkraft AS for 2014 ser vi at rentebærende gjeld i utenlandsk valuta var på 23,1 milliarder kroner. Det tilsvarer 67 % av total rentebærende gjeld. Videre er gjennomsnittlig nominell rente på lån i utenlandsk valuta 3 % mot gjennomsnittlig nominell rente i Norge på 5,3 % (Statkraft AS, 2014). Vi ser også at konsernet i 2015 har 2,8 milliarder euro i obligasjonslån til lavere rente enn obligasjonslånene i norske kroner (Statkraft AS, 2015d). Samtidig opplyser de at sikringsstrategien innebærer bruk av valuta- og rentebytteavtaler. Kostnaden ved å ta opp lån i utenlandsk valuta vil med sikring derfor består av to komponenter, rentekostnaden og kostnaden ved å sikre seg. Samlet vil de to komponentene tilsvare rentekostnaden ved å ta opp lån i norske kroner⁷³. Med lån i norske kroner vet selskapet hva rentebetalingen vil være hver måned. Det vil de også med lån i utenlandsk valuta som er sikret. Forskjellen er at kostnaden ved sikringen ikke vil regnes som rentekostnad, og derfor ikke vil kunne avskjæres under RBR. Vi klarer ikke å se noen antydning til at de har endret sikringsstrategien sin fra tidligere år eller økt bruk av valutasikringsinstrumenter etter innføring av RBR. Vi merker oss likevel at kostnaden ved slike instrumenter har mange like komponenter som en rentekostnad⁷⁴, og kan utgjøre en stor forskjell på avskåret rentefradrag.

---

⁷³ Gitt renteparitet, ref kapittel 4.5.4 om valuta

⁷⁴ Ref. (Gjems-Onstad, Ferdowsi, Folkvord, & Furuseth, 2015) og (Skatteetaten, 2013c)

5.2.5 Alternative utforminger av RBR

Sammenligning av utformingene

Tabell 21 – Samlet avskåret rentefradrag under de tre utformingene av regelen (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene).

(Tall i 1000 NOK)	Dagens regel	Stoltenberg II	Scheel-utvalget
2012	1 120 246	1 170 895	2 261 264
2013	909 631	879 181	2 020 797
2014	556 902	580 859	1 613 041
Totalt avskåret rentefradrag over 3 år:	2 586 779	2 630 935	5 895 102

Fra tabell 21 ser vi at avskåret rentefradrag under de tre utformingene reduseres i perioden fra 2012 til 2014. Etter våre beregninger er dagens RBR lempeligere sammenlignet med de to andre utformingene, selv om forskjellen mellom dagens RBR og Stoltenberg II ikke er stor. Scheel-utvalgets regel skiller seg tydelig fra de to andre. Samlet for de tre årene avskjærer Scheel-utvalget anslagsvis mer enn dobbelt så mye rentefradrag som dagens RBR. Oppsummert antyder våre beregninger at flest selskap blir berørt av RBR under Scheel-utvalgets utforming, og at Statkraftkonsernet rammes hardt av RBR⁷⁵

Stoltenberg II sin utforming

Tabell 22 – Avskåret rentefradrag under Stoltenberg II sin utforming (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Statkraft AS	-	300 000	326 000
Smøla Vind AS	-	1 424	-
Statkraft Varme AS	-	2 411	14 576
Statkraft Industrial Holding AS	547 369	530 008	730 972
Skagerak Energi AS	18 929	32 326	59 014
Grunnåi Kraftverk AS	962	966	2 011
Skagerak Varme AS	4 684	-	9 007
Småkraft AS	8 915	12 046	29 315
Totalt avskåret rentefradrag:	580 859	879 181	1 170 895
Årlig prosentvis endring	-34 %	-25 %	
Endring i perioden fra 2012 til 2014	-50 %		

⁷⁵ Vi påpeker at noen av disse eksterne rentene kan blir regnet som interne der mor har stilt garantier.

Som vi ser av tabell 22 er beregnet effekt av RBR nesten lik under dagens regel og Stoltenberg II. Stoltenberg II berører to selskap som ikke blir berørt under dagens RBR. Grunnåi Kraftverk AS får avskåret rentefradrag grunnet lavere terskelbeløp, og Skagerak Energi AS grunnet lavere fradragsprosent. Øvrige selskap som får avskåret rentefradrag under dagens RBR har negativ EBITDA, og får dermed avskåret sine interne rentekostnader fullt ut i utgangspunktet. I følge våre anslag ville innstramningen av terskelbeløp og fradragsprosent utgjort en økning i avskåret rentefradrag på 4 %⁷⁶ i 2014 for Statkraftkonsernet. Fra det vi ser forklares mesteparten av forskjellen i avskåret rentefradrag med redusert fradragsprosent.

Scheel-utvalgets utforming

Tabell 23 – Avskåret rentefradrag under Scheel-utvalgets utforming (Kilde: Beregninger basert på tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Avskåret rentefradrag (tall i 1000 NOK)	2014	2013	2012
Statkraft AS	1 062 000	1 417 000	1 386 050
Kjøllefjord Vind AS		1 141	
Smøla Vind AS		1 435	
Statkraft Varme AS	11 028	17 115	26 938
Stjørdal Fjernvarme AS	2 308	2 007	1 601
Aktieselskabet Tyssefaldene	226	391	174
Statkraft Industrial Holding AS	470 904	530 008	730 972
Skagerak Energi AS	24 220	35 992	81 644
Grunnåi Kraftverk AS	601	378	1 674
Skagerak Naturgass AS		1 814	851
Skagerak Nett AS	24 267		
Skagerak Varme AS	8 008		9 007
Skien Fjernvarme AS	3 391	2 708	1 925
Småkraft AS	6 088	10 808	20 428
Totalt avskåret rentefradrag:	1 613 041	2 020 797	2 261 264
Endring i perioden fra 2012 til 2014	-29 %	-11 %	

Scheel-utvalgets regel skiller seg klart fra de to andre ved at avskåret rentefradrag i 2014 er tilnærmet tredoblet i forhold til dagens RBR⁷⁷. Fra tabell 23 ser vi at flere selskap får avskåret rentefradrag sammenlignet med dagens RBR. I perioden fra 2012 til 2014 ble

⁷⁶ Endring = (580859-566902)/566902 = 4 %

⁷⁷ Forskjell ved dagens RBR og Scheel-utvalgets utforming i 2014 = (1613041-556902)/556902 = + 190 %. Ref. Tabell 21

avskåret rentefradrag redusert med 29 %. Statkraftkonsernet har tilpasset seg med fokus på EBITDA og netto interne rentekostnader. Under Scheel-utvalgets utforming ville tilpasningsfokuset derimot vært rettet mot EBIT og i større grad netto interne og eksterne rentekostnader. Statkraft AS ville for eksempel ikke bli berørt under dagens regel på grunn av netto interne renteinntekter, men ville blitt rammet hardt under Scheel-utvalgets RBR på grunn av netto eksterne rentekostnader. Dette kan være årsaken til at prosentvis reduksjon i avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014 er større under dagens regel, enn under Scheel-utvalgets forslag til RBR.

Statkraft Varme AS og Skagerak Nett AS blir i hovedsak berørt under Scheel-utvalget som følge av at beregningsgrunnlaget endres fra EBIT til EBITDA. Samtidig øker avskåret rentefradrag for Småkraft AS sammenlignet med dagens regel. For å illustrere effekten av å gå fra EBIT til EBITDA isolerer vi effekten på Småkraft AS, hvor endringen vil innebære at avskåret rentefradrag vil øke fra 6,3 til 18,5 mill. kroner. Dette innebærer at Småkraft AS går fra å få avskåret 40 % av netto interne rentekostnader, til å få avskåret 72 %⁷⁸. Her ser vi at avskrivningene spiller en stor rolle. Selskap med negativt EBITDA vil ikke oppleve noen forskjell ved overgang til EBIT, ettersom fradragssammenheng forblir null. Det er viktig å påpeke at avskrivningene tilsynelatende ikke utgjør en tilpasning ettersom de har hatt store avskrivninger i flere år. Forskjellen viser derimot hvordan bruk av EBITDA er fordelaktig for selskap med store avskrivninger.

En annen årsak til at avskåret rentefradrag er større under Scheel-utvalgets utforming er at eksterne rentekostnader avskjæres. Skien Fjernvarme AS og Aktieselskabet Tyssefaldene er høyt belånte selskap, og har kun eksterne rentekostnader. Ettersom Scheel-utvalget har som hensikt å redusere bruken av ekstern gjeld vil det være etter sin hensikt at disse selskapene berøres. Samtidig vil avskjæringen av eksterne rentekostnader medføre at Statkraft AS rammes kraftig om de ikke tilpasser seg annerledes. De har i 2014 fått netto interne renteinntekter, men netto eksterne rentekostnader er fortsatt store.

Dersom målet er å redusere bruken av både ekstern og intern gjeld, indikerer analysen vår av Statkraftkonsernet at Scheel-utvalgets utforming vil gi størst insentiver for å redusere total gjeldsandel.

---

⁷⁸ Tall fra årsregnskapet for 2014 hentet fra Brønnøysundregistrene viser netto interne rentekostnader på 23 mill. kroner.

5.2.6 Konklusjon Statkraft AS

Statkraft blir tydelig berørt i 2014 med avskåret rentefradrag på 554 mill. kroner. Likevel er det bare 2 av de 27 konsoliderte selskapene (inkludert Statkraft AS) til Statkraftkonsernet i Norge som blir berørt. De to selskapene som får avskåret rentefradrag har lån i internbanken.

Vi finner antydninger på at selskap i konsernet har tilpasset seg. Statkraft AS har i 2014 gitt store interne lån til konsernselskap, og gikk dermed fra å ha store netto rentekostnader i tidligere år til netto renteinntekter i 2014. På denne måten kan Statkraft AS sikre seg mot å få avskåret interne rentekostnader og endringen er konsistent med en tilpasning. Overordnet ser vi likevel at samlede interne rentekostnader er redusert med 16 % i perioden fra 2012 til 2014.

Samlet reduseres de norske selskapenes lån fra internbanken med 94,1 % fra 2012 til 2015. Norske datterselskaps lån fra internbanken reduseres fra 22 954 til 1 352 mill. kroner i perioden. Nedbetalingen kommer fra selskap som i 2014 etter våre anslag vil få avskåret rentefradrag. For konsernet vil det bety at avskåret rentefradrag reduseres fra 554 mill. kroner i 2014 til 6,2 mill. kroner i 2015. Redusert intern gjeld medfører at de tre selskapene med lån fra internbanken vil ha en markant økning i EK-andel fra 2012 til 2015. Gjennomsnittlig EK-andel for de norske konsoliderte selskapene har økt fra 43 % i 2012 til 54 % i 2014.

Konsernbidrag kan være en faktor som bidrar til reduksjonen vi ser i avskåret rentefradrag i perioden fra 2012 til 2014, ettersom vi ser at en økningen i konsernbidrag til Skagerak Energi er nok til å hindre avskåret rentefradrag for selskapet. Konsernet har likevel gitt konsernbidrag over flere år og det er ingen tydelig endring i utvekslingen av konsernbidrag. Dette kan delvis være fordi flere av selskapene er eid med en andel på under 90 %.

Finansiering av selskapene er sentralisert på konsernnivå, og morselskapet stiller store garantier. Vi kan ikke se rentemomentene som knytter seg til disse garantiene og usikkerhet i hvilke eksterne lån som vil omklassifiseres, gjør at avskåret rentefradrag kan være større enn hva våre beregninger tilsier. Ettersom Scheel-utvalgets utforming avskjærer renter på alle eksterne lån, er det grunn til å tro at våre anslag for avskåret rentefradrag i Statkraft burde ha ligget et sted mellom anslått rentefradrag under dagens RBR og Scheel-utvalgets utforming.

Uten å gå inn på beregning av størrelsesmessig effekt av bruk av valuta-og rentebytteavtaler, ser vi at det utgjør en tilpasningsmulighet og at deler av de faktiske kostnadene ved utenlandske lån ikke vil klassifiseres som renter. Samtidig fører valutaeksponeringen og urealiserte valutagevinster-og tap til usikkerhet i resultat før skatt. Valuta har dermed to effekter. Den skaper usikkerhet knyttet til fradragssystemet, men kan bidra til å redusere renter som kan avskjæres.

Det er liten forskjell i beregnet avskåret rentefradrag under dagens RBR og Stoltenberg II. Samtidig tilsier beregningene våre at konsernet i 2014 ville blitt kraftig rammet dersom eksterne renter hadde blitt avskåret og avskrivninger fjernet fra beregningsgrunnlaget, slik som Scheel-utvalgets foreslår.

6. Sammenligning av IKEA og Statkraft

For å samle trådene fra analysen til IKEA og Statkraft vil vi i dette kapittelet sammenligne hvordan selskapene blir berørt etter våre beregninger, og hvordan de ser ut til å tilpasse seg. I en generell sammenligning av IKEA og Statkraft er det lite som er likt, og vi ser på konsern fra vidt forskjellige bransjer. Det selskapene har til felles er at de begge er multinasjonale konsern som det er vist antydninger til at flytter overskudd til utlandet ved bruk av intern gjeldsflytning. Dette er altså selskap RBR er ment å berøre. Ettersom selskapene er forskjellige, kan vi også forvente forskjellige tilpasninger. Momenter i utformingen av regelen kan også forventes å være av ulik betydning. Vi finner noen ulikheter og fellesnevnerne.

I denne sammenligningen starter vi med å se hvor mye rentefradrag som anslagsvis avskjæres under dagens RBR for IKEA og Statkraft. Deretter ser vi på hvordan selskapene kan ha tilpasset seg og reflekterer over ulikheter i tilpasningene mellom selskapene. Vi avslutter med å se på hvordan selskapene ville blitt berørt under ulike utforminger, og hvilke momenter i utformingen som er av betydning for selskapene.

6.1 Dagens RBR

Etter våre beregninger rammer dagens RBR både IKEA og Statkraft. I 2014 fikk IKEA avskåret rentefradrag på 14 mill. kroner og Statkraft fikk avskåret 554 mill. kroner. Felles for selskapene er at avskåret rentefradrag var betraktelig større i 2012 enn i 2014. IKEA og Statkraft reduserte avskåret rentefradrag med henholdsvis 90 % og 50 % i perioden fra 2012 til 2014. De store endringene kan tyde på at selskapene har tilpasset seg for å redusere effekten av RBR. Hvorvidt RBR har ført til redusert skattemotivert gjeldsbruk vil avhenge av hvordan selskapene har tilpasset seg.

6.2 Hva skiller IKEA og Statkraft

6.2.1 Fradragsramme og variasjon i resultater

I motsetning til IKEA, vil flere selskap i Statkraftkonsernet måtte tilpasse seg slik at avskåret rentefradrag ikke avhenger av fradragsrammen, dersom de skal sikres mot at rentefradrag avskjæres. Dette ser ut til å være en av årsakene til at tilpasningene varierer mellom

konsernene. IKEA sine resultater preges av jevne salgsinntekter og blir i liten grad påvirket av svingninger i økonomien og andre eksterne årsaker sammenlignet med Statkraft. Stabile salgsinntekter i IKEA gir en forutsigbar fradragsramme, som gjør det enklere å tilpasse hvor høye interne rentekostnader selskapet kan ha uten å få avskåret rentefradrag.

Store variasjoner i Statkraft sine resultater kan gi usikkerhet omkring fradragsrammen og dermed hvor mye av rentekostnadene som avskjæres fra år til år. Morselskapet Statkraft AS har stor usikkerhet knyttet til resultatet grunnet valutaeffekter. Selskapet har gått fra store netto rentekostnader i 2013 til netto renteinntekter i 2014 etter å ha økt interne lån til datterselskap som ikke står i fare for å få avskåret rentefradrag. På denne måten sikrer de at rentefradraget er uavhengig av ustabile resultater.

6.2.2 Konsernbidrag

IKEA har gjennom mottatt konsernbidrag redusert avskåret rentefradrag i 2014 med 80 %, tilsvarende 60 mill. kroner. I tillegg har IKEA gått fra netto avgitt til netto mottatt konsernbidrag i perioden fra 2012 til 2014. For Statkraft ser vi ikke en like tydelig endring i bruken av konsernbidrag. I 2014 økte netto mottatt konsernbidrag i Skagerak Energi med 155 mill. kroner hvilket resulterte i at interne rentekostnader ikke ble avskåret.

For å utveksle konsernbidrag må selskap inngå i et konsern med mer enn 90 % eierandel. Alle datterselskapene under IKEA Handel og Eiendom AS er heleide, og IKEA Handel Eiendom AS er heleid av INGKA Holding BV. Det vil si at alle parter i det norske IKEA-konsernet har mulighet til å benytte seg av konsernbidrag. For IKEA Handel og Eiendom AS ser vi at mottatt utbytte har blitt redusert siden 2012, samtidig som mottatt konsernbidrag har økt. I Statkraft er det flere datterselskap som inngår i konsernet med mindre enn 90 % eierandel. Selskap med mindre enn 90 % eierandel må derfor fortsette å avgi utbytte fremfor konsernbidrag. Dette kan forklare hvorfor konsernbidrag som tilpasning er av større betydning for IKEA enn Statkraft

For IKEA Norge ser det ut til at selskapet utveksler konsernbidrag innad i Norge og mellom land. Konsernbidrag som mottas fra utlandet gir IKEA bedre mulighet for å tilpasse seg RBR i forhold til nasjonale selskap. Resultatet kan bli at IKEA får et lavere avskåret rentefradrag og oppnår en lavere skattekostnad, sammenlignet med nasjonale selskap. Dette til tross for at RBR er ment for å redusere forskjellen i tilpasningsmuligheter mellom multinasjonale og nasjonale selskap. Flere av Statkraftselskapene oppgir ikke hvilke selskap de mottar

konsernbidrag fra. På grunn av en innviklet selskapsstruktur er det vanskeligere å identifisere hvor konsernbidragene kommer fra. Det er i hovedsak holdingsselskapene med investeringer i utlandet som kan motta konsernbidrag, og disse selskapene har netto renteinntekter. De trenger derfor ikke konsernbidrag fra utlandet for å øke fradragssrammen ettersom de ikke har rentekostnader som kan avskjæres. I tillegg innebærer mottatt konsernbidrag fra utlandet økt skattepliktig inntekt i Norge. Det kan derfor være at konsernet foretrekker å motta utbytte i Norge (dersom utbyttene faller inn under fritaksmetoden).

6.2.3 Nedbetaling av interne lån

Samlet ser det ut til at begrenset fradrag for interne renter bidrar til å redusere overskuddsflytting gjennom rentefradrag i IKEA og Statkraft. IKEA og Statkraft har nedbetalt store deler av sine interne lån til nærstående part i utlandet. IKEA har nedbetalt 1 milliard kroner, tilsvarende 22 % av samlet intern gjeld. Statkraft vil innen utgangen av 2015 ha tilbakebetalt i overkant av 21,9 milliarder kroner, tilsvarende 94 % av de direkte lånene fra internbanken i Belgia.

Den observerte reduksjonen i intern gjeld hos IKEA og Statkraft tyder på at avskårde rentefradrag gjør intern gjeld mindre gunstig, og at skatteinsentivene bak intern gjeldsflytning er svekket. Intern gjeldsflytning vil fortsatt være lønnsomt i den grad man ikke blir får avskåret rentefradrag grunnet høy fradragssramme eller netto rentekostnader under terskelnivå. Innad i Norge ser vi tendenser til at konsernene allokere inntekt og gjeld slik at konsernet kan beholde intern gjeld og samtidig minimere samlet avskåret rentefradrag.

6.2.4 Erstatte gjeld med egenkapital

Felles for IKEA og Statkraft er at selskapene har økt egenkapitalfinansieringen, samtidig som selskapene har nedbetalt interne lån. I begge konsern finner vi flere tilfeller hvor gjelden er helt eller delvis erstattet med egenkapital. I perioden fra 2012 til 2014 har EK-andelen i norske konsernselskap økt fra 36 % til 39 % for IKEA og 43 % til 54 % for Statkraft⁷⁹.

En mulig årsak til at IKEA har hatt en lavere økning EK-andel sammenlignet med Statkraft

---

⁷⁹ Se vedlegg 4 og vedlegg 7 for utvikling i EK-andel for IKEA og Statkraft

kan komme av at IKEA selskapene i større grad har kunne tilpasse RBR ved hjelp av metoder som ikke innebærer nedbetaling av lån, ref konsernbidrag.

6.2.5 Ekstern gjeld

En stor forskjell mellom IKEA og Statkraft er bruken av ekstern gjeld for overskuddsflytting. IKEA benytter seg i hovedsak av intern gjeldsflytning, og har lite ekstern gjeld i Norge. Det kan se ut til at IKEA optimaliserte sin skattekostnad i Norge med intern gjeld, internprising og royalty før RBR ble annonsert. Hvorfor IKEA ikke benytter seg av ekstern gjeldsflytning forblir spekulasjon.

Statkraft har på sin side både ekstern og intern gjeld. Konsernregnskapet viser økt egenkapital, og redusert ekstern gjeld. For eksempel er lån i det norske obligasjonsmarkedet redusert fra 12,9 til 6,8 milliarder i perioden fra 2012 til 2014. Det er tre momenter som tilsier at skatteinsentivene bak ekstern gjeldsflytning vil svekkes, og at Statkraft vil redusere sin eksterne gjeld i norske selskap som følge av RBR. Etter innføringen av RBR fyller eksterne rentekostnader opp fradragsrammen for interne rentekostnader, og gjør at ekstern gjeldsflytning blir "dyrere" enn tidligere dersom selskapet får avskåret rentefradrag. Videre vil rentekostnader på eksterne lån med sikkerhet fra mor omklassifiseres til interne. I tillegg reduseres skatteskjoldet i Norge gjennom lavere skattesats.

Statkraft AS stiller store garantier, og har eksterne lån som vil regnes som interne etter RBR. I beregningen av hvordan Scheel-utvalgets utforming ville ha påvirket Statkraft ser vi at avskjæring av eksterne rentekostnader kan være av betydning for konsernet. Beregningen gir anslag på avskåret rentefradrag dersom renter på alle eksterne lån avskjæres. Dagens regel vil derimot bare avskjære renter på eksterne lån med sikkerhetsstillelse. Dette kan indikere at avskåret rentefradrag i 2014 vil ligge et sted mellom anslaget under dagens RBR og Scheel-utvalgets.

På den andre siden vil tilpasninger som innebærer lån i utenlandsk valuta med sikring gjennom valuta-og rentebytteavtaler kunne gjøre utenlandsk gjeld relativt mer attraktivt. Vi klarer ikke å se noe endring i Statkraft sin sikringsstrategi eller tegn til økte lån i utlandet, men bemerker at ekskludering av disse valutamomentene kan utgjøre en forskjell på avskåret rentefradrag.

6.2.6 Kildeskatt på royalty

Både IKEA og Statkraft har mulighet til å flytte overskudd gjennom internprising. Vi kan ikke se at Statkraft benytter royalty. For IKEA er problemstillinger knyttet til internprising og royalty av betydning for hvordan IKEA blir berørt under RBR.

En forklaring på hvorfor datterselskapet IKEA AS ikke har interne rentekostnader kan komme av at de betaler royalty for bruk av IKEA-navnet. RBR vil i utgangspunktet gjøre det mindre attraktivt å bruke av internprising og royalt til å flytte overskudd, ettersom dette reduserer selskapets resultat og fradragssamme. Så lenge IKEA AS ikke har rentekostnader vil insentivene for å benytte seg av royalty og internprising for å flytte overskudd være uendret. Vi har ikke grunnlag for å si at IKEA benytter seg av royalty for å flytte overskudd, men ser at muligheten eksiterer. Ved en eventuell innføring av kildeskatt på royalty ville skatteinnbetalingen økt med 40 mill. kroner for IKEA AS i 2014. En kildeskatt på royalty kan derfor i IKEA sitt tilfelle redusere de skattemessige insentivene bak royalty.

6.3 Effekten av RBR under alternative utforminger

Under de alternative utformingene tilsier våre beregninger at RBR ville slått bredere ut. Dette i form av flere berørte selskap og høyere avskårede rentefradrag for både IKEA og Statkraft. IKEA ville blitt hardest rammet under Stoltenberg II, som følge av lavere fradragssamme og terskelbeløp, og Scheel-utvalget ville vært mest lempelig. Økt fradragssamme er av større betydning enn et mindre beregningsgrunnlag for IKEA. Statkraft AS ville blitt hardest rammet under Scheel-utvalgets utforming, og forskjellen fra de to andre utformingene er stor. Dette skyldes i hovedsak at eksterne rentekostnader også avskjæres, samtidig som avskrivninger fjernes fra beregningsgrunnlaget. En mulig årsak til at dagens RBR har laveste avskåret rentefradrag for Statkraft, kan være fordi selskapene sannsynligvis har tilpasset seg dagens utforming av RBR.

Forskjellen i hvordan IKEA og Statkraft ville blitt berørt under Scheel-utvalget kommer i hovedsak av at Scheel-utvalget avskjærer eksterne renter. I motsetning til IKEA, der interne renter utgjør mesteparten av rentekostnadene, har Statkraft også store eksterne rentekostnader. Scheel-utvalget rammer dermed også selskap i Statkraftkonsernet som ikke har interne rentekostnader.

7. Konklusjon

RBR har etter våre beregninger ført til avskåret rentefradrag for både IKEA og Statkraft. Ved å beregne hvordan regelen ville slått ut i 2012 før regelen ble annonsert ser vi at mange av konsernselskapene blir berørt. Vi ser antydninger til at flere av selskapene har tilpasset seg i perioden fra da regelen ble annonsert i 2013, til den trådte i kraft i 2014. Ved å tilpasse seg unngår flere av selskapene som ville fått avskåret rentefradrag i 2012 dette helt eller delvis i 2014.

IKEA Handel og Eiendom AS har i perioden 2012 til 2014 nedbetalt 1 milliard i interne lån og satt ned renten på resterende interne lån slik at interne rentekostnader blir lavere. Videre ser det ut til at IKEA-konsernet har vannet ut effekten av RBR ved å gå fra netto avgitt konsernbidrag på over 400 mill. kroner til utlandet i 2012, til å motta netto konsernbidrag på 53 mill. kroner fra utlandet i 2014. Konsernbidragene reduserte avskåret rentefradrag med 81 % i 2014.

Statkraft vil fra 2012 og innen utgangen av 2015 ha nedbetalt 94 % av de norske datterselskaperens lån fra internbanken i Belgia. Dette vil si at norske datterselskaps lån fra internbanken reduseres fra 22,95 milliarder til 1,35 milliarder kroner i perioden. Et datterselskap står alene for nedbetaling av 21,5 milliarder kroner. Våre beregninger viser en samlet reduksjon i avskåret rentefradrag for konsernet fra estimerte 554 mill. kroner i 2014 til 6,2 mill. kroner i 2015. Virkelig avskåret rentefradrag er ikke allment tilgjengelig.

Det er sterke antydninger til at både IKEA og Statkraft blir berørt av RBR. Regelen ser ut til å redusere insentivene for bruk av intern gjeld fra utlandet kraftig. Det er likevel stort rom for omgåelse av regelen gjennom tilpasninger som ikke medfører redusert gjeld.

8. Bibliografi

- Altinn. (2015b, 04 2015). *Altinn*. Hentet 10 14, 2015 fra Starte og drive bedrift, Drift, Regnskap og revisjon, Avskrivninger: <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Drive/Regnskap-og-revisjon/Hva-er-bokforingsplikt/Aktivering-eller-kostnadsforing/Avskrivninger/>
- Altinn. (2015c, 04 2015). *Altinn*. Hentet 10 14, 2015 fra Starte og drive bedrift, Drift, Regnskap og revisjon, Forskjell mellom regnskapsmessig og skattemessig resultat: <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Drive/Regnskap-og-revisjon/Arsregnskapet/Forskjell-mellom-regnskapsmessig-og-skattemessig-resultat/>
- Altinn. (2015a, 04 13). *Altinn.no*. Hentet 12 18, 2015 fra Starte og drive bedrift - Foretakets skatt- Selskapsaksjonærer og fritaksmetoden: <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Drive/Skatt-og-avgift/Foretakets-skatt/Selskapsaksjonarer-og-fritaksmetoden/>
- Finansdepartementet. (2015d). *Meld.St.4 (2015-2016)*. Det Kongelige Finansdepartementet.
- Berk, J., & DeMarzo, P. (2011). *Corporate Finance* (2. utg.). Essex: Pearson Education Limited.
- Bjørnestad, S. (2013, 08 13). *Aftenposten.no*. Hentet 10 09, 2015 fra Statoil og Statkraft kutter skatten med 1 mrd.: <http://www.aftenposten.no/okonomi/Statoil-og-Statkraft-kutter-skatten-med-1-mrd-7277956.html>
- Bjørnestad, S. (2014, 07 01). *Aftenposten.no*. Hentet 10 10, 2015 fra Norske statselskaper slanker skatten i Belgia: <http://www.aftenposten.no/okonomi/Norske-statselskaper-slanker-skatten-i-Belgia-7623859.html>
- Bloomberg. (2015, 09 30). *Bloomberg.com*. Hentet 09 30, 2015 fra USDNOK:CUR: bloomberg.com/quote/USDNOK:CUR
- Blouin, J., Huizinga, H., Laeven, L., & Nicodème, G. (2013). *Thin Capitalization Rules and Multinational Firm Capital Structure*. Pennsylvania: Wharton, University of Pennsylvania.
- Brønnøysundregistrene (2012). Aktieselskabet Tyssefaldene AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2014). Aktieselskabet Tyssefaldene, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2012). Dalaveien AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2014). Dalaveien AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2012). Danebuåsen AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2014). Danebuåsen AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.
- Brønnøysundregistrene (2012). Fjordkraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Fjordkraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Forus-Nord AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Forus-Nord AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Grenseveien 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Grenseveien 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Hitra Vind AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Hitra Vind AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). IKEA AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2013). IKEA AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). IKEA AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). IKEA Eiendom Holding AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). IKEA Eiendom Holding AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). IKEA Handel og Eiendom AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). IKEA Handel og Eiendom AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Kjøllefjord Vind AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Kjøllefjord Vind AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Landbruksveien 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Landbruksveien 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Nesbruveien 40 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Nesbruveien 40 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Nydal-Øst AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Nydal-Øst AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Snelledalen AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Snelledalen AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Strømsveien 303 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Strømsveien 303 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Sauland Kraftverk AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Sauland Kraftverk AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skagerak Elektro AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Skagerak Elektro AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skagerak Energi AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2013). Skagerak Energi AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skagerak Kraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Skagerak Kraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skagerak Naturgass AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Skagerak Naturgass AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skagerak Nett AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Skagerak Nett AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012) Skagerak Varme AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014) Skagerak Varme AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Skien Fjernvarme AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Skien Fjernvarme AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Smøla Vind 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Smøla Vind 2 AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Småkraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene

Brønnøysundregistrene (2014). Småkraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2013). Statkraft Asset Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Asset Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft Brasil AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Brasil AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft Carbon Invest AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Carbon Invest AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft Energi AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Energi AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft IH Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft IH Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft IH Invest AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft IH Invest AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft Industrial Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Industrial Holding AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Statkraft Varme AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2013). Statkraft Varme AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Statkraft Varme AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Stjørdal Fjernvarme AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Stjørdal Fjernvarme AS, Brønnøysund:
Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2012). Trondheim Kraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene (2014). Trondheim Kraft AS, Brønnøysund: Brønnøysundregistrene.

Buettner, T., Overesch, M., & Wamser, G. (2014). *Anti Profit-Shifting Rules and Foreign Direct Investment*. Nuremberg: Center for Economic Studies & Ifo Institute.

Buettner, T., Overesch, M., Schreiber, U., & Wamser, G. (2012, 06 13). The impact of thin-capitalization rules on the capital structure of multinational firms. ss. 930-938.

Buslei, H., & Simmler, M. (2012, 06 11). *The Impact of Introducing an Interest Barrier Evidence from the German Corporation Tax Reform 2008*. Hentet 11 01, 2015 fra DIW Berlin, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung:
https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.402715.de/dp1215.pdf

Deloitte. (2013). *Taxation and Investment in Luxembourg 2013*. Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Desai, M. F. (2004, Desember). A multinational perspective on capitalstructure choice and internal capital markets. *The Journal of Finance* (60), ss. 187-243.

Finansdepartementet. (2015a). *Faktaark: tiltak mot overskuddsflytting*. Oslo: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2013a). *Høringsnotat - Begrensning av fradrag for renter i interessefellesskap*. Oslo: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2015b). *Meld.St.4 (2015-2016) Bedre skatt - En skattereform for bedre omstilling og vekst*. Oslo: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2013b). *Nytt offentlig skatteutvalg*. Oslo: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2007). *Om lov om endringer i skattelovgivningen (internprising)*. Oslo: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2015c, 10 7). *Pressemeldinger*. Hentet 11 19, 2015 fra Regjeringen:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/skattereform-for-omstilling-og-vekst/id2457106/>

Finansdepartementet. (2013c, 10 4). Prop. 1 LS (2013–2014) Skatter, avgifter og toll 2014. *Prop. 1 LS (2013–2014) Skatter, avgifter og toll 2014*. Oslo, Oslo, Norge: Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2014a). *Prop. 1 LS (2014–2015) Skatter, avgifter og toll 2015*. Finansdepartementet.

Finansdepartementet. (2014b, 6 10). *Regjeringen.no*. Hentet 11 30, 2015 fra § 6-41: Tolknings spørsmål knyttet til reglene om begrensning av fradrag for gjeldsrenter i interessefellesskap: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Tolknings-sporsmal-knyttet-til-reglene-om-begrensning-av-fradrag-for-gjeldsrenter-i-interessefellesskap/id762483/>

Finansdepartementet. (2014c). *Statsbudsjettet 2014; Pressemeldinger fra Finansdepartementet i forbindelse med fremleggelse av Statsbudsjettet og Nasjonalbudsjettet 2014*. Oslo: Finansdepartementet.

Finanskomiteen. (2006). *Innst. O. nr. 81 (2006-2007); Innstilling til Odelstinget fra Finanskomiteen Ot.prp. nr. 62 (2006-2007)*. Oslo: Finanskomiteen.

Gjems-Onstad, O., Ferdowski, S. O., Folkvord, B., & Furuseth, E. (2015). *Norsk Bedriftsskatterett* (9. utg.). Oslo: Gyllendal.

Gylland, G. (2014). *Rentebegrensningsregel – med vekt på tilpasningsmuligheter av kapitalstrukturer*. Oslo: Handelshøyskolen BI.

Høgalmen, H., & Olsen, M. (2013). *Skatteplanlegging i flernasjonale selskaper; fremgangsmåter, effekt og hvordan det kan reguleres - en analyse av IKEA*. Bergen: Norges Handelshøyskole.

Huizinga, H. L. (2008). Capital structure and international debt shifting. *Journal of Financial Economics* (88), ss. 80-118.

icij.org. (2014, November 5). Hentet Oktober 29, 2015 fra Luxembourg Leaks: Global Companies' Secrets Exposed : <http://www.icij.org/project/luxembourg-leaks/leaked-documents-expose-global-companies-secret-tax-deals-luxembourg>

IKEA. (2015, 11 23). *Etablering i Norge*. Hentet 11 23, 2015 fra IKEA: http://www.ikea.com/ms/no_NO/about_ikea/facts_and_figures/ekspansjon_norge/prosjekter.html

IKEA Group. (2014). *IKEA Group FY2014 Yearly Summary*. IKEA Group.

Johansen, P. A. (2014, 11 6). *Aftenposten*. Hentet 11 23, 2015 fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Her-er-de-hemmelige-skatteavtalene-som-gjor-at-Europa-gar-glipp-av-milliarder-7775443.html>

Justis- og politidepartementet. (2002). *Pt.prp.nr.21 (2002.2003); Om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.* Justis- og politidepartementet.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2005, 04 19). *Regjeringen.no*. Hentet 11 30, 2015 fra § 8-7 - Konsernkontoordninger – aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-7 fjerde ledd: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-8-7---konsernkontoordninger--aksjeloven/id456461/>

Kløve, T. F. (2011). *Tynn Kapitalisering blant multinasjonale selskaper i Norge*. Bergen: Norge Handelshøyskole.

Knudsen, O. F. (2015, August 19). *EØS-avtalen*. Hentet 11 10, 2015 fra Store Norske leksikon: <https://snl.no/EØS-avtalen>

KPMG. (2014, 5 15). *KPMG.no*. Hentet 12 12, 2015 fra <http://www.kpmglaw.no/artikkel/rentebegrensningsreglene-unntak-i-ny-forskrift-til-skatteloven-6-41>

KPMG. (2015, 06 06). *KPMG.no*. Hentet 11 30, 2015 fra Konsernbidrag: <http://verdtavite.kpmg.no/konsernbidrag2.aspx>

KPMG. (2015, 06 06). *KPMG.no*. Hentet 11 30, 2015 fra Verdt å vite - Aksjegevinster og utbytte mv. for selskaper mv.: <http://verdtavite.kpmg.no/aksjegevinster-og-utbytte-mv-for-selskaper-mv.aspx>

- Linderud, E., & Riisnæs, I. G. (2015, 12 14). *DN.no*. Hentet 12 15, 2015 fra Politikk, Samfunn og Skatt: <http://www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2015/12/14/2150/Skatt/vil-granske-skatteslanking-i-belgia>
- Møen, J. D. (2011). *International Debt Shifting: Do multinationals shift Internal or External debt?* Norwegian School of Economics. 5032: Norwegian School of Economics.
- NOU 2014:13. (2014). *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi*. Finansdepartementet, Oslo: Norsk offentlig utredning.
- NOU (2003:9). *Skatteutvalget - Forslag til endringer i skattesystemet*. Finansdepartementet Oslo: Norsk offentlig utredning.
- NTB. (2014, 11 26). *Aftenposten.no*. Hentet 11 23, 2015 fra Aftenposten.no: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Skattesmell-for-Ikea---ma-ut-med-over-120-millioner-7802272.html>
- OECD. (2003). *ARTICLES OF THE MODEL CONVENTION WITH RESPECT TO TAXES ON INCOME AND ON CAPITAL*. Paris: OECD.
- OECD. (2014). *Model Convention With Respect to Taxes on Income and on Capital*. OECD Publishing.
- OECD. (2015, 11 23). *OECD.Stat*. Hentet 11 23, 2015 fra Organisation for Economic Co-Operation and Development: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=58204>
- OECD. (2015 b). *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project; Executive Summaries*. Paris: OECD.
- OECD. (2001). *OECDs retningslinjer for internprising for flernasjonale foretak og skattemyndigheter (1995)*. Paris: OECD.
- PWC. (2013). *Mentor Ajour nr 6/2013*. Oslo: PWC Norge.
- Ruf, M., & Schindler, D. (2014). *Debt Shifting and Thin-Capitalization Rules - German Experience and Alternative Approaches*. Bergen: Norwegian School of Economics.
- Sørensen, P. B. (2013). *Bør en rentebegrænsningsregel baseres på EBIT eller EBITDA*.
- Sørensen, P. B. (2014, 12 NA). *Taxation and the optimal constraint on corporate debt finance*. Hentet 03.12 , 2015 fra Oxford University Centre for Business Taxation - Publications: http://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Docs/Publications/Working_Papers/series-14/WP1427.pdf
- Schindler, D. S. (2012, March). Debt shifting and ownership structure. *European Economic Review* (56), ss. 635-647.
- Schjelderup, G. (2014). *Form og substans: Flernasjonale selskaper og skatteplanlegging*. Bergen: Norges Handelshøyskole.

Skatteetaten. (2013c, NA NA). *Regjeringen.no*. Hentet 18.12, 2015 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/810699cbd65f47f6847eeeb02ebc7724/11_skd_vedlegg.pdf

Skatteetaten. (2014, NA NA). *Skatteetaten.no*. Hentet 26 09, 2015 fra Rettledning til RF-1315 Begrensning av rentefradrag mellom nærstående 2014: <http://www.skatteetaten.no/upload/Skjemaer/2014/RF-1317B.pdf>

Skatteetaten. (2015a, 09 29). *Skatteetaten.no*. Hentet 12 10, 2015 fra Lignings-ABC: www.skatteetaten.no/no/radgiver/rettskilder/handboker/lignings-abc/kapitler/F/?mainchapter=128393

Skatteetaten. (2015b, NA NA). *Skatteetaten.no*. Hentet 30.11, 2015 fra Fradrag for gjeldsrenter (rentefradrag): <http://www.skatteetaten.no/no/Person/Selvangivelse/tema-og-fradrag/Lan-formue-og-aksjer/Fradrag-for-gjeldsrenter-rentefradrag/>

Statistisk Sentralbyrå. (2014, 12 31). *ssb.no*. Hentet 03.10, 2015 fra Gjennomsnittlig utlån og innskuddsrente i bankene per 31. desember: <http://www.ssb.no/221226/gjennomsnittlig-utlans-og-innskuddsrente-i-bankene.per-31.desember.prosent-sa-454>

Statkraft AS. (2012). *Årsrapport 2012*. Oslo: Statkraft AS.

Statkraft AS. (2013). *Årsrapport 2013*. Oslo: Statkraft AS.

Statkraft AS. (2014). *Årsrapport 2014*. Oslo: Statkraft AS.

Statkraft AS. (2015a, NA NA). *Statkraft.no*. Hentet 11 09, 2015 fra Fakta om Statkraft: <http://www.statkraft.no/om-statkraft/fakta-om-statkraft/>.

Statkraft AS. (2015b, 11 19). *Statkraft.no*. Hentet 12 09, 2015 fra Investor relations: <http://www.statkraft.no/globalassets/1-statkraft-public/05-investor-relations/4-reports-and-presentations/investor-presentations/statkraft-investor-presentation---november-2015.pdf>

Statkraft AS. (2015c, NA NA). *Statkraft.no*. Hentet 12 15, 2014 fra Finansstrategi: <http://www.statkraft.no/IR/gjeldsfinansiering/finansstrategi/#sthash.s9Yvbfa4.dpuf>

Statkraft AS. (2015d, 12 17). *Statkraft.no*. Hentet 12 17, 2015 fra Obligasjonslån: <http://www.statkraft.no/IR/gjeldsfinansiering/Obligasjonslan/>

Tax Justice Norge. (u.d.). *Tax Justice Norge*. Hentet 12 16, 2015 fra <http://taxjustice.no/ressurser/ordliste>

The Economist. (2011). The secret of IKEA's success. *The Economist* .

Wamser, G. (2014). The Impact of Thin-Capitalization Rules on External Debt Usage - A Propensity Score Matching Approach. ss. 764-781.

Zimmer, F. (1992). *Internasjonal inntektsskatterett*. Oslo: Tano.

Vedlegg:

Vedlegg 1: Utrekning av avskåret rentefradrag for IKEA Handel og Eiendom for 2012, 2013 og 2014 under dagens regel. (Kilde: Beregninger basert på tall fra regnskap henter fra Brønnøysundregistrene (2012, 2013, 2014)).

ÅR	2 014	2 013	2 012
= Alminnelig inntekt	119 092 373	- 31 989	- 99 075 200
+ Resultat før skatt	384 335 789	333 065 838	365 033 326
- Utbytte fra datterselskap	265 243 416	333 097 827	464 108 526
Avskrivninger	0	0	0
= Sum Netto rentekostnader	64 466 819	74 452 488	122 392 966
+ Netto eksterne rentekostnader	8 471 768	- 1 321 702	- 1 715 370
+ Netto interne rentekostnader	55 995 051	75 774 190	124 108 336
EBITDA	183 559 192	74 420 499	23 317 766
Rentefradragsramme	55 067 758	22 326 150	6 995 330
Avskåret rentefradrag	9 399 061	52 126 338	115 397 636
Virkelig avskåret rentefradrag	9 399 061	52 126 338	115 397 636
Økt skatteinnbetaling	2 537 747	14 595 375	32 311 338
Skattesats	27 %	28 %	28 %
Netto eksterne rentekostnader:			
Renteinntekter	933 109	1 321 702	2 249 015
Rentekostnader	9 404 877	0	533 645
Netto eksterne rentekostnader/inntekter	-8 471 768	1 321 702	1 715 370
Netto interne rentekostnader:			
Renteinntekter fra selskap i samme konsern	20 825 356	35 695 970	34 476 421
Rentekostnader til selskap i samme konsern	76 820 407	111 470 160	158 584 757
Netto interne rentekostnader/inntekter	-55 995 051	-75 774 190	-124 108 336

Vi har gjort tilsvarende utregninger for alle selskap i IKEA- og Statkraftkonsernet.

Vi har også gjort tilsvarende utregninger for alle selskap i IKEA- og Statkraftkonsernet for Stoltenberg II utformingen og Scheel-utvalget sin utforming. For Stoltenberg II beregningene satte vi ned terskelbeløpet til 1 mill. kroner og fradragsrammen ble satt ned til 25 % EBITDA. For Scheel-utvalget sin utforming satte vi ned terskelbeløpet til 1 mill. kroner, la ikke til avskrivninger i beregningsgrunnlaget, og satte fradragsrammen opp til 45 % av EBIT

Vedlegg 2: Utrekning av avskåret rentefradrag for IKEA Handel og Eiendom for 2012, 2013 og 2014 under dagens regel UTEN konsernbidrag. (Kilde: Beregninger basert på tall fra regnskap henter fra Brønnøysundregistrene (2012, 2013, 2014).

ÅR	2 014	2 013	2 012
= Almennelig inntekt	- 70 654 809	-117 488 303	- 99 075 200
+ Resultat før skatt	384 335 789	333 065 838	365 033 326
- Konsernbidrag	189 747 182	117 456 314	-
- Utbytte fra datterselskap	265 243 416	333 097 827	464 108 526
Avskrivninger	0	0	0
= Sum Netto rentekostnader	64 466 819	74 452 488	122 392 966
+ Netto eksterne rentekostnader	8 471 768	- 1 321 702	- 1 715 370
+ Netto interne rentekostnader	55 995 051	75 774 190	124 108 336
EBITDA	- 6 187 990	- 43 035 815	23 317 766
Rentefradragsramme	-	-	6 995 330
Avskåret rentefradrag	64 466 819	74 452 488	115 397 636
Virkelig avskåret rentefradrag	55 995 051	74 452 488	115 397 636
Økt skatteinnbetaling	15 118 664	20 846 697	32 311 338
Skattesats	27 %	28 %	28 %
Netto eksterne rentekostnader:			
Renteinntekter	933 109	1 321 702	2 249 015
Rentekostnader	9 404 877	0	533 645
Netto eksterne rentekostnader/inntekter	-8 471 768	1 321 702	1 715 370
Netto interne rentekostnader:			
Renteinntekter fra selskap i samme konsern	20 825 356	35 695 970	34 476 421
Rentekostnader til selskap i samme konsern	76 820 407	111 470 160	158 584 757
Netto interne rentekostnader/inntekter	-55 995 051	-75 774 190	-124 108 336

Vi har gjort tilsvarende utregninger for alle selskap i IKEA-konsernet og et selskap i Statkraftkonsernet (Skagerak Energi).

Vedlegg 3: Oversikt over IKEA Eiendom Holding sine datterselskap (Kilde: Informasjon hentet fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Landbruksveien 2 AS	IKEA-varehus i Trondheim og leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt. Ingen ansatte. Ikke eksponert for endringer i generell markedsleie for tilsvarende eiendommer. Det inngås langsiktig indeksregulerte leieavtaler. Selskapets langsiktige gjeld har fast rente.
Grenseveien 2 AS	IKEA-varehus i Sandnes og leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt. Ingen ansatte. Ikke eksponert for endringer i generell markedsleie for tilsvarende eiendommer. Det inngås langsiktig indeksregulerte leieavtaler. Selskapets langsiktige gjeld har fast rente.
Strømsveien 303 AS	IKEA-varehus i Oslo og leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt. Ingen ansatte. Ikke eksponert for endringer i generell markedsleie for tilsvarende eiendommer. Det inngås langsiktig indeksregulerte leieavtaler. Selskapets langsiktige gjeld har fast rente.
Nesbruveien 40 AS	IKEA-varehus i Asker og leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt. Ingen ansatte. Ikke eksponert for endringer i generell markedsleie for tilsvarende eiendommer. Det inngås langsiktig indeksregulerte leieavtaler. Selskapets langsiktige gjeld har fast rente.
Dalaveien 40 AS	IKEA-varehus i Bergen og leies ut til IKEA AS. Åpnet i 2012. Langsiktig leiekontrakt. Ingen ansatte. Ikke eksponert for endringer i generell markedsleie for tilsvarende eiendommer. Det inngås langsiktig indeksregulerte leieavtaler. Selskapets langsiktige gjeld har fast rente. Det arbeides med langsiktig finansiering for selskapet. Selskapets EK er økt gjennom konsernbidrag fra søsterselskap.
Danebuåsen 40 AS	Selskapet kjøpte i 2009 en tomt i Larvik. Byggeplaner for et nytt IKEA-varehus ble godkjent i 2013. Planforslaget ble vedtatt i mai 2015. Selskapets EK er økt gjennom konsernbidrag fra søsterselskap.
Nydal-Øst AS	IKEA-varehus i Ringsaker og leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt. Selskapet har lav egenkapital, men styret regulerer dette ved å konvertere langsiktig gjeld til egenkapital.
Forus-Nord AS	Ingen ansatte. Eier tomt i Stavanger kommune og i mars 2015 fikk IKEA klarsignal om å bygge nytt IKEA-varehus på tomten ⁸⁰ . Det er forventet at det nye varehuset ferdigstilles i oktober 2017.
Snelledalen AS	Ingen ansatte. Eier tomt i Lillesand i kommune med påstående IKEA-varehus. Eiendommen leies ut til IKEA AS. Langsiktig leiekontrakt.

80

<https://www.stavanger.kommune.no/Documents/KBU%20-%20Kultur%20og%20byutvikling/PLANSAKER/Utleggelse/Utlagt%202015/2549P/Saksfremlegg.pdf>

Vedlegg 4: Egenkapitalandel IKEA-konsernet i Norge (Kilde: Beregninger basert på tall hentet fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

ÅR	Egenkapitalandel		
	2012	2013	2014
IKEA Handel og Eiendom AS	30 %	38 %	41 %
IKEA AS	10 %	10 %	9 %
IKEA Eiendom Holding AS	99 %	98 %	99 %
Landbruksveien 2 AS	46 %	48 %	50 %
Grenseveien 2 AS	45 %	43 %	43 %
Strømsveien 303 AS	89 %	89 %	89 %
Nesbruveien 40 AS	38 %	42 %	44 %
Dalaveien AS	2 %	3 %	6 %
Danebuåsen AS	0 %	0 %	7 %
Forus-Nord AS	23 %	22 %	22 %
Snelledalen AS	18 %	18 %	19 %
Sum egenkapitalandel	36 %	37 %	39 %

Vedlegg 5: Interne rentekostnader IKEA-konsernet i Norge (Kilde: Beregninger basert på tall hentet fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

ÅR	Interne rentekostnader		
	2012	2013	2014
IKEA Handel og Eiendom AS	101 %	102 %	87 %
Landbruksveien 2 AS	100 %	100 %	100 %
Grenseveien 2 AS	100 %	100 %	100 %
Nesbruveien 40 AS	100 %	100 %	100 %
Dalaveien AS	100 %	100 %	99 %
Danebuåsen AS	100 %	100 %	100 %
Forus-Nord AS	100 %	100 %	100 %
Snelledalen AS	100 %	100 %	100 %
Nydal-Øst			100 %

Vedlegg 6: Utvikling i netto rentekostnader IKEA-konsernet i Norge (Kilde: tall hentet fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

År	2014	2013	2012
<u>IKEA Handel og Eiendom AS</u>	64 467	74 452	122 393
IKEA AS	- 28 861	- 27 490	- 31 042
IKEA Eiendom Holding AS	- 3 450	- 4 176	- 7 278
<u>Landbruksveien 2 AS</u>	6 623	7 275	8 415
Grenseveien 2 AS	1 168	1 133	327
Strømsveien 303 AS	601	- 640	685
<u>Nesbruveien 40 AS</u>	18 232	20 001	20 132
<u>Dalaveien AS</u>	27 201	24 148	24 254
<u>Danebuåsen AS</u>	6 284	6 052	5 860
Forus-Nord AS	3 261	3 238	407
<u>Snelledalen AS</u>	16 815	17 946	19 370
Nydal-Øst	1 740	-	-

*Negative tall indikerer renteinntekter. Understrekede selskap har netto rentekostnader over 5 mill. kroner.

Vedlegg 7: Norske datterselskap konsolidert med Statkraft AS i 2014 og eierandel Statkraft (Kilde: informasjon hentet fra, og beregninger basert på årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Nivå	Norske datterselskap konsolidert med Statkraft AS	Eierandel %	EK-andel %		
			2014	2014	2013
	Statkraft AS(Mor)		43	46	49
1	Hitra Vind As	100	89	80	84
2	Kjøllefjord Vind As	100	71	64	58
4	Smøla Vind 2 As	100	77	70	64
5	Statkraft Asset Holding As	100	56	56	NA
5	Statkraft Carbon Invest As	100	81	24	41
6	<u>Statkraft Energi As (Mor)</u>	100	41	39	34
6.1.	Statkraft Varme As	100	53	45	26
6.1.1.	Stjørdal Fjernvarme As	85	48	42	52
6.2.	Aktieselskabet Tyssefaldene	60,17	39	33	34
7	Statkraft Forsikring As*	100	-	-	-
8	<u>Statkraft Industrial Holding As (Mor)</u>	100	14	15	15
8.1.	Skagerak Energi As (Mor)	66,62	39	42	44
8.1.1	Skagerak Elektro As	100	58	68	31
8.1.2	Skagerak Kraft As	100	53	52	53
8.1.2.1	Sauland Kraftverk As**	67	-	-	-
8.1.2.2	Grunnåi Kraftverk As	55	23	22	20
8.1.3	Skagerak Naturgass As	100	31	32	28
8.1.4	Skagerak Nett As	100	56	59	55
8.1.5	Skagerak Varme As	100	30	30	28
8.1.5.1	Skien Fjernvarme As	51	24	24	24
8.1.6	Fjordkraft As***	3,15	19	13	19
8.1.6.1	Trondheim Kraft As	100	42	51	47
9.	<u>Statkraft IH Invest As (Mor)</u>	67	100	93	72
9.1.	Statkraft Brasil As	100	99	99	-
9.2.	Statkraft IH Holding As	100	91	87	87
10	Småkraft As****	40	65	38	34
	Gjennomsnitt EK-andel:		54	48	43
	EK-andel i konsernregnskapet		52	46	43

*Statkraft Forsikring AS utenfor analysen ettersom de ikke omfattes av regelen **Vi ser også bort i fra Sauland Kraftverk AS ettersom de fleste regnskapspostene er lik null.***Fjordkraft AS eies av Statkraft Industrial Holding AS (3,15 %), Skagerak Energi AS (48 %) og BKK AS (48,85 %). ****Småkraft AS eies 20 % av

Skagerak Kraft AS, Agder Energi AS og BKK AS. Statkraft AS eier 40 % direkte. Selskapene antas å være 100 % eid i beregningene.

Vedlegg 8: Begrunnelse for hvorfor selskap ikke er med i tabeller, Statkraft (Kilde: informasjon hentet fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

Konsolidert datterselskap	Årsak til hvorfor selskapet ikke er med i videre tabeller
Hitra Vind As	Lave rentekostnader- og inntekter i alle år. De blir ikke berørt av RBR
Statkraft Carbon Invest As	Tidligere lav egenkapitalandel grunnet fondsforpliktelser. Netto renteinntekter, null interne rentekostnader.
Statkraft Forsikring As	Forsikringselskap berøres ikke
Skagerak Elektro As	Ikke rentekostnader. Pensjons-forpliktelser utgjør 2/3 av gjelden.
Sauland Kraftverk As	Finansinntekter på 24000 er eneste post fra resultatregnskapet
Trondheim Kraft As	Trondheim Kraft AS sine interne rentekostnader- og inntekter i 2012 og 2013 er begge til/fra mor og kansellerer hverandre ut til de er under lav terskel. De blir ikke berørt i 2014 hvor de interne rentene er over terskel på grunn av høy fradragramme.
Statkraft IH Invest AS	Store renteinntekter og høy EK-andel
Statkraft IH Holding AS	Store renteinntekter og høy EK-andel
Statkraft Brasil As	Høy EK-andel, og netto renteinntekter. Ingen rentekostnader. Eiendelene består av investeringer i datterselskap i Brasil.

Vedlegg 9: Skagerak Energi – beregning av hvordan regelen ville slått ut (Kilde: selvlaget beregning med tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)

(Tall i 1000 NOK)	KB 2014 = KB 2013	2014 med økt konsernbidrag
Resultat før skatt	145 819	145 819
Avskrivninger	21 164	21 164
Konsernbidrag	322 046	477 380
Inntekt fra datterselskap og tilknyttet selskap (Utbytte)	-345 790	-345 790
Sum Netto rentekostnader	120 636	120 636
Netto eksterne rentekostnader	15 496	15 496
Netto interne rentekostnader	105 140	105 140
EBITDA	263 875	419 209
Rentefradragramme	79 163	125 763
Avskåret rentefradrag	41 474	-
Økt skatteinnbetaling skattefradrag	11 198	-

Vedlegg 10: *Utvikling i samlede interne rentekostnader for Statkraftkonsernet, alle 27 selskapene, for 2012-2014 (Kilde: selvlaget beregning med tall fra årsregnskap hentet fra Brønnøysundregistrene)*

(Tall i mill. kroner)	2014	2013	2012
Interne rentekostnader	1 706	1 763	2 039
% endring per år	-3 %	-14 %	
Endring i perioden fra 2012 til 2014	-16 %		